

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

Факультет економіки та менеджменту у виробництві

Кафедра психології у виробничій сфері

Методичний посібник для лабораторних робіт з
дисципліни

«ПСИХОДІАГНОСТИКА»

(ЧАСТИНА I)

для студентів денної та заочної форм навчання

Періг І.М. Психодіагностика / Методичний посібник для лабораторних робіт. – Ч. I. – Тернопіль: ТНТУ імені Івана Пулюя, 2018. – 130 с.

У навчально-методичному посібнику охарактеризовано професійну діяльність психолога, особливості його самовизначення та професіоналізацію студентів-психологів. Розкрито особистісні диспозиції психолога, визначено етичні особливості його професійної діяльності, професійну компетентність практичного психолога в різних галузях.

Призначений для викладачів, студентів ВНЗ спеціальності 053 “Психологія” та для широкого кола читачів.

Укладач:

Періг І.М. – доцент, кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології у виробничій сфері Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя.

Рецензенти:

Буняк Н.А. – професор, доктор психологічних наук, завідувач кафедри психології у виробничій сфері Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя;

Свідерська Г.М. – доцент, кандидат психологічних наук, доцент кафедри практичної психології Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.

Розглянуто й затверджено на засіданні кафедри психології у виробничій сфері Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя, протокол № 10 від 14.03.2018 р.

Схвалено методичною комісією факультету економіки та менеджменту у виробництві Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя, протокол № від 11 2018 р.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Програма «Психодіагностика» розроблена відповідно до програми підготовки фахівців за освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавр».

Психодіагностика є не тільки теоретичною дисципліною, що вивчає людину, але й чіткою системою прикладного знання.

Психодіагностика (грец. *psyche* – душа і *diagnostikos* – здатність розпізнавати) – галузь психологічної науки, що розробляє теорію, принципи, інструменти оцінювання і вимірювання індивідуально-психологічних особливостей особистості, змінні соціального оточення, в якому здійснюється життєдіяльність особистості.

Враховуючи те, що психологічна діагностика – одна з найважливіших ланок роботи практичного психолога, то її вивчення допоможе оволодіти системою основних понять психодіагностики, ознайомитися з теорією і практикою психодіагностичних досліджень, сформуванати адекватні уявлення про роль і місце відповідних методик в системі психологічної роботи, оцінити їх можливості і обмеження.

Як галузь психологічних знань, що розробляє і використовує на практиці різні психодіагностичні засоби, психодіагностика покликана виконувати такі завдання:

- визначення природи психічних явищ і можливість їх наукового оцінювання;
- з'ясування сформованих загальнонаукових підстав для кількісного оцінювання психологічних явищ;
- узгодження засобів психодіагностики із загальнонауковими, методологічними вимогами;
- вироблення методичних вимог до різних психодіагностичних засобів;
- дослідження вірогідності результатів практичної психодіагностики, що включають вимоги до умов проведення психодіагностики, засобів оброблення отриманих результатів і способів їх інтерпретації;
- обґрунтування основних процедур конструювання і перевірки науковості методів психодіагностики і тестів.

У результаті вивчення «Психодіагностики» студент повинен знати:

- 1) класифікацію психодіагностичних методик;
- 2) психометричні основи психологічних досліджень;
- 3) етичні правила проведення діагностичної роботи;
- 4) умови і правила проведення основних психодіагностичних методів;
- 5) алгоритм проведення психодіагностичного дослідження та процедуру інтерпретації отриманих результатів;

6) процедуру проведення психодіагностичних методик, які призначені для розпізнавання та виміру індивідуально-психологічних особливостей особистості;

7) природу психіки, знати основні психічні функції і їх фізіологічні механізми, навичок уважної поведінки, базових мікронавичок та ведення консультативної бесіди, співвідношення природних і соціальних факторів у встановленні психіки, розуміти значення волі та емоцій, потреб та мотивів, а також несвідомих механізмів про поведінку людини;

Студент повинен вміти:

- 1) визначити психологічні проблеми особистості;
- 2) підібрати дослідницький інструментарій;
- 3) провести індивідуальну та групову психодіагностику;
- 4) користуватися методикою дослідження;
- 5) давати психологічну характеристику особистості, сформувати початковий досвід та професійну позицію фахівця щодо практичної діяльності психолога-діагноста;
- 6) застосувати психодіагностичні методики на практиці;
- 7) провести кількісний і якісний аналіз результатів дослідження;
- 8) усвідомлювати і визначати співвідношення спадковості і соціального середовища, ролі і значення національних і культурно-історичних фактів;
- 9) застосовувати методи математичної статистики;
- 10) ставити психологічний діагноз і вміло повідомити про нього клієнта.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Модуль I. ПРЕДМЕТ І ЗАВДАННЯ СУЧАСНОЇ ПСИХОДІАГНОСТИКИ

Тема 1. Психодіагностика як прикладна галузь знань

Основні поняття психодіагностики. Актуальність психодіагностичного обстеження. Предмет психодіагностики. Семіотичний, технічний, деонтологічний та логічний аспекти психодіагностики. Визначення «психодіагно-стики» провідними науковцями. Поняття психологічного діагнозу. Складові психологічного діагнозу. Особливості сучасної психодіагностики та її можливості. Галузі застосування психодіагностики.

Тема 2. Історія становлення психодіагностики, її сучасний стан та перспективи розвитку

Основні історичні етапи становлення психологічної діагностики. Візуальна психодіагностика. Конституційна психодіагностика. Френологія. Графологія. Євгеніка. Виникнення психодіагностики в ХХ ст. Внесок Г. Роршаха та Ф. Гальтона у розвиток психодіагностики. Перші психодіагностичні інструменти. Сучасна психодіагностика за кордоном та на Україні. Актуальні проблеми та перспективи розвитку психодіагностики. Проблема комп'ютеризації психодіагностики.

Тема 3. Структура психодіагностики: організація і проведення психодіагностичного обстеження

Послідовність проведення обстеження. Ситуативна змінна. Змінна тестового психодіагностичного завдання. Зміна особистості досліджуваного і діагноста. Професійно-етичні норми та принципи психологічної діагностики. Етичний кодекс психолога. Компетентність, конфіденційність, захист інтересів клієнта, професійна кооперація, психологічна пропаганда. Налагодження контакту з досліджуваним. Ефекти взаємодії. Типи досліджуваних. Похибки сприймання.

Тема 4. Класифікації психодіагностичних методик

Проблема класифікації психодіагностичних процедур. Емпіричні методи дослідження. Загальна характеристика тестового методу. Види тестів, їх переваги. Загальна характеристика проєктивного методу. Загальна характеристика опитувальників. Види опитувальників. Особливості інтерпретації результатів. Ефект соціального схвалення.

Тема 5. Психометричні основи психологічної діагностики

Переваги недоліки та використання тестів. Психометричні властивості тестів. Валідність, надійність і стандартизація тестового дослідження. Види тестових завдань. Методичне забезпечення тестування. Вимоги до психометричної підготовки психолога. Застосування методів математичної статистики.

Модуль II. ПСИХОДІАГНОСТИКА В ПСИХОЛОГІЧНІЙ ПРАКТИЦІ

Тема 6. Психодіагностика інтелекту

Підходи до вивчення інтелекту. Проблема структури інтелекту. Моно- та мультифакторна теорія інтелекту. Види інтелекту. Інтелект: спадковість і середовище. Класифікація та характеристика тестів інтелекту: Тест структури інтелекту Р.Амтхауера; Тест прогресивних матриць Дж. Равена; Шкільний тест розумового розвитку (ШТУР); Числовий і вербальний тести Г.Ю. Айзенка; Тести інтелекту Д. Векслера (дорослий і дитячий варіанти); Аналітичний тест інтелекту Р. Мейлі; Інтелектуальний тест, вільний від культурного впливу Р. Кеттелла. Тести для діагностування соціального та емоційного інтелекту.

Тема 7. Психодіагностика пізнавальних здібностей як складових інтелекту

Теоретико-методологічні засади розвитку пізнавальних здібностей як психолого-педагогічна проблема. Пізнавальні здібності та їх класифікація. Поняття «пізнавальний інтерес», «пізнавальні здібності», їх структура. Застосування вікового підходу, врахування структури віку при визначенні діагностичних вимірювань. Рівні і критерії сформованості пізнавальних здібностей дошкільників та молодших школярів. Діагностика сенсорних, перцептивних, мнемічних, імажинативних, емоційних, атенційних, когнітивних здібностей у дошкільному та молодшому шкільному віці. Теоретичні питання використання пізнавальних завдань в процесі навчання учнів молодших класів. Діагностики та методики формування пізнавальних здібностей молодших школярів. Особливості пізнавальних здібностей та стану рівня їх розвитку у дітей молодшого шкільного віку. Діагностика пізнавальних здібностей у підлітковому, юнацькому та дорослому віці.

Тема 8. Психодіагностика здібностей та креативності

Загальні питання теорії здібностей. Задатки як анатомо-фізіологічні основи здібностей (Б. М. Теплов, В. Н. Шадріков, В. Роменець). Вчення Б.М. Теплова про здібності. Структура здібностей. Класифікація здібностей (Пірсон, Спірмен, Гілфорд). Загальні і спеціальні здібності. Конвергентні і дивергентні здібності. Поняття про інтелект, розумові здібності. Здібності як основа обдарованості. Креативність як здатність до творчості. Наукові трактування «креативності». Проблема раннього виявлення і розвитку обдарованості. Характеристика проявів обдарованих дітей в різних сферах діяльності. Методичні підходи до виявлення різних видів обдарованості (тестологічний підхід, лонгітюдне спостереження). Види обдарованості. Комплектування психодіагностичних методів ранньої обдарованості. Загальні особливості обдарованих дітей. Відкриття дитини. Сензитивні періоди розвитку дитини. Психічна, розумова акселерація. Проблема соціально-психологічної адаптації здібних дітей. Конфлікт з оточенням. Методи дослідження творчих здібностей дітей (методики здібностей Хаана і Кафа, Торранса «Творче мислення» (модифікація Тунік).

Тема 9. Вивчення психологічної готовності дитини до школи

Соціальна ситуація розвитку молодшого школяра. Навчання як провідний тип діяльності молодшого школяра. Криза 6-7 років. Завдання і функції шкільної психодіагностики. Психолого-педагогічні проблеми. Дидактогенія і дидаскалогенія. Психодіагностика готовності до школи. Інтелектуальна, вольова і моральна готовність до школи. Причини шкільної тривожності. Невротичні прояви дітей.

Тема 10. Психодіагностика особистості: особистісні опитувальники, методики суб'єктивного шкалування та самооцінювання

Поняття про «особистість». Теоретичні концепції «особистості». Періоди дослідження особистості. Типи особистостей. Особистісні опитувальники: переваги, особливості проведення, недоліки, складність інтерпретації. Шістнадцятифакторний особистісний опитувальник Дж. Кеттелла. Міннесотський мультифакторний особистісний опитувальник Мак-Кінлі і Хатуея.

Тема 11. Психодіагностика індивідуальної свідомості і самосвідомості

Поняття свідомості особистості. Структура свідомості. Рівні свідомості. Методологічні проблеми вивчення самосвідомості. Стандартизовані самозвіти. Не стандартизовані самозвіти. Опитувальник самовідношення Пантелеєва і Століна, тест самооцінки Каліна, тест самоактуалізації Лазукіна.

Тема 12. Діагностика психічних станів і емоційно-вольової сфери особистості

Питання психічного стану та його характеристика. Класифікація психічних станів. Основні види психічних станів. Гностичні, пізнавальні, емоційні стани особистості. Діагностика психічних станів: тривожності, фрустрації, стресу, апатії, емоційного вигорання тощо.

Модуль III. ПСИХОДІАГНОСТИКА ІНДИВІДУАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ

Тема 13. Психодіагностика темпераменту і характеру

Основні погляди на природу темпераменту. Теорії темпераменту. Взаємозв'язок темпераменту з властивостями особистості. Властивості темпераменту. Підходи до дослідження темпераменту. Зв'язок характеру з темпераментом. Типове та індивідуальне в характері. Структура характеру. Акцентуації характеру та їх поведінкові прояви. Соціоніка та соціонічні типи.

Тема 14. Психодіагностика мотивації

Мотивація як об'єкт психологічної діагностики. Види мотивів. Спрямованість особистості та її види. Мотив досягнення успіху та уникнення

невдачі. Мотивація вибору професії, навчання, професійної діяльності. Методи діагностики мотиваційної сфери особистості Елерса, Макклеланда, Реана.

Тема 15. Психодіагностика інтересів і цінностей, настанов

Інтереси як компонент спрямованості особистості. Види інтересів. Цінності у психології. Види ціннісних орієнтацій. Методика «Життєві цінності» Рокича. Методи виміру локусу контролю Дж. Роттера. Інтернальність-екстернальність.

Тема 16. Психодіагностика міжособистісних взаємин

Соціально-психологічні явища в групі. Лідерство як явище групової взаємодії. Проблема сумісності у спілкуванні. Бар'єри комунікативної взаємодії. Соціометрія як метод встановлення місця особистості в групі. Систематизація методик діагностики соціально-психологічних явищ в групі. Методики діагностики міжособистісних взаємин. Методика особистісних тенденцій Лірі. Методика конфліктності К. Томаса. Визначення стилю керівництва в колективі. Методика PARI Шеффера, Белла на визначення дитячо-батьківських взаємин. Тест «Задоволеність шлюбом» Століна. Визначення комунікативної компетентності (КОС-2).

Тема 17. Професійна психодіагностика

Психодіагностика та профорієнтаційна робота психолога. Індивідуально-психологічні і професійні здібності. Здійснення заходів профвідбору. Психограма і професіограма. Методи професіографії. Критерії успішності професіографії діяльності. Опитувальник ДДО Клімова, методика «Професійні інтереси» Кабардової, Голланда.

Тема 18. Проективний підхід у психодіагностиці

Сучасні теоретичні концепції в проективній психології. Поняття проєкції та її види. Проективні методики, їх види (катартичні, рефлексивні, імперативні, експресивні). Методики «Дім-Дерево-Людина», «Моя сім'я», «Неіснуюча тварина», «Незакінчені речення», тематично-аперцептивний тест (ТАТ), тест світу, тест Р. Жіля, графологія.

Тема 19. Соціоніка як наука

Соціоніка – наука про міжтипну взаємодію. Критерії визначення соціотипів. Характеристика 16 типів особистості. Програмна та творча функції. Типи взаємовідносин та їх визначення.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	всього	в тому числі					Всього	в тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с.р.		л	п	лаб.	інд.	с.р.
III семестр												
МОДУЛЬ I												
ПРЕДМЕТ І ЗАВДАННЯ СУЧАСНОЇ ПСИХОДІАГНОСТИКИ												
Тема 1. Психодіагностика як прикладна галузь знань	8	2	1	-	-	5	10,5	0,5	-	-	-	10
Тема 2. Історія становлення психодіагностики, її сучасний стан та перспективи розвитку	8	2	1	-	-	5	10,5	0,5	-	-	-	10
Тема 3. Структура психодіагностики: організація і проведення психодіагностичного обстеження	9	2	2	-	-	5	11	1	-	-	-	10
Тема 4. Класифікації психодіагностичних методик	10	4	1	-	-	5	12	1	1	-	-	10
Тема 5. Психометричні основи психологічної діагностики	10	4	1	-	-	5	11	1	-	-	-	10
Разом за модулем I	45	14	6	-	-	25	55	4	1	-	-	50
МОДУЛЬ II												
ПСИХОДІАГНОСТИКА В ПСИХОЛОГІЧНІЙ ПРАКТИЦІ												
Тема 6. Психодіагностика інтелекту	18	4	2	4	-	8	16	1	1	-	-	14
Тема 7. Психодіагностика пізнавальних здібностей як складових інтелекту	12	2	1	1	-	8	13,5	0,5	1	-	-	12
Тема 8. Психодіагностика здібностей та креативності	10	2	1	1	-	6	10,5	0,5	-	-	-	10
Тема 9. Вивчення психологічної готовності дитини до школи	16	2	2	-	-	12	20	1	1	-	-	18
Тема 10. Психодіагностика особистості: особистісні опитувальники, методики суб'єктивного шкалування та само оцінювання	18	4	1	4	-	9	12	1	1	-	-	10
Тема 11. Психодіагностика індивідуальної свідомості і самосвідомості	15	2	1	2	-	10	11	1	-	-	-	10
Тема 12. Діагностика психічних станів і емоційно-вольової сфери особистості	16	2	2	4	-	8	12	1	1	-	-	10
Разом за модулем II	105	18	10	16	-	61	95	6	5	-	-	84
Разом за семестр	150	32	16	16	-	86	150	10	6	-	-	134

IV семестр												
МОДУЛЬ III												
ПСИХОДІАГНОСТИКА ІНДИВІДУАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ												
Тема 13. Психодіагностика темпераменту і характеру	32	4	4	4	-	20	33	1	1	1	-	30
Тема 14. Психодіагностика мотивації	20	2	6	2	-	10	21	0,5	-	0,5	-	20
Тема 15. Психодіагностика інтересів і цінностей, настанов	16	2	2	2	-	10	16	0,5	-	0,5	-	15
Тема 16. Психодіагностика міжособистісних взаємин	34	4	6	4	-	20	33	1	1	1	-	30
Тема 17. Професійна психодіагностика	20	2	6	2	-	10	18	1	1	1	-	15
Тема 18. Проективний підхід у психодіагностиці	23	2	6	2	-	13	22	1	1	1	-	19
Тема 19. Соціоніка як наука	20	2	6	2	-	10	22	1	-	1	-	20
Разом за модулем III	165	18	36	18	-	93	165	6	4	6	-	149
Разом за семестр	165	18	36	18	-	93	165	6	4	6	-	149
Всього годин	315	50	52	34	-	179	315	16	10	6	-	283

ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин	
		денна форма	заочна форма
1.	Предмет, завдання та історія психодіагностики	2	1
2	Організація та проведення психодіагностичного обстеження	2	1
3	Класифікація психодіагностичних методик та їх психометричні основи	2	1
4	Психодіагностика інтелекту	2	1
5	Психодіагностика пізнавальних та креативних здібностей	2	1
6	Психодіагностика психологічної готовності дитини до школи	2	1
7	Психодіагностика особистості	2	1
8	Психодіагностика психічних станів та емоційно-вольової сфери особистості	2	1
9	Психодіагностика темпераменту і характеру	4	1
10	Психодіагностика мотивації	6	-
11	Психодіагностика інтересів і цінностей, настанов	2	-
12	Психодіагностика міжособистісних взаємин	6	1
13	Професійна психодіагностика	6	1
14	Проективні методики	6	1
15	Соціоніка	6	-
	ВСЬОГО:	52	10

ТЕМИ ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин	
		денна форма	Заочна форма
1.	Тест структури інтелекту Р. Амтхауера.	2	-
2	Тест «Прогресивні матриці Дж. Равена».	2	-
3	Психодіагностика пізнавальних та творчих здібностей.	2	-
4	16-ти факторний особистісний опитувальник Дж. Кеттелла.	2	-
5	Тест «Локус Контролю» Дж. Роттера.	2	-
6	Тест «Самовідношення» Пантелєєва і Століна.	2	-
7	Психодіагностика емоційних станів.	4	-
8	Тест темпераменту Русалова.	2	0,5
9	Тест «Акцентуації характеру» Шмішека.	2	0,5
10	Психодіагностика мотивації.	2	0,5
11	Тест «Ціннісні орієнтації» Рокича.	2	0,5
12	Психодіагностика міжособистісних відносин.	4	1
13	Тест «Професійна спрямованість» за Кабардовою.	2	1
14	Проективні методики в психології.	2	1
15	Визначення соціотипу.	2	1
	ВСЬОГО:	34	6

Лабораторні заняття

III семестр

Лабораторне заняття №1

ТЕСТ СТРУКТУРИ ІНТЕЛЕКТУ Р. АМТХАУЕРА

Окремі здібності людини існують не як ізольовані елементи, а їхній розвиток є взаємопов'язаний і об'єднаний ще й у певні структури. Ці структури здібностей є взаємодоповнюючими, що забезпечує не тільки унікальність, але і універсальність можливостей людини. У індивідуально-своєрідних особливостях особистості суттєве місце займають інтелектуальні особливості, за структурою яких можна опосередковано судити про можливі професійні здібності. Ця ідея єдності структур здібностей стала основою багатьох інтелектуально-професійних тестів, зокрема, тесту структури інтелекту Р.Амтхауера (TSI).

Тест інтелекту і одночасно тест профорієнтації TSI може застосовуватися для віку від 12 років і старше, але переважно до 35-40 років, оскільки виконується в обмежених інтервалах часу. Певну перевагу за результатами TSI можуть мати в одній і тій же віковій групі особи з більш високою освіченістю, кращою культурою мислення і більшою швидкістю мисленневих процесів. У геттінгенському варіанті TSI виділяються до 20 профілів, що відповідають різним групам професій. У даному варіанті TSI варто зазначити, що профіль типу «М» відповідає швидше професіям гуманітарного плану, а профіль типу «У» – технічним і практичним схильностям. Центральне місце у всіх профілях займає субтест пам'яті – № 5, хоча в змісті процедури виконання тесту його номер 9.

Перед початком роботи по кожному субтесту випробовувані повинні добре розібратися в суті прикладів. Потім вмикається секундомір:

- 1 субтест – 6 хв;
- 2 субтест – 6 хв;
- 3 субтест – 7 хв;
- 4 субтест – 8 хв;
- 5 субтест – 3 хв на запам'ятовування і 6 хвилин на відтворення;
- 6 субтест – 10 хв;
- 7 субтест – 7 хв;
- 8 субтест – 9 хв;
- 9-й субтест – 10 хв.

Інтерпретація результатів окремих субтестів TSI

Субтест 1 «ДР» (доповнення речення): виникнення міркування, здоровий глузд, акцент на конкретно-практичне, відчуття реальності, самостійність мислення, що склалося.

Субтест 2 «ВС» (виключення слова): відчуття мови, індуктивне мовне мислення, точний вираз словесних значень, здатність відчувати, додається

підвищена реактивність, яка у дорослих швидше відноситься до вербального плану.

Субтест 3 «АН» (аналогії): здатність комбінувати, рухливість і непостійність мислення, розуміння відносин, усебічність мислення, задоволеність приблизними рішеннями.

Субтест 4 «Уз» (узагальнення): здібність до абстракції, утворення понять, розумова освіченість, уміння грамотно висловлювати і формулювати свої думки.

Субтест 5 «Пм» (пам'ять): висока здатність до запам'ятовування, збереження в умовах перешкод та логічного обдуманого відтворення інформації. Хороша зосереджуваність уваги.

Субтест 6 «АЗ» (арифметичні завдання): практичне мислення, здатність швидко вирішувати проблеми.

Субтест 7 «ЧР» (числові ряди): теоретичне, індуктивне мислення, обчислювальні здібності, прагнення до впорядкованості відносин, певного темпу і ритму.

Субтест 8 «ПУ»: (просторова уява): уміння вирішувати геометричні завдання, багатство просторових уявлень, конструктивні практичні здібності, наочно-дійове мислення.

Субтест 9 «Пу» (просторове узагальнення): уміння не тільки оперувати просторовими образами, але і узагальнювати їх. Розвинене аналітико-синтетичне мислення, конструктивність теоретичних і практичних здібностей.

В інтерпретації результатів TSI корисне об'єднання субтестів в наступні комплекси:

1. Комплекс вербальних субтестів, що припускає загальну здатність оперувати словами як сигналами і символами (субтести 1-5). При високих результатах по цьому комплексу переважає вербальний інтелект, притаманна загальна орієнтація на суспільні науки і вивчення іноземних мов. Практичне мислення є вербальним.

2. Комплекс математичних субтестів, що припускає здібності в галузі практичної математики і програмування (субтести 6,7). Однаково високі результати по обох субтестах свідчать про «математичну обдарованість» Якщо ця обдарованість доповнюється високою результативністю по третьому комплексу, то, можливо, правильний вибір професії повинен бути пов'язаний з технічними науками і відповідною практичною діяльністю.

3. Комплекс конструктивних субтестів, що припускає розвинені конструктивні здібності теоретичного і практичного характеру. Однаково високі результати по субтестах 8 і 9 є хорошою підставою не тільки для природничо-технічної, але й загальнонаукової обдарованості. Якщо ж освіта не буде продовжена, то переважатиме прагнення до моделювання на рівні конкретного і наочного мислення, до вираженої практичної спрямованості інтелекту та до розвитку ручної майстерності.

4. Комплекси теоретичного і практичного планів здібностей – це, відповідно, 2,4 і 1,3 корисно порівняти результативність по цих тестах попарно, щоб більш визначено висловити резюме про можливу професійну підготовку і успішність у навчанні.

Досвід роботи з TSI свідчить, що, не дивлячись на досить великий об'єм цієї методики і її тривалість (близько 90 хвилин для випробовуваних та близько 30 хвилин для психолога з проведенням консультації для кожного випробовуваного), в цілому результати виходять досить надійними і є суттєвими для загальної оцінки розвитку особистості на основі побудови моделі конструктивної активності особистості.

Справжній текст методики представлений таким чином, щоб реально забезпечити можливість роботи з ним, не порушуючи необхідних вказівок. Для практичних психологів, що ще не працювали із TSI, підкреслимо значущість власного безпосереднього досвіду роботи, – тільки тоді всі «підводні» камені в руслі застосування методики будуть виявлені. В якості стимулу самопізнання психологів відзначимо, що для цієї професії важливо мати загалом досить високі результати по всіх субтестах, оскільки психолог повинен бути універсально підготовлений, для психолога-консультанта і психотерапевта суттєві результати по субтестах 1 і 3.

Ключ методики TSI Р. Амтхауера

1. 1г, 2в, 3д, 4д, 5в, 6а, 7г, 8б, 9д, 10в, 11б, 12д, 13в, 14а, 15г, 16а, 17в, 18б, 19д, 20г.
2. 21д, 22б, 23а, 24г, 25б, 26г, 27в, 28г, 29д, 30г, 31д, 32г, 33а, 34в, 35д, 36в, 37а, 38г, 39б, 40г.
3. 41в, 42д, 43б, 44д, 45в, 46г, 47б, 48в, 49б, 50г, 51г, 52б, 53б, 54в, 55г, 56д, 57в, 58в, 59б, 60г.
4. 61 – плоди; 62 – наркотичні збудливі засоби; 63 – прилади; 64 – органи чуття; 65 – відображення; 66 – витвір мистецтва; 67 – сила; 68 – зародки; 69 – символи; 70 – водні тварини; 71 – органічні потреби; 72 – живі організми; 73 – металеві вироби; 74 – положення в просторі; 75 – побажання (санкції); 76 – заходи виховання.
5. 77(85), 78(630), 79(235), 80(24), 81(36), 82(60), 83(35), 84(50), 85(720), 86(84), 87(52,5), 88(9), 89(45), 90(60), 91(16), 92(26), 93(36), 94(5), 95(42), 96(4).
6. 97(27), 98(26), 99(25), 100(16), 101(62), 102(31), 103(51), 104(7), 105(8), 106(12), 107(2), 108(13), 109(42), 110(19), 111(13), 112(71), 113(15), 114(17), 115(63), 116(14).
7. 117б, 118г, 119в, 120в, 121д, 122г, 123д, 124а, 125а, 126б, 127д, 128в, 129д, 130г, 131в, 132а, 133г, 135б, 136в, 134г.
8. 137б, 138б, 139в, 140а, 141г, 142а, 143б, 144д, 145в, 146г, 147а, 148б, 149д, 150г, 151в, 152б, 153д, 154а, 155в, 156д.
9. 157-4, 158-5, 159-3, 160-2, 161-5, 162-1, 163-5, 164-3, 165-2, 166-3, 167-5, 168-3, 169-4, 170-2, 171-2, 172-4, 173-1, 174-4, 175-3, 176-1.

Субтест 4:

Збіг з ключем – 2 бали.

Аналогічне, але неповне значення слова – 1 бал.

Неспівпадання з ключем і взагалі далеке від сенсу слова поняття – 0 балів.

Опрацювання результатів здійснюється за вищенаведеним ключем. Потім проводиться інтерпретація результатів згідно коментарю до методики і на

основі побудови профілю структури інтелекту (структури інтелектуальних і професійних здібностей у зв'язку з типами характеру). Нижче наводиться приклад побудови за схемою 10, при цьому ще представлені результати по кубиках Косса.

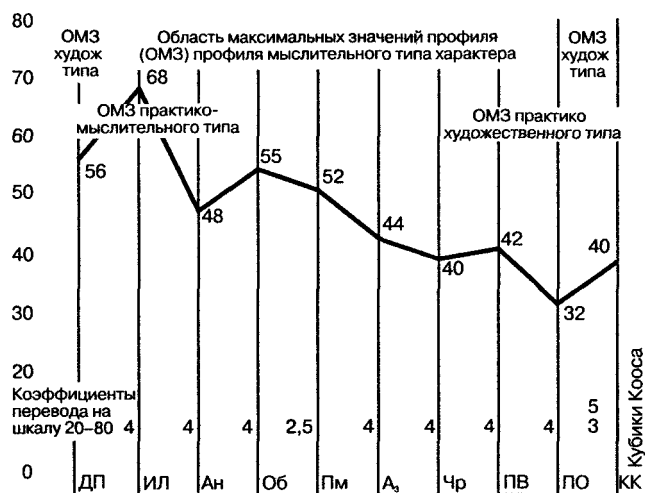

Схема 4. Пример построения профиля TSI на шкале 20–80 в связи с типами характера дан профиль отдельного испытуемого, относящегося к практико-мыслительному типу

Позначення субтестів. На схемі 4 подані приблизні контури сфер (областей) максимальних значень можливих профілів кожного з чотирьох типів характеру. Ці області визначені нами на підставі досвіду застосування методики TSI в системі конструктивної типології особистості для осіб різного віку. Відзначте те, що вік до 35–40 років практично не має ніякого певного значення в сенсі продуктивності в результатах TSI, а тому дана методика може служити також для діагностики характерологічних особливостей людини, а не лише інтелектуальних. З іншого боку, зв'язок тих й інших – суттєвий для здібностей людини.

Інструкція: «Вашій увазі пропонується тест інтелекту Р.Амтхауера, який складається із 9 субтестів. У кожному субтесті методики подано по 16-20 завдань, при виконанні яких важливо добре засвоїти зміст попередньо представлених зразків вирішення, а також не варто вперто шукати рішення, а краще вчасно переходити до наступних завдань, можливо, вони здадуться для вас легшими і ви в цілому наберете велику суму балів. Дуже корисно перевірити себе ще раз, якщо час роботи по субтесту ще не закінчився. Зовсім не обов'язково прагнути до того, щоб вирішити абсолютно всі завдання, оскільки перевіряючи виявляється, що багато із них вирішені невірно. Підбір завдань здійснений професійно, тобто так, що дуже мало ймовірно набрати максимальну кількість балів, що відповідає гранично високому рівню розвитку інтелекту. Це перевірено у співставленні TSI з іншими методиками по визначенню інтелектуальних здібностей і коефіцієнта інтелекту IQ.

Не слід робити ніяких позначок в тексті методики, всі відповіді виносяться на спеціальні листи (бланки), де вказується прізвище випробовуваного, а також дата і час початку виконання. Якщо інструкція зрозуміла, чекайте сигналу про початок роботи».

Опис завдань розділу 1 та зразки вирішення

Кожне із завдань є незавершеним реченням, в якому немає одного слова. Вам потрібно вибрати із нижче запропонованого переліку слів те, яке, на вашу думку, найбільш підходить для завершення речення, набуває правильного сенсу. Якщо ви знайшли таке слово, потрібно на аркуші для відповідей поставити поряд з номером завдання ту букву, за якою стоїть знайдене слово серед інших варіантів відповіді.

Зразок 1.

1 Кролик більше всього схожий на..

а) кішку; б) білку; в) зайця; г) лисицю; д) їжака.

Якщо ви знайшли правильну відповідь, то на аркуші для відповідей ставиться наступне – 1в, що означає, що «Кролик більше всього схожий на зайця».

Зразок 2.

2 Протилежністю надії є...

а) сум; б) злість; у) ніжність; г) смуток; д) відчай.

На аркуші для відповідей ставиться 2д, що означає, що «Протилежністю надії є відчай». Відповідно, записувати на аркуші для відповідей новостворене речення не потрібно, у вас дуже обмежений час. Краще ще раз перевірити ваші відповіді, і якщо раптом знайдеться інше рішення, то закресліть попередню літеру і поставте поряд іншу.

Чекайте сигналу про продовження роботи. До сигналу про продовження роботи цю сторінку не перегортати!

Розділ 1. Завдань 1-20

1. У дерева завжди є:
а) листя; б) плоди; в) бруньки; г) коріння; д) тінь.
2. Коментар – це:
а) закон; б) лекція; в) пояснення; г) слідство; д) натяк.
3. Протилежністю зради є:
а) любов; б) дармоїдство; в) хитрість; г) боязкість; д) відданість.
4. Жінки бувають вищими за чоловіків:
а) завжди; б) зазвичай; в) часто; г) ніколи; д) іноді
5. Обід не може відбутися без...
а) столу; б) сервізу; в) їжі; г) води; д) голоду.
6. Заняттям, протилежним відпочинку, є:
а) праця; б) турбота; в) втома; г) прогулянка; д) тренування.
7. Для торгівлі необхідно мати:
а) магазин; б) гроші; в) прилавок; г) товар; д) ваги.
8. Коли суперечка закінчується взаємною поступкою, це називається:
а) конвенцією; б) компромісом; в) розв'язкою; г) змовою; д) примиренням.
9. Людину, яка погано відноситься до нововведень, називають:
а) анархістом; б) лібералом; в) демократом; г) радикалом;
д) консерватором.
10. Сини перевершують батьків по життєвому досвіду:
а) ніколи не; б) часто; в) рідко; г) зазвичай; д) завжди.
11. При однаковій вазі більше всього білків містить:
а) м'ясо; б) яйця; в) жир; г) риба; д) хліб.
12. Співвідношення виграшів і програшів в лотереї дає можливість визначити:
а) число учасників; б) прибуток; в) ціну одного квитка;
г) кількість квитків; д) вірогідність виграшу.
13. Тітка буває старшою за племінницю:
а) завжди; б) рідко; в) майже завжди; г) ніколи не; д) обов'язково.
14. Твердження, що всі люди чесні...
а) помилкове; б) хитре; в) абсурдне; г) вірне; д) не доведене.
15. Ріст шестирічної дитини дорівнює приблизно в см:
а) 160; б) 60; в) 140; г) 110; д) 50.
16. Довжина сірника в см: а) 4; б) 3; в) 2,5; г) 6; д) 5.
17. Не цілком доведене твердження називають:
а) двозначним; б) парадоксальним; в) гіпотетичним;
г) плутаним; д) очевидним.
18. На північ від всіх названих міст розташоване...
а) Черкаси; б) Чернігів; в) Київ; г) Чернівці; д) Вінниця.
19. Пропозиція не існує без...
а) дієслова; б) підмета; в) звернення; г) крапки; д) слова.
20. Відстань між Києвом та Львовом складає приблизно... км:
а) 850; б) 250; в) 700; г) 550; д) 400.

Чекайте сигналу про продовження роботи. До сигналу про продовження роботи цю сторінку не перегортати!

Опис завдань розділу 2 та зразки вирішення

У цьому розділі вам пропонуються ряди, що містять по 5 слів, зі всіх п'яти слів чотири можуть бути об'єднані в одну групу за загальним значенням, що підходить для всіх цих чотирьох слів. П'яте, зайве за значенням слово і повинно бути вашою відповіддю на завдання. Іншими словами Ваше завдання полягає в наступному: «Знайдіть зайве слово, що не відповідає за значенням по відношенню до чотирьох іншим з п'яти названих». Це зайве слово позначене відповідною буквою, яку необхідно проставити поряд з номером завдання.

Зразок 1.

1. а) стіл; б) стілець; в) голуб; г) диван; д) шафа.

Відповідь: 1в, тобто «голуб» не відноситься до предметів меблів, а зміст об'єднання слів саме такий. Слово «голуб» є зайвим за значенням у ряді названих слів.

Зразок 2.

2. а) йти; б) летіти; в) повзти; г) бігти; д) лежати.

Відповідь 2д, тобто «лежати» не відноситься до зазначених способів пересування. Слово «лежати» є зайвим за значенням у ряді названих слів.

Чекайте сигналу про продовження роботи. До сигналу про продовження роботи цю сторінку не перегортати!

Розділ 2. Завдання 21-40

21. а) писати; б) рубати; в) шити; г) читати; д) ліжко.
22. а) вузький; б) незграбний; в) короткий; г) високий; д) широкий.
23. а) велосипед; б) мотоцикл; в) поїзд; г) трамвай; д) автобус.
24. а) захід; б) курс; в) напрямок; г) подорож; д) північ.
25. а) бачити; б) говорити; в) відчувати; г) нюхати; д) чути.
26. а) прилягти; б) підвестися; в) сісти; г) притулитися; д) підвестися.
27. а) круг; б) еліпс; в) стріла; г) дуга; д) крива.
28. а) добрий; б) вірний; в) чуйний; г) боязкий; д) чесний.
29. а) розділяти; б) звільняти; в) зв'язувати; г) різати; д) відрізняти.
30. а) кордон; б) міст; в) суспільство; г) відстань; д) шлюб.
31. а) завіса; б) щит; в) невід; г) фільтр; д) стіна.
32. а) матрос; б) тесляр; в) шофер; г) велосипедист; д) перукар.
33. а) кларнет; б) контрабас; в) гітара; г) скрипка; д) арфа.
34. а) відображення; б) ехо; в) діяльність; г) відлуння; д) наслідування.
35. а) вчення; б) планування; в) тренування; г) звіт; д) рекламування.
36. а) заздрість; б) скупість; в) обжерливість; г) скнарість; д) жадібність.
37. а) розум; б) висновок; в) рішення; г) починання; д) договір.
38. а) тонкий; б) худий; в) вузький; г) огрядний; д) короткий.
39. а) шийка; б) пробка; в) ніжка; г) спинка; д) ручка.
40. а) туманний; б) морозний; в) легковажний; г) похмурий; д) дощовий.

Чекайте сигналу про продовження роботи. До сигналу про продовження роботи цю сторінку не перегортати!

Опис завдань розділу 3 та зразки вирішення

У розділі 3 подані такі завдання, в яких не вистачає одного слова в другій парі слів. Перша пара слів – повна, така, що складається з двох взаємопов'язаних за значенням слів; потрібно зрозуміти сенс цього взаємозв'язку, щоб відповідно до нього вибрати друге слово для іншої пари з п'яти слів, що запропоновані нижче.

Зразок 1.

1. Ліс – дерево; галявина –?

а) кущ; б) пасовище; в) трава; г) сіно; д) стежина.

Відповідь 1в, оскільки взаємне відношення лісу і дерев має такий самий зміст, як взаємне відношення галявини та трави.

Зразок 2.

2. Темний – світлий; мокрий – ?

а) дощовий; б) сирий; в) похмурий; г) вологий; д) сухий.

Відповідь 2д, оскільки взаємне відношення темного і світлого має такий самий суперечливий зміст, як взаємне відношення мокрого і сухого.

Чекайте сигналу про продовження роботи. До сигналу про продовження роботи цю сторінку не перегортати!

Розділ 3. Завдання 41-60

41. Школа – директор; гурток – ?
а) голова; б) член; в) керівник; г) завідувач; д) відвідувач.
42. Годинник – час; термометр – ?
а) прилад; б) вимірювання; в) ртуть; г) тепло; д) температура.
43. Шукати – знаходити; роздумувати – ?
а) запам'ятовувати; б) приходити до висновку; в) розслідувати; г) співати; д) згадувати.
44. Коло – куля; квадрат – ?
а) призма; б) прямокутник; в) тіло; г) геометрія; д) куб.
45. Дія – успіх; обробка – ?
а) товар; б) праця; в) оздоблення; г) досягнення; д) ціна.
46. Тварина – коза; харчі – ?
а) продукт; б) їжа; в) обід; г) хліб; д) кухня.
47. Голод – «худоба»; праця – ?
а) зусилля; б) втома; в) ентузіазм; г) оплата; д) відпочинок.
48. Місяць – Земля; Земля – ?
а) Марс; б) зірка; в) Сонце; г) планета; д) повітря.
49. Ножиці – різати; орнамент – ?
а) вишивати; б) прикрашати; в) створювати; г) малювати; д) випилювати.
50. Автомобіль – двигун; яхта – ?
а) борт; б) кіль; в) корма; г) вітрило; д) щогла.
51. Роман – пролог; опера – ?
а) афіша; б) програма; в) лібретто; г) увертюра; д) арія.
52. Ялинка – дуб; стіл – ?
а) меблі; б) шафа; в) скатертина; г) гардероб; д) гарнітур.
53. Язик – гіркий; око – ?
а) зір; б) червоне; в) окуляри; г) світло; д) гострозоре.
54. Їжа – сіль; лекція – ?
а) нудьга; б) конспект; в) гумор; г) бесіда; д) мова.
55. Рік – весна; життя – ?
а) радість; б) старість; в) народження; г) юність; д) навчання.
56. Рішення – біль; перевищення швидкості – ?
а) відстань; б) протокол; в) арешт; г) аварія; д) опір повітря.
57. Наука – математика; видання – ?
а) друкарня; б) розповідь; в) журнал; г) газета «Звістка»; д) редакція.
58. Гори – перевал; річка – ?
а) човен; б) міст; в) брід; г) паром; д) берег.
59. Шкіра – дотик; око – ?
а) освітлення; б) зір; в) спостереження; г) погляд; д) збентеження.
60. Смуток – настрій; гнів – ?
а) печаль; б) лють; в) страх; г) афект; д) прощення.

Чекайте сигналу про продовження роботи. До сигналу про продовження роботи цю сторінку не перегортати!

Опис завдань розділу 4 та зразки вирішення

У завданнях цього розділу міститься всього по два слова, які об'єднані загальною ознакою. Цю загальну ознаку потрібно прагнути передати одним, у крайньому випадку – двома словами. Це одне слово і буде відповіддю на завдання, його потрібно записати поряд з номером завдання.

Зразок 1.

1 Пшениця, овес – "?

Відповідь: 1 зернові, бо це слово точно передає загальне значення обох слів, об'єднуючи їх цією загальною ознакою.

Зразок 2.

2 Хліб, масло – ?

Відповідь: 2 їжа, бо це слово правильно виражає загальне значення обох названих слів.

Чекайте сигналу про продовження роботи. До сигналу про продовження роботи цю сторінку не перегортати!

Розділ 4. Завдання 61-76

61. Яблуко, суниця – ?
62. Цигарка, кава – ?
63. Годинник, термометр – ?
64. Ніс, очі – ?
65. Ехо, дзеркало – ?
66. Картина, байка – ?
67. Голосно, тихо – ?
68. Сім'я, яйце – ?
69. Герб, прапор – ?
70. Кит, щука – ?
71. Голод, спрага – ?
72. Мурашка, осика – ?
73. Ніж, дріт – ?
74. Вгорі, внизу – ?
75. Благословення, прокляття – ?
76. Похвала, покарання – ?

Чекайте сигналу про продовження роботи. До сигналу про продовження роботи цю сторінку не перегортати!

Опис завдань розділу 5 та зразки вирішення

У цьому розділі подані прості завдання, які по суті є не стільки арифметичними, скільки практичними. Тому вирішуючи їх, необхідно бути уважним відносно практичного сенсу ваших відповідей. Це дозволить перевірити правильність вашого вирішення.

Зразок 1.

1. Книга коштує 25 монет. Скільки коштують 3 книги?

Відповідь: 75 (монет), оскільки тут дійсно необхідно помножити:
 25×3 . Правильний запис відповіді: 1. 75.

Зразок 2.

2. Човен пливе за течією річки із швидкістю 10 км/год, а швидкість цієї течії складає 4 км/год. Яка швидкість човна щодо берега?

Відповідь: 14 км/год, оскільки в цьому завданні необхідно додати швидкість човна і швидкість води: $10 + 4$. Правильний запис відповіді: 2.14.

Чекайте сигналу про продовження роботи. До сигналу про продовження роботи цю сторінку не перегортати!

Розділ 5. Завдання 77-96

77. У хлопчика було 100 монет, з них він витратив 15. Скільки монет у нього залишилося?
78. Скільки кілометрів проїде автомобіль за 9 годин, якщо його швидкість складає 70 км/год?
79. Фрукти в 15 ящиках важать 280 кг, а кожен порожній ящик важить 3 кг. Яка чиста вага фруктів?
80. 6 людей викопують траншею за 72 години. За скільки годин викопують таку ж траншею 18 осіб?
81. Упаковка з трьох кулькових ручок коштує 5 монет. Скільки кулькових ручок можна придбати на 60 монет?
82. Людина пробігає 1,5 м за чверть секунди. Яку відстань ця людина пробіжить за 10 секунд?
83. Дерево знаходиться в 20 м північніше будинку, а будинок розташований в 15м на північ від ставка. Яка відстань від дерева до ставка?
84. Шматок матері завдовжки 3,5 м коштує 70 монет. Скільки коштує 2,5 м такої ж матері?
85. Робочі виконають завдання учотирьох за 90 днів. Скільки потрібно робочих для виконання такого ж завдання за половину дня?
86. Дріт завдовжки 48 см при нагріванні збільшується до 56 см. Яка буде довжина 72-сантиметрового дроту при його нагріванні?
87. У майстерні за 8 годин роблять 280 стільців. Скільки стільців буде виготовлено в цій майстерні за півтори години?
88. Сплав складається з двох частин срібла і трьох частин олова. Скільки грамів олова буде потрібно для отримання 15 г сплаву?
89. Одна людина заробляє в день 3 сотні монет, а інша – 5 сотень. Разом вони заробляють 120 сотень монет за половину місяця. Скільки сотень монет заробляє за 15 днів перший з цих двох людей?
90. За один і той же час перший ткацький цех випускає 60 м матері, а інший – 40м. Скільки матері виготовить другий цех на той час, коли перший вже випустить 90 м матері?
91. Дехто віддав восьму частину своїх грошей за поштові марки і ще в тричі більше грошей за папір, після чого у нього залишилося 8 монет. Скільки монет у нього було спочатку?
92. У два ящики спаковано 43 предмети. У перший ящик помістилося на 9 предметів більше, ніж в другий. Скільки предметів знаходиться в першому ящику?
93. Шматок матері завдовжки 60 м розрізали на дві частини так, що одна з них складає дві третини іншої. Яка довжина того шматка матері, який більше?
94. Підприємство відправило три чверті своєї продукції на експорт, а п'яту частину цієї продукції реалізувало для своїх робочих. Який відсоток продукції залишився на складі підприємства?
95. Сік, що заповнює $\frac{6}{7}$ об'єму ємкості, коштує 72 сотні монет. Скільки сотень монет коштує $\frac{1}{2}$ об'єму тієї ж самої ємкості?
96. В одній сім'ї у кожної дочки рівне число братів і сестер, а у кожного сина сестер в два рази більше, ніж братів. Скільки в сім'ї дочок?

Опис завдань розділу 6 та зразки вирішення

У цьому розділі кожне завдання представлено рядом чисел, розташованих в певному зв'язку між собою. Необхідно продовжити числовий ряд на підставі виявленої вами особливості цього зв'язку чисел.

Зразок 1.

1. 2, 4, 6, 8, 10, 12, 14...

Відповідь: 16, оскільки в цьому числовому ряду особливість їхнього зв'язку між собою полягає в постійному зростанні кожного наступного числа на 2 одиниці.

Зразок 2.

2. 2, 9, 7, 10, 8, 11, 9, 12...

Відповідь: 10, оскільки в цьому числовому ряду особливість зв'язку чисел між собою полягає в тому, що при переході від першого числа до другого потрібно відняти 2 одиниці, а при переході від другого числа до третього потрібно додати 3 одиниці і так далі.

Чекайте сигналу про продовження роботи. До сигналу про продовження роботи цю сторінку не перегортати!

Розділ 6. Завдання 97–116

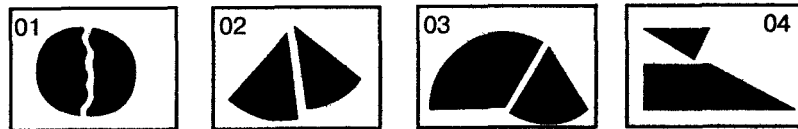
97.	6,	9,	12,	15,	18,	21,	24...
98.	16,	17,	19,	20,	22,	23,	25...
99.	19,	16,	22,	19,	25,	22,	28...
100.	17,	13,	18,	14,	19,	15,	20...
101.	4,	6,	12,	14,	28,	30,	60...
102.	26,	28,	25,	29,	24,	30,	60...
103.	29,	26,	13,	39,	36,	18,	54...
104.	21,	7,	9,	12,	6,	2,	4...
105.	5,	6,	4,	6,	7,	5,	7...
106.	17,	15,	18,	14,	19,	13,	20...
107.	279,	93,	90,	30,	27,	9,	6...
108.	4,	7,	8,	7,	10,	11,	10...
109.	9,	12,	16,	20,	25,	30,	36...
110.	5,	2,	6,	2,	8,	3,	15...
111.	15,	19,	22,	11,	15,	18,	9...
112.	8,	11,	16,	23,	32,	43,	56...
113.	9,	6,	18,	21,	7,	4,	12...
114.	7,	8,	10,	7,	11,	16,	10...
115.	15,	6,	18,	10,	30,	23,	69...
116.	3,	27,	36,	4,	13,	117,	126...

Чекайте сигналу про продовження роботи. До сигналу про продовження роботи цю сторінку не перегортати!

Опис завдань розділу 7 та зразки вирішення

У кожному завданні вам пропонується одна фігура, розбита на декілька частин. Ці частини даються в довільному порядку. З'єднайте подумки частини, і ту фігуру, яка у вас при цьому вийде, знайдіть у ряді фігур а), б), в), г), д).

Зразок.

Вирішення.

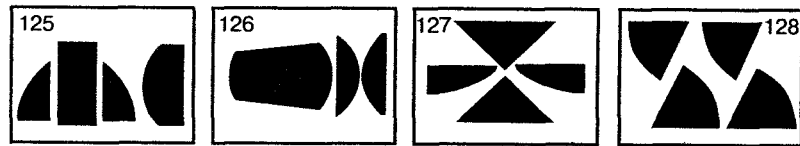
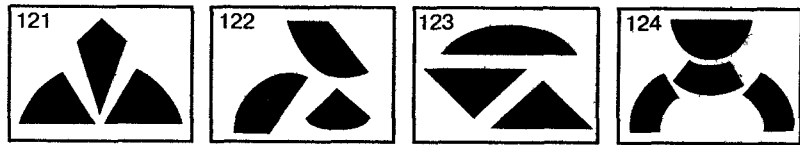
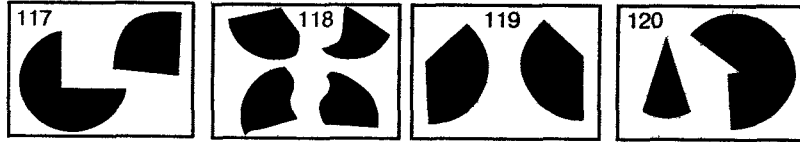
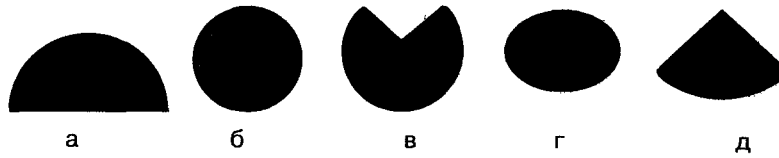
З'єднавши частини фігур 01, отримаємо фігуру «а», тому у ваших листах відповідей в розділі 7 в рядку 01 закреслена «а», тобто 1.а. При з'єднанні частин 02 виникає фігура «д». Відповідно, з 03 отримуємо «б», а з 04 – «г».

Правильний запис відповіді: 1.а

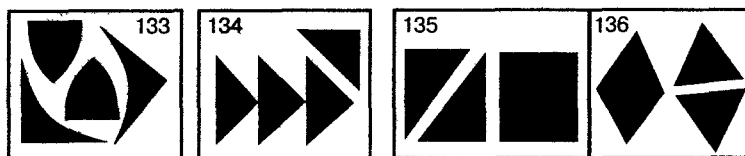
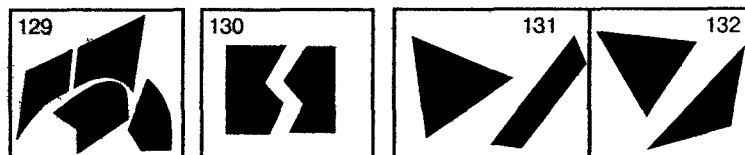
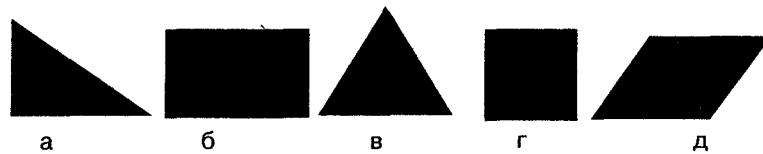
Не рекомендується робити будь-які позначки на зображеннях фігур.

Чекайте сигналу про продовження роботи. До сигналу про продовження роботи цю сторінку не перевертати!

Розділ 7. Завдання 117-136

Завдання розділу 7 продовжується нижче! Будь-ласка, продовжуйте роботу.

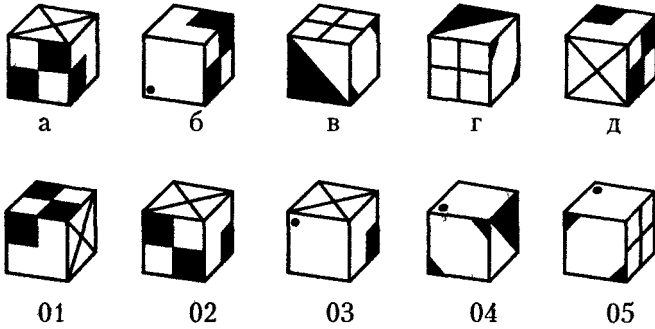

Кінець 7 розділу. Перевірте ще раз і чекайте подальших вказівок!

Опис завдань розділу 8 та зразки вирішення

Перший ряд фігур складається з п'яти різних кубиків, позначених буквами («а», «б», «в», «г», «д»). Кубики розташовані так, що із шести граней Ви у кожного кубика бачите лише три. У кожному із наступних рядів вам пропонується один із цих п'яти кубиків, повернений по-новому. Ваше завдання – визначити, якому з цих п'яти кубиків відповідає кубик, запропонований у черговому завданні. У перевернутих кубиках, відповідно, можуть з'являтися й нові позначки.

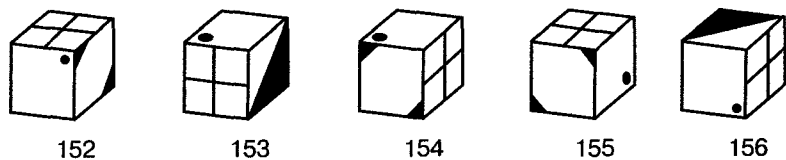
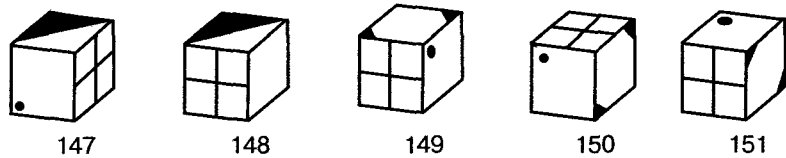
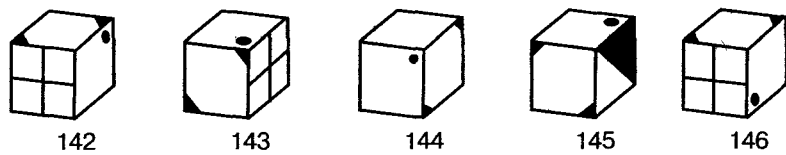
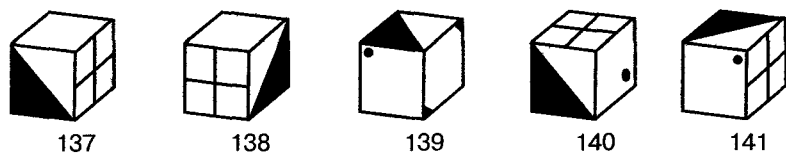
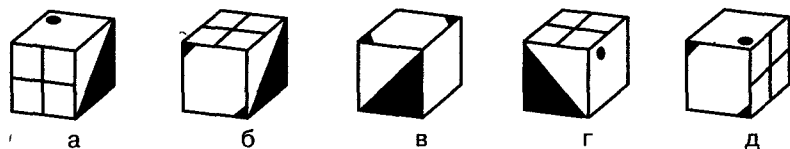
Зразок.

Кубик (01) представляє змінене положення кубика «а». Другий кубик (02) відповідає кубику «д», третій (03), – кубику «б», (04) – «в», (05) – «г». Правильний запис відповіді: 1. а.

Чекайте сигналу про продовження роботи. До сигналу про продовження роботи цю сторінку не перегортати!

Розділ 8. Завдання 137–156

Чекайте сигналу про продовження роботи. До сигналу про продовження роботи цю сторінку не перегортати!

Розділ 9

Для виконання завдань цього розділу вам потрібно буде спочатку вивчити групу слів. Потім ви отримаєте завдання, за допомогою яких з'ясується, наскільки добре ви ці слова запам'ятали.

Після того, як буде дозволено перевернути цю сторінку, постарайтеся якнайкраще запам'ятати ряди слів, розміщені в таблиці.

Чекайте сигналу про продовження роботи. До сигналу про продовження роботи цю сторінку не перегортати!

Для запам'ятовування приведених нижче слів вам дається 3 хвилини:

Квіти:	фіалка	тюльпан	гвоздика	лілія	волошка
Інструменти:	молоток	цвях	щипці	ніж	шило
Птахи:	журавель	чайка	індик	альбатрос	павич
Витвори мистецтва:	опера	соната	байка	роман	картина
Тварини:	заєць	їжак	дельфін	хом'як	ягуар

Чекайте сигналу про продовження роботи. До сигналу про продовження роботи цю сторінку не перегортати!

Опис завдань розділу 9 та зразки вирішення

У кожному завданні Вам буде вказана перша буква одного з вивчених слів. Ви повинні пригадати, що означало слово, що починається з цієї букви: квітку, інструмент, птаха, витвір мистецтва або тварину. Пам'ятаєте, що всі завчені слова починаються з різних букв, тобто жодна початкова буква не повторюється.

Зразок 1.

Перша буква – «ф». З групи слів, що означають: 1) квітка; 2) інструмент; 3) птах; 4) витвір мистецтва; 5) тварина, на букву «ф» починається лише фіалка, тобто квітка. Отже, на аркуші для відповідей вкажіть цифру 1.

Правильний запис відповіді: 1.1.

Зразок 2.

Перша буква слова – «з». З групи слів, що означають: 1) квітка; 2) інструмент; 3) птах; 4) витвір мистецтва; 5) тварина; на букву «з» починається слово «заєць», тобто тварина. Отже, на аркуші для відповідей напишіть: 2. 5.

Правильний запис відповіді: 2. 5.

Розділ 9. Завдання 157-176

№ завдання	Перша буква слова	1. Квіти	2. Інструменти	3. Птахи	4. Витвори мистецтва	5. Тварини
157	б					
158	ї					
159	ч					
160	щ					
161	я					
162	ф					
163.	х					
164.	і					
165	м					
166.	п					
167	д					
168.	а					
169	с					
170	н					
171	ш					
172.	к					
173	т					
174	о					
175	ж					
176	г					

Всі завдання методики TSI ви виконали. Дуже дякую!

Тест структури інтелекту Р. Амтхауера

Протокол дослідження
Бланк відповідей

Прізвище, ім'я, по батькові _____
 Стать _____ Вік _____
 Група _____ Дата обстеження _____

Субтест 1						Субтест 2						Субтест 3					
1	A	б	в	Г	Д	21	A	б	в	Г	Д	41	A	б	в	Г	Д
2	A	б	в	Г	Д	22	A	б	в	Г	Д	42	A	б	в	Г	Д
3	A	б	в	Г	Д	23	A	б	в	Г	Д	43	A	б	в	Г	Д
4	A	б	в	Г	Д	24	A	б	в	Г	Д	44	A	б	в	Г	Д
5	A	б	в	Г	Д	25	A	б	в	Г	Д	45	A	б	в	Г	Д
6	A	б	в	Г	Д	26	A	б	в	Г	Д	46	A	б	в	Г	Д
7	A	б	в	Г	Д	27	A	б	в	Г	Д	47	A	б	в	Г	Д
8	A	б	в	Г	Д	28	A	б	в	Г	Д	48	A	б	в	Г	Д
9	A	б	в	Г	Д	29	A	б	в	Г	Д	49	A	б	в	Г	Д
10	A	б	в	Г	Д	30	A	б	в	Г	Д	50	A	б	в	Г	Д
11	A	б	в	Г	Д	31	A	б	в	Г	Д	51	A	б	в	Г	Д
12	A	б	в	Г	Д	32	A	б	в	Г	Д	52	A	б	в	Г	Д
13	A	б	в	Г	Д	33	A	б	в	Г	Д	53	A	б	в	Г	Д
14	A	б	в	Г	Д	34	A	б	в	Г	Д	54	A	б	в	Г	Д
15	A	б	в	Г	Д	35	A	б	в	Г	Д	55	A	б	в	Г	Д
16	A	б	в	Г	Д	36	A	б	в	Г	Д	56	A	б	в	Г	Д
17	A	б	в	Г	Д	37	A	б	в	Г	Д	57	A	б	в	Г	Д
18	A	б	в	Г	Д	38	A	б	в	Г	Д	58	A	б	в	Г	Д
19	A	б	в	Г	Д	39	A	б	в	Г	Д	59	A	б	в	Г	Д
20	A	б	в	Г	Д	40	A	б	в	Г	Д	60	A	б	в	Г	Д

Субтест 4		66		72	
61		67		73	
62		68		74	
63		69		75	
64		70		76	
65		71			

Субтест 5											Субтест 6										
77	1	2	3	4	5	6	7	8	9	0	97	1	2	3	4	5	6	7	8	9	0
78	1	2	3	4	5	6	7	8	9	0	98	1	2	3	4	5	6	7	8	9	0
79	1	2	3	4	5	6	7	8	9	0	99	1	2	3	4	5	6	7	8	9	0
80	1	2	3	4	5	6	7	8	9	0	100	1	2	3	4	5	6	7	8	9	0
81	1	2	3	4	5	6	7	8	9	0	101	1	2	3	4	5	6	7	8	9	0
82	1	2	3	4	5	6	7	8	9	0	102	1	2	3	4	5	6	7	8	9	0
83	1	2	3	4	5	6	7	8	9	0	103	1	2	3	4	5	6	7	8	9	0
84	1	2	3	4	5	6	7	8	9	0	104	1	2	3	4	5	6	7	8	9	0
85	1	2	3	4	5	6	7	8	9	0	105	1	2	3	4	5	6	7	8	9	0
86	1	2	3	4	5	6	7	8	9	0	106	1	2	3	4	5	6	7	8	9	0
87	1	2	3	4	5	6	7	8	9	0	107	1	2	3	4	5	6	7	8	9	0
88	1	2	3	4	5	6	7	8	9	0	108	1	2	3	4	5	6	7	8	9	0
89	1	2	3	4	5	6	7	8	9	0	109	1	2	3	4	5	6	7	8	9	0
90	1	2	3	4	5	6	7	8	9	0	110	1	2	3	4	5	6	7	8	9	0
91	1	2	3	4	5	6	7	8	9	0	111	1	2	3	4	5	6	7	8	9	0
92	1	2	3	4	5	6	7	8	9	0	112	1	2	3	4	5	6	7	8	9	0
93	1	2	3	4	5	6	7	8	9	0	113	1	2	3	4	5	6	7	8	9	0
94	1	2	3	4	5	6	7	8	9	0	114	1	2	3	4	5	6	7	8	9	0
95	1	2	3	4	5	6	7	8	9	0	115	1	2	3	4	5	6	7	8	9	0
96	1	2	3	4	5	6	7	8	9	0	116	1	2	3	4	5	6	7	8	9	0

Субтест 7						Субтест 8						Субтест 9					
117	а	б	в	г	д	137	а	б	в	г	д	157	1	2	3	4	5
118	а	б	в	г	д	138	а	б	в	г	д	158	1	2	3	4	5
119	а	б	в	г	д	139	а	б	в	г	д	159	1	2	3	4	5
120	а	б	в	г	д	140	а	б	в	г	д	160	1	2	3	4	5
121	а	б	в	г	д	141	а	б	в	г	д	161	1	2	3	4	5
122	а	б	в	г	д	142	а	б	в	г	д	162	1	2	3	4	5
123	а	б	в	г	д	143	а	б	в	г	д	163	1	2	3	4	5
124	а	б	в	г	д	144	а	б	в	г	д	164	1	2	3	4	5
125	а	б	в	г	д	145	а	б	в	г	д	165	1	2	3	4	5
126	а	б	в	г	д	146	а	б	в	г	д	166	1	2	3	4	5
127	а	б	в	г	д	147	а	б	в	г	д	167	1	2	3	4	5
128	а	б	в	г	д	148	а	б	в	г	д	168	1	2	3	4	5
129	а	б	в	г	д	149	а	б	в	г	д	169	1	2	3	4	5
130	а	б	в	г	д	150	а	б	в	г	д	170	1	2	3	4	5
131	а	б	в	г	д	151	а	б	в	г	д	171	1	2	3	4	5
132	а	б	в	г	д	152	а	б	в	г	д	172	1	2	3	4	5
133	а	б	в	г	д	153	а	б	в	г	д	173	1	2	3	4	5
134	а	б	в	г	д	154	а	б	в	г	д	174	1	2	3	4	5
135	а	б	в	г	д	155	а	б	в	г	д	175	1	2	3	4	5
136	а	б	в	г	д	156	а	б	в	г	д	176	1	2	3	4	5

Оцінка	ДР	ВС	АН	УЗ	АЗ	ЧР	ПУ	Пу	ПМ
Бал									

**Графічне зображення індивідуальних результатів
тесту структури інтелекту Р. Амтхауера**

	ДР	ВС	АН	УЗ	АЗ	ЧР	ПУ	Пу	ПМ
130									
120									
110									
100									
90									
80									
70									

ТЕСТ ІНТЕЛЕКТУ «ПРОГРЕСИВНІ МАТРИЦІ РАВЕНА»

Призначений для вимірювання рівня інтелектуального розвитку. Запропоновано Л. Пенроузом і Дж. Равеном в 1936 р. Прогресивні матриці Равена розроблялися відповідно до традицій англійської школи вивчення інтелекту, згідно з якими найкращим способом вимірювання чинника " g " є виявлення відносин між абстрактними фігурами.

Згідно дорівнює - це тест випробування здібностей сприймати певні форми, охоплювати їх особливості, характер, взаємні відносини або ансамбль, сукупність відносин, а тому він вимагає за окремими задачами методу логічних міркувань. Автор не вважає, що таким чином можна робити виміри якогось абсолютного інтелекту, однак існуючі результати дають зрозуміти, що вимірні тестом думки і навички в певній мірі репрезентують інтелект.

Перцептивна шкала матриць спирається або заснована на 2-х теоріях:

- а) на теорії сприйняття форм, розвинутою гештальтпсихологією;
- б) на теорії неогенезу К. Спірмена.

При вирішенні завдань виступає 3 основних психічних процесу:

- 1) увага, уважність (увага відокремлюється від сприйняття і мислення);
- 2) сприйняття, сприйнятливість;
- 3) мислення, тямущість.

Існує два варіанти тесту:

1. Кольоровий варіант (призначений для дітей від 5 до 11 років і іноді рекомендується для осіб старше 65 років).
2. Чорно-білий (для обстеження підлітків 14-16 років і дорослих від 16 до 65 років).

Матеріал чорно-білого варіанту складається з 60 матриць з пропущеними елементами.

Завдання поділені на 5 серій (А, В, С, D, Е) по 12 однотипних, але зростаючих за складністю матриць в кожній серії. Труднощі завдань зростає також при переході від серії до серії.

Випробуваний повинен вибрати відсутній елемент матриці серед 6, 8 запропонованих варіантів.

При необхідності перші 5 завдань серії А випробуваний може виконувати за допомогою експериментатора.

Кожна серія завдань складена за певним принципом:

- А - принцип взаємозв'язку в структурі матриць;
- В - аналогія між парами фігур;
- С - принцип прогресивних змін у фігурах матриць;
- D - принцип перегрупування фігур;
- Е - принцип розкладання фігур на елементи.

Психологічне значення: здатність спостерігати складне кількісний і якісний розвиток кінетичних, динамічних рядів. Вища форма абстракції і динамічного синтезу.

Тест "Прогресивні матриці Равена" відноситься до числа невербальних тестів інтелекту і ґрунтується на двох теоріях, розроблених гештальт-

психологією: теорією перцепції форм і так званої "теорією неогенеза" Ч. Спірмена.

Відповідно до теорії перцепції форм кожне завдання може бути розглянуто як певне ціле, яке складається з ряду взаємозалежних один з одним елементів. Передбачається, що спочатку відбувається глобальна оцінка завдання-матриці, а потім здійснення аналітичної перцепції з виділенням випробуваним принципу, прийнятого при розробці серії. На заключному етапі виділені елементи включаються в цілісний образ, що сприяє виявленню відсутньої деталі зображення. Теорія Ч. Спірмена поглиблює розглянуті положення теорії перцепції форм. Як показує досвід багаторічних досліджень, дані, отримані за допомогою тесту Равена, добре узгоджуються з показниками інших поширених тестів: Векслера, Стенфорд-Біне, Штура, Виготського-Сахарова.

Дані, отримані за допомогою прогресивних матриць Равена, добре узгоджуються з показниками інших поширених тестів загальних здібностей. Так, коефіцієнти кореляції між результатами тесту (серії ABCDE) та шкалами виміру інтелекту Векслера складають 0,70-0,74; для досліджуваних у віці 9-10 років - 0,91; з шкалами розумового розвитку (Стенфорд-Біне) - 0,66; з тестом Виготського-Сахарова - 0,54. Найбільш висока кореляція оцінок прогресивних матриць Равена з групою арифметичних тестів (0,74-0,87). Коефіцієнт надійності тесту, за даними різних досліджень, варіює від 0,70 до 0,89. Середня труднощі завдань тесту - 32,12%. Показник прогностичної валідності тесту (по зв'язку з критеріями успішності) - 0,72.

Існують модифікації прогресивних матриць Равена. Одна з таких модифікацій запропонована автором (Дж. Дорівнює у співпраці з Д. Кортом, 1977, 1982). Оригінальний матеріал тесту зазнав значних змін - були ускладнені завдання, введені нові серії. Суттєвою особливістю є доповнення тесту вербальної шкалою (MillHillVocabularyScales), що, на думку розробників, в чималій мірі сприяє розширенню сфери застосування тесту. Цікава модифікація прогресивних матриць Равена, а також процедури обстеження запропонована югославськими психологами (З. Буяс, 1961). У їхньому варіанті передбачена диференційована форма оцінки відповідей обстежуваних. Від них вимагається вказати на три фрагменти з тих, які запропоновані для заповнення матриці: точно підходящий, відповідний більш-менш і зовсім не підходить. Це дає можливість якісної оцінки результатів, відпадає також необхідність у використанні індексу варіабельності. Прогресивні матриці Равена, завдяки простоті застосування, валідності та надійності результатів, можливості групового обстеження, отримали широке поширення в психодіагностики. У вітчизняних дослідженнях тест успішно використовується при обстеженні дітей та дорослих (С. М. Морозов, 1979, 1980 і ін.)

Прогресивні матриці Равена призначені для визначення рівня розумового розвитку у дітей ментального віку (1-4 клас загальноосвітньої школи). Матриці Равена можуть застосовуватися на піддослідних з будь-яким мовним складом і соціокультурним фоном, з будь-яким рівнем мовного розвитку.

Тест Равена може бути використаний як в якості тесту швидкості (час виконання 20 хвилин), так і в якості тесту результативності (без обмеження часу). Оригінальні розміри матриць - 7,5 x 11,5 см.

МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ

Тест суворо регламентований у часі, а саме: 20 хв. Для того, щоб дотримати час, необхідно суворо стежити за тим, щоб до спільної команди: "Приступити до виконання тесту" - ніхто не відкривав таблиці та не підглядав. Після закінчення 20 хв подається команда, наприклад: "Всім закрити таблиці". Про призначення даного тесту можна сказати наступне: "Всі наші дослідження проводяться виключно в наукових цілях, тому від вас потрібні сумлінність, глибока обдуманість, щирість і точність у відповідях. Даний тест призначений для уточнення логічності вашого мислення".

Після цього взяти таблицю і відкрити для показу всім 1-у сторінку: "На малюнку однієї фігури бракує. Праворуч зображено 6-8 пронумерованих фігур, одна з яких є шуканої. Треба визначити закономірність, що зв'язує між собою фігури на малюнку, і вказати номер шуканої фігури в аркуші, що вам видано "(можна показати на прикладі одного зразка).

Під час виконання завдань тесту необхідно контролювати, щоб респонденти не списували один у одного. Після закінчення 20 хв подати команду: «Закрити всім таблиці!»

Зібрати бланки і таблиці до них. Перевірити, щоб у правому кутку реєстрованого бланка був проставлений олівцем номер обстежуваного.

БЛАНК

ІІІ

№ завдання	A	У	З	D	E
1					
2					
3					
4					
5					
6					
7					
8					
9					
10					
11					
12					

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1-а серія А	4	5	1	2	6	3	6	2	1	3	4	2
2-а серія В	5	6	1	2	1	3	5	6	4	3	4	8
3-я серія С	5	3	2	7	8	4	5	1	7	1	6	2
4-я серія D	3	4	3	8	7	6	5	4	1	2	5	6
5-а серія E	7	6	8	2	1	5	1	3	6	2	4	5

ОБРОБКА

Правильне рішення кожного завдання оцінюється в один бал, потім підраховується загальна кількість балів за всіма таблицями і по окремих серіях. Отриманий загальний показник розглядається як індекс інтелектуальної сили, розумової продуктивності респондента. Показники виконання завдань по окремих серіях порівнюють з середньостатистичним, враховують різницю між результатами, отриманими в кожній серії, і контрольними, отриманими статистичною обробкою при дослідженні великих груп здорових обстежуваних і, таким чином, що розцінюються як очікувані результати. Така різниця дозволяє судити про надійність отриманих результатів (це не відноситься до психічної патології).

Загальний рахунок є показником інтелектуальних здібностей випробуваного, виявляє його вміння мислити згідно з визначеним методом і системою мислення. Ця система виявляється у способі впорядкування фігур в зразках. Коефіцієнт інтелекту представляє собою загальний результат з урахуванням фізичного віку.

Відповідно до суми отриманих балів ступінь розвитку інтелекту випробуваного можна визначити двома способами:

- 1) на підставі процентної шкали (див. табл. 1);
- 2) перекладу отриманих балів у IQ з урахуванням віку випробуваного (див. табл. 2.) та оцінки рівня інтелекту за шкалою розумових здібностей (табл. 3.)

Таблиця 1
Відсоткова шкала ступеня розвитку інтелекту

Відсотки	Ступінь
95 і вище	1 ступінь: особливо високорозвинений інтелект випробуваного відповідної вікової групи
75-95	2 ступінь; неабиякий інтелект для даної вікової групи
25-74	3 ступінь: середник інтелект для даної вікової групи
5-24	4 ступінь: інтелект нижче середнього.
5 або менше	5 ступінь: дефектна інтелектуальна здатність

Таблиця 2
Переклад отриманих результатів в IQ

К-сть балів	Вік в роках												
	8	8,5	9	9,5	10	10,5	11	11,5	12	12,5	13	13,5	16-30
1	73	68	65	59	57	53	53	50	48	46	46	46	-
2	74	70	67	61	56	56	54	51	49	49	48	47	-
3	76	72	68	62	60	57	55	53	51	50	49	49	-
4	77	73	70	64	61	59	57	54	52	51	50	50	-
5	79	75	71	65	60	58	55	53	53	52	52	51	-
6	81	76	73	67	64	61	59	57	55	54	53	52	-
7	82	78	74	68	66	63	61	58	56	55	54	54	-
8	84	79	76	70	67	64	62	60	57	57	55	55	-
9	85	81	77	71	69	66	64	61	59	58	57	56	-
10	87	83	79	73	70	67	65	62	60	59	59	57	55
11	89	84	80	74	72	69	66	64	61	61	61	59	57
12	90	86	82	76	73	70	68	65	64	62	60	60	58
13	92	87	83	77	75	71	69	67	64	63	62	61	59
14	93	89	79	75	73	71	69	68	65	65	63	62	61
15	95	90	86	80	78	74	72	69	67	66	64	64	62
16	97	92	88	82	79	76	73	72	68	67	66	65	65
17	98	95	89	83	81	77	75	72	69	69	67	66	65
13	100	95	91	85	82	79	76	74	71	70	68	67	66
19	101	97	92	86	84	80	78	75	72	71	69	69	67
20	103	98	94	88	85	81	79	76	73	72	71	70	69
21	104	100	95	89	87	83	80	78	75	74	72	71	70
22	105	101	97	91	88	84	82	79	76	75	73	72	71
23	107	103	98	92	90	86	83	81	77	76	74	74	72
24	108	104	200	94	91	87	85	82	79	78	76	75	74
25	109	106	101	95	93	89	86	83	80	79	77	76	75
26	110	107	103	97	94	90	87	85	81	80	78	77	76
27	112	108	104	98	96	91	89	86	83	82	80	79	75
28	113	110	106	100	97	93	90	88	83	83	81	80	79
29	114	111	107	102	99	94	92	89	85	84	82	81	80
30	116	113	109	103	100	96	93	90	87	86	83	82	82
31	117	114	110	105	102	97	94	92	85	85	85	84	83
32	118	115	112	106	103	99	96	96	93	86	86	85	84
33	120	117	113	108	104	100	97	95	91	90	87	86	86
34	121	118	115	113	105	102	99	96	92	91	88	87	87
35	122	120	116	111	107	103	100	97	93	92	90	89	83
36	123	121	118	112	109	105	102	99	95	93	91	90	90
37	125	122	119	114	110	107	104	100	96	95	92	91	91
38	126	124	121	115	112	108	105	102	97	96	94	92	92
39	127	125	122	117	115	110	107	104	99	97	95	94	94
40	129	127	124	118	115	112	109	106	100	99	96	95	95
41	130	128	125	120	117	113	111	108	102	100	91	96	96

42	133	129	127	121	118	115	112	109	104	102	99	97	97
43	132	131	128	123	120	117	114	111	106	104	100	99	99
44	134	132	130	125	121	118	116	113	108	106	102	100	100
45	135	134	131	126	123	120	118	115	110	109	105	102	102
46	136	135	133	127	125	122	120	117	112	111	107	105	104
47	138	136	134	129	126	123	121	119	114	113	109	107	106
48	139	138	136	130	128	125	123	121	116	115	110	110	108
49	140	139	137	132	129	127	125	123	118	117	114	112	110
50	142	141	139	133	131	128	127	124	120	119	116	115	112
51	143	142	140	135	133	130	128	127	122	121	118	117	114
52	144	143	142	136	134	132	130	128	124	123	121	120	116
53	146	144	143	138	136	133	132	130	126	126	123	122	118
54	147	146	145	139	137	135	134	132	128	128	125	123	120
55	148	148	146	141	139	137	136	134	130	130	127	127	122
56	149	149	148	142	142	138	137	136	132	132	130	130	124
57	151	150	148	144	142	140	139	138	134	134	132	132	126
58	152	152	151	145	144	141	141	139	136	136	134	134	128
59	153	153	152	147	145	145	143	141	138	138	137	137	130
60	155	155	154	148	147	147	144	143	140	139	139	139	130

Для осіб більш старшого віку IQ обчислюється за формулою:
 (IQ для 16-30x100)/%, де
 %, визначається за таблицею:

Вік	16-30	35	40	45	50	55	60
%	100	97	93	88	82	76	70

Наприклад: випробуваний п'ятдесяти років виконує 49 завдань.
 IQ за таблицею = 110 балів.
 Отже, $(110 \text{ балів} \times 100) / 82 = 134$ бали.

Таблиця 3
 Шкала розумових здібностей

Показники IQ	Рівень розвитку інтелекту
Понад 140	дуже високий, видатний інтелект
Більше 120	високий, неабиякий інтелект

110-120	неабиякий, хороший інтелект
100-110	нормальний, вище середнього інтелект
90-100	середній інтелект
80-90	слабкий, нижче середнього інтелект
70-80	невелика ступінь слабоумства
50-70	дебільне слабоумство
20-50	імбецильність, середня ступінь слабоумства
0-20	ідіотія, найбільша ступінь слабоумства

ДРУГИЙ ВАРІАНТ ОБРОБКИ

Можливий переклад результатів у відсотки з урахуванням віку випробуваного по наступній таблиці.

%	Хронологічний вік в роках.									
	20	25	30	35	40	45	50	55	60	65
95	55	55	56	53	52	50	48	46	44	42
90	54	54	54	51	49	47	45	43	41	39
75	49	49	47	45	43	41	39	37	35	33
50	44	44	44	40	38	35	33	30	27	24
25	37	37	37	30	27	24	21	18	15	12
10	28	28	-	-	-	-	-	-	-	-
5	23	23	-	-	-	-	-	-	-	-

Визначення рівня інтелекту згідно% виробляють за такою таблиці.

Відсоток	Ступінь
95 і вище	I ступінь. Особливо високо розвинений інтелект, відповідно віковій групі.
75-95	II ступінь. Високий, неабиякий інтелект для даної вікової групи.
25-74	III ступінь. Середній інтелект, що належить даній віковій групі.
6-24	IV ступінь. Нижче середнього.
5 і менше	V ступінь. Дефектна інтелектуальна здатність (відповідно віку).

ІНТЕРПРЕТАЦІЯ

Кожна серія завдань складена за певними принципами.

У серії А - використаний принцип встановлення взаємозв'язку в структурі матриць. Тут завдання полягає в доповненні відсутньої частини основного зображення одним з наведених у кожній таблиці фрагментів. Виконання

завдання вимагає від обстежуваного ретельного аналізу структури основного зображення і виявлення цих же особливостей в одному з декількох фрагментів. Потім відбувається злиття фрагмента, його порівняння з оточенням основної частини таблиці.

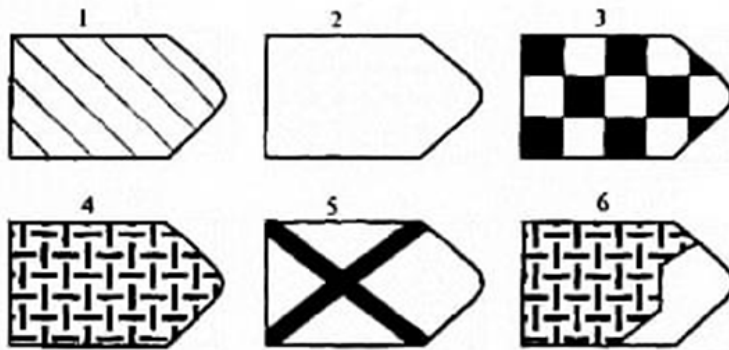
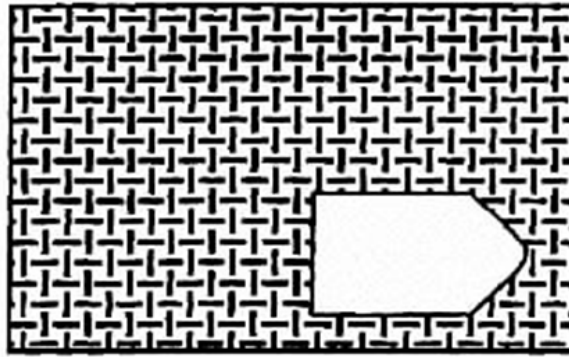
Серія В - побудована за принципом аналогії між парами фігур. Обстежуваний повинен знайти принцип, відповідно до якого побудована в кожному окремому випадку фігура і, виходячи з цього, підібрати відсутній фрагмент. При цьому важливо визначити вісь симетрії, відповідно до якої розташовані фігури в основному зразку.

Серія С - побудована за принципом прогресивних змін у фігурах матриць. Ці фігури в межах однієї матриці все більше ускладнюються, відбувається як би безперервне їх розвиток. Збагачення фігур новими елементами підпорядковується чітким принципом, виявивши який, можна підібрати відсутню фігуру.

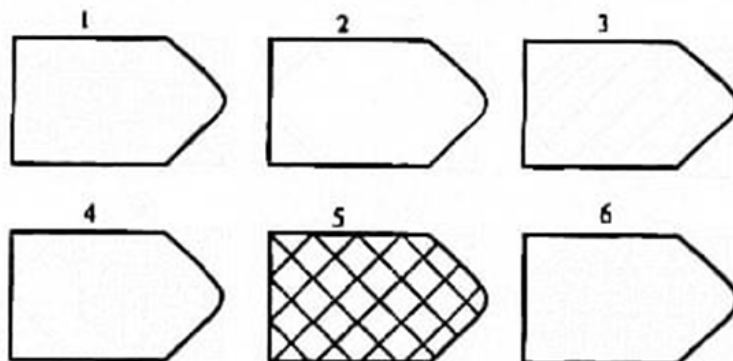
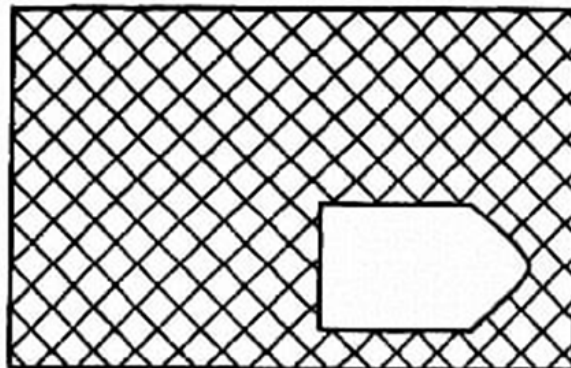
Серія D - побудована за принципом перегруповання фігур в матриці. Обстежуваний повинен знайти цю перегруповання, що відбувається в горизонтальному і вертикальному положеннях.

Серія E заснована на принципі розкладання фігур основного зображення на елементи. Відсутні фігури можна знайти, зрозумівши принцип аналізу і синтезу фігур.

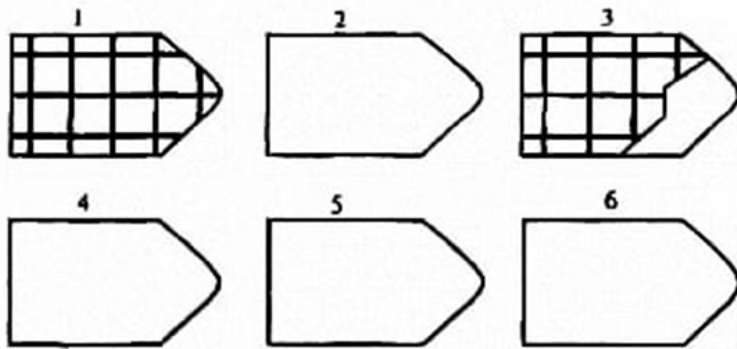
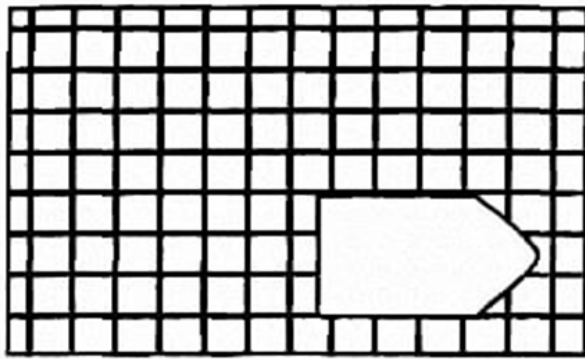
ІНСТРУКЦІЯ: «Вам пропонується ряд картинок. На кожному малюнку бракує однієї фігури, вам необхідно вибрати один з варіантів запропонованих фігур, яка на ваш погляд підходить до малюнка найбільше. Треба визначити закономірність, що зв'язує між собою фігури на малюнку, і вказати номер шуканої фігури в аркуші, що вам видано».

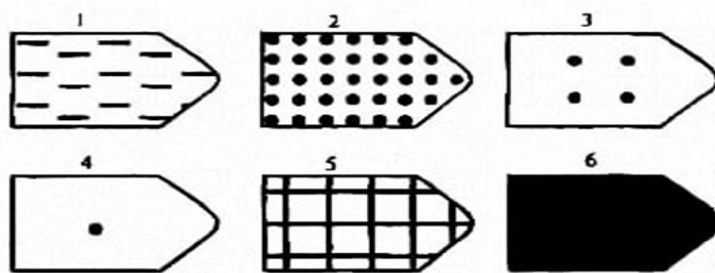
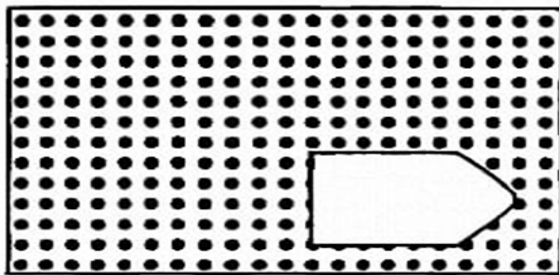
A-1

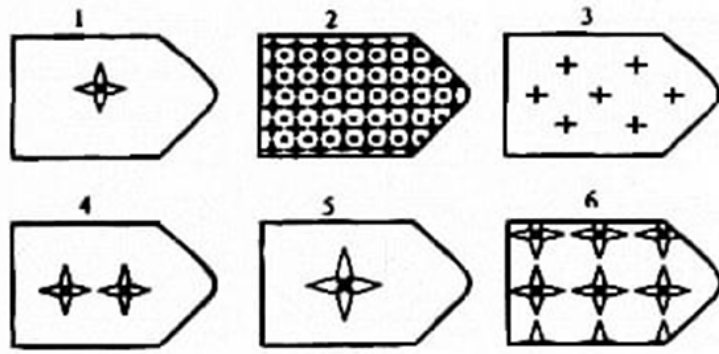
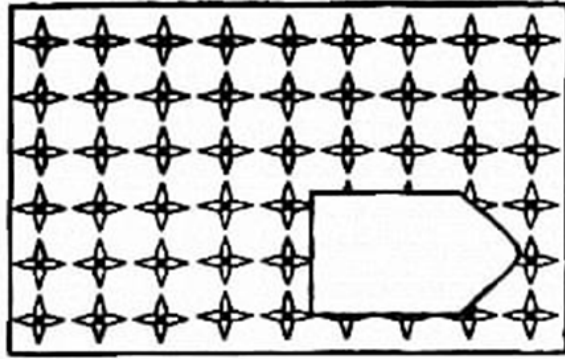
A-2

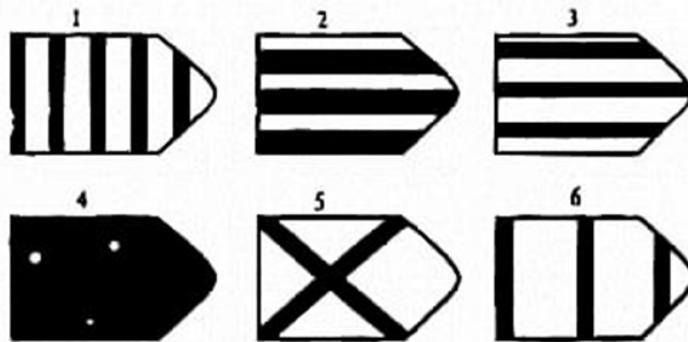
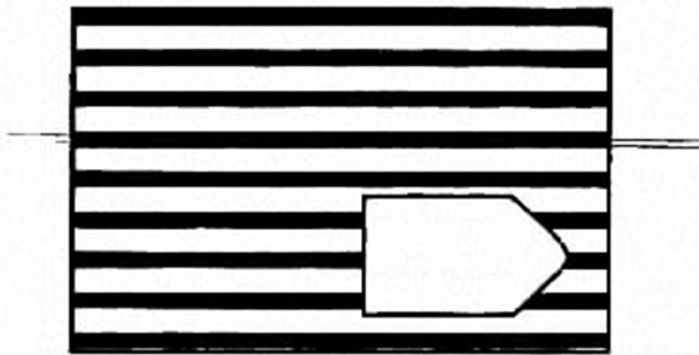
A-3

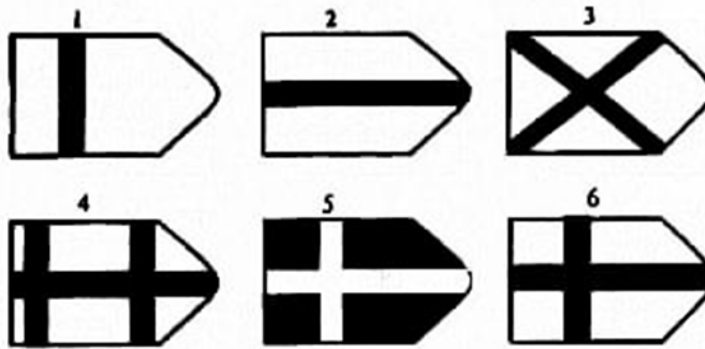
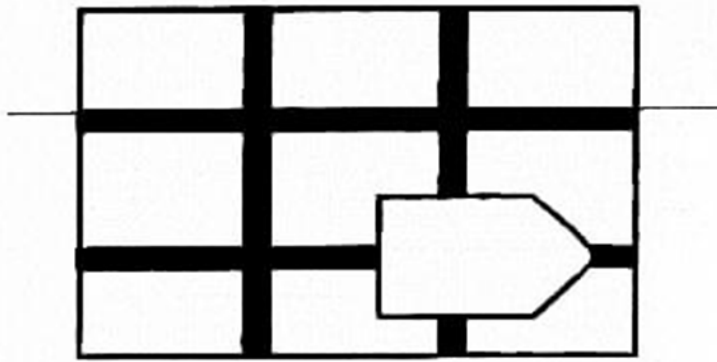
A-4

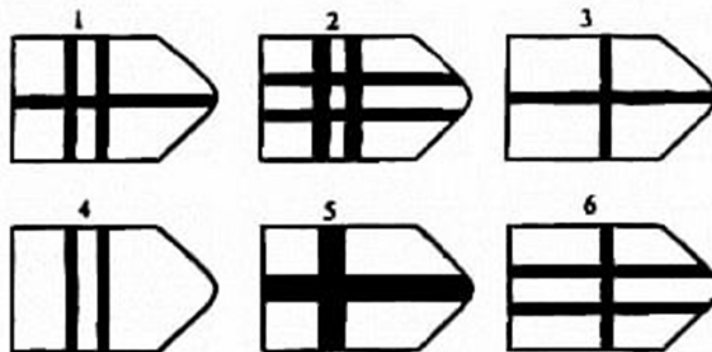
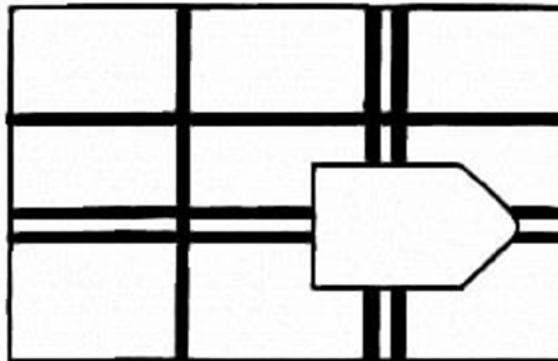
A-5

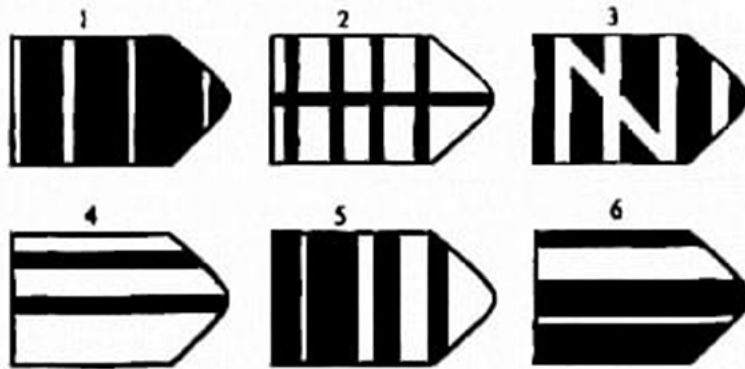
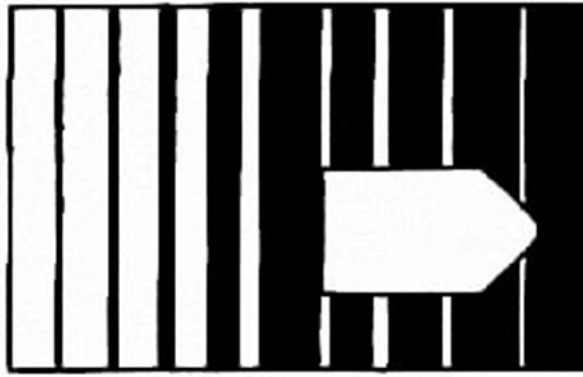
A-6

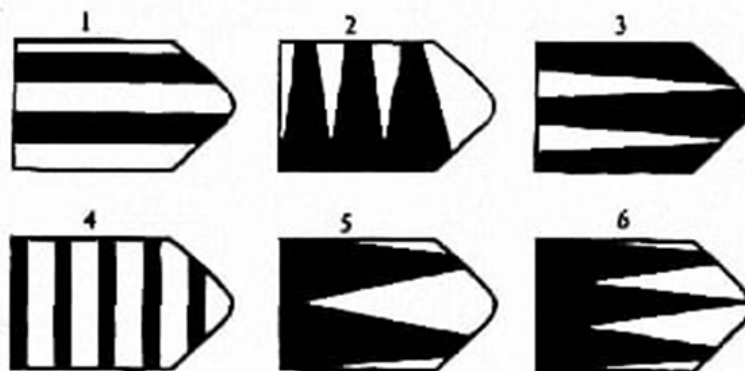
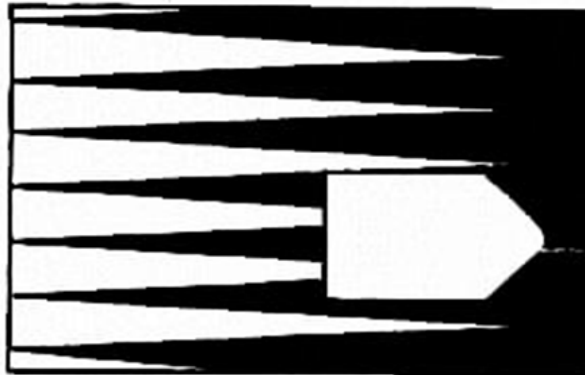
A-7

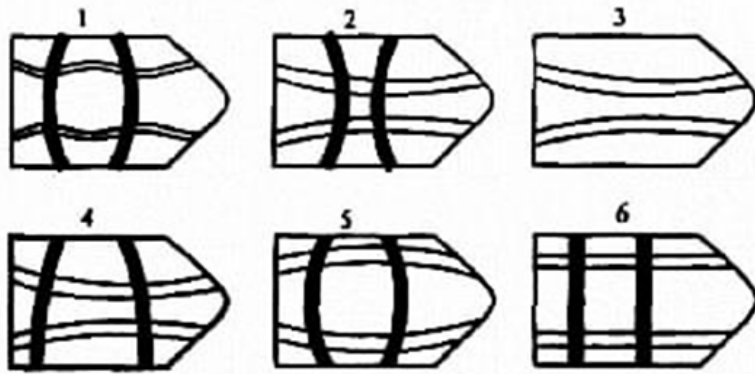
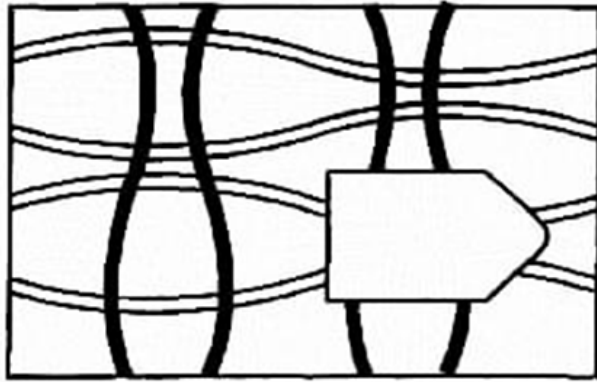
A-8

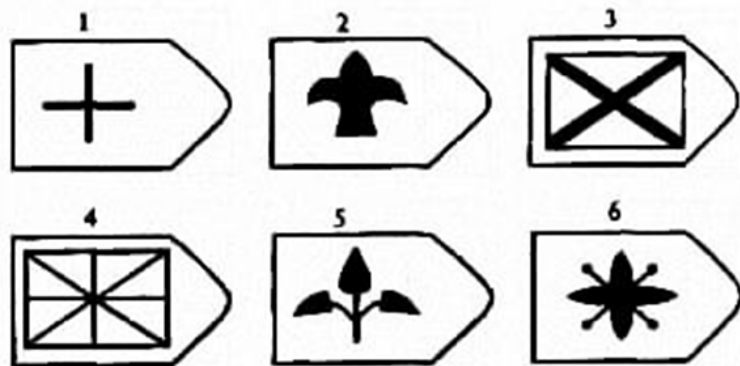
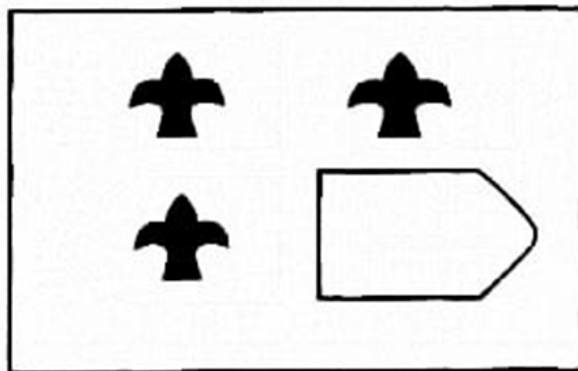
A-9

A-10

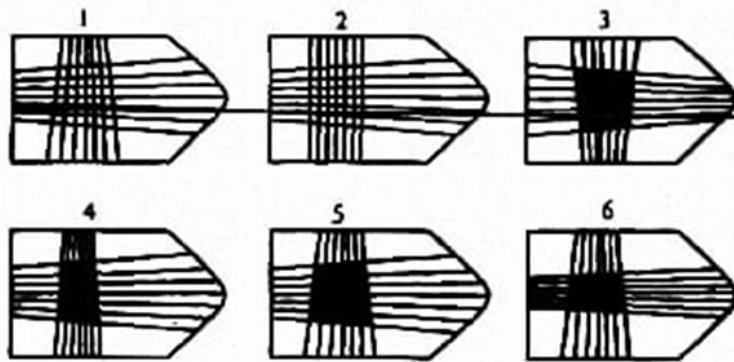
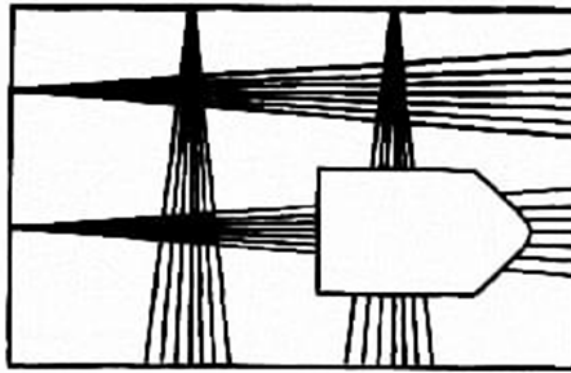

A-11

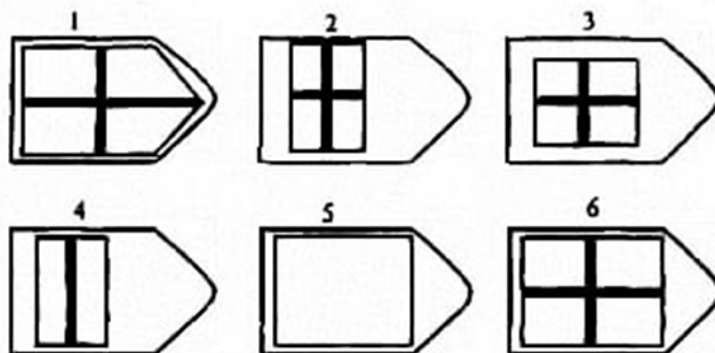
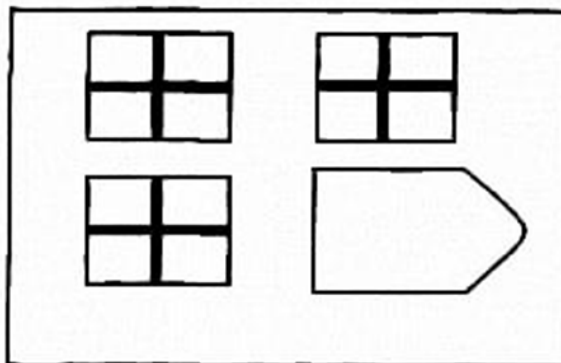

A-12

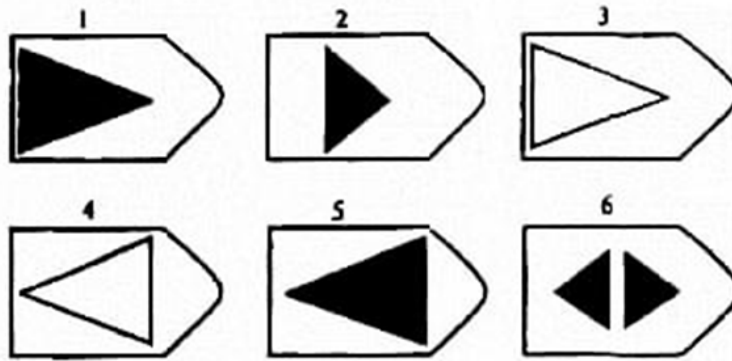
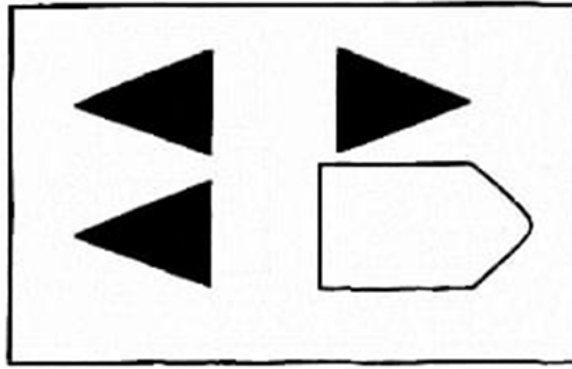
Серія 2

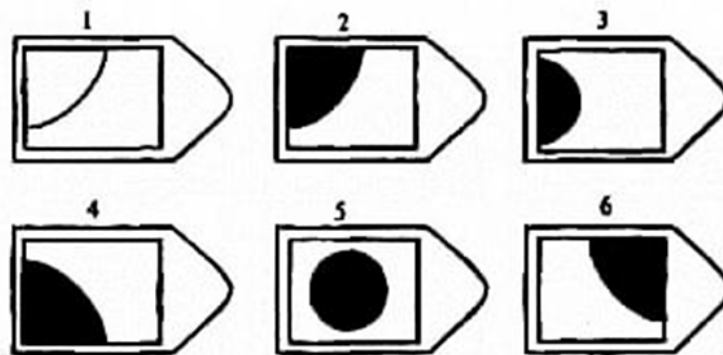
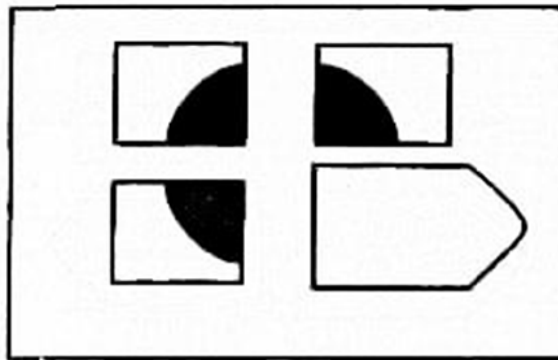
В-1

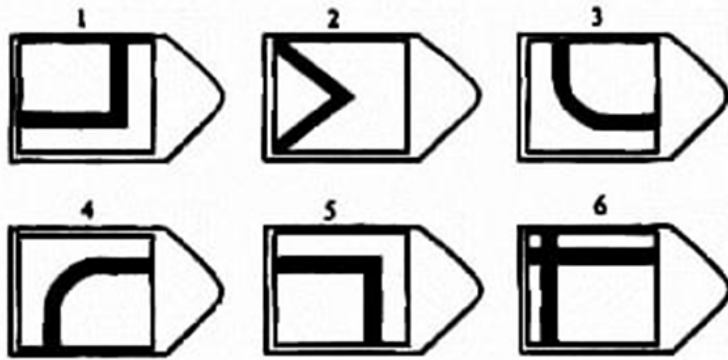
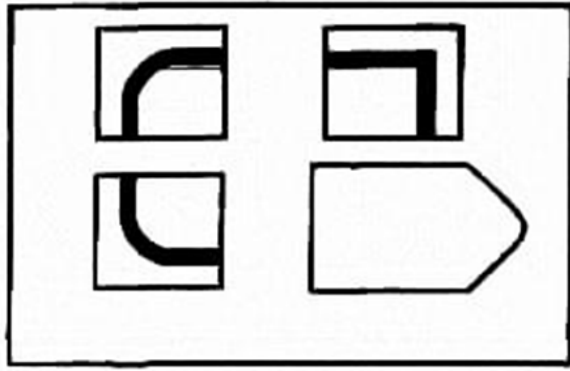
В-2

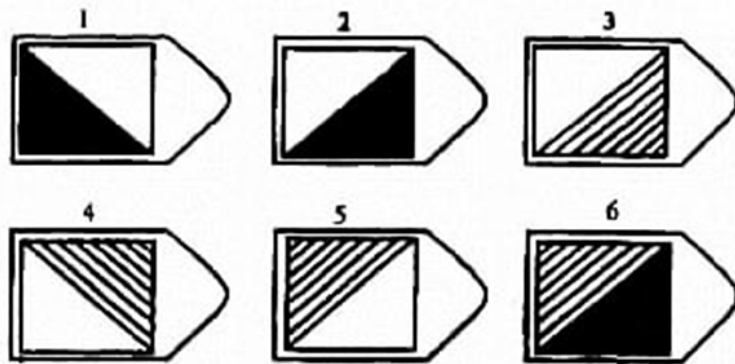
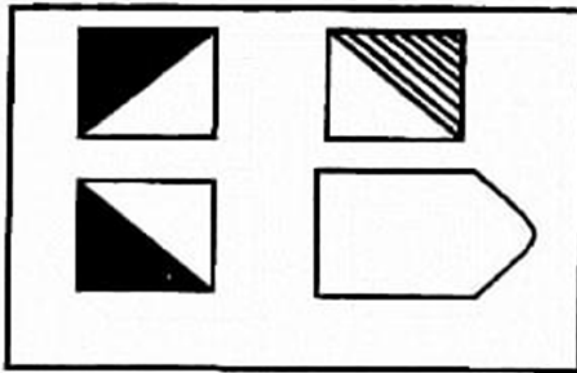
B-3

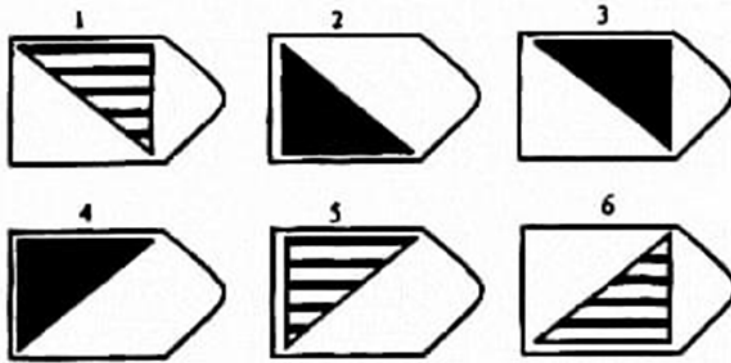
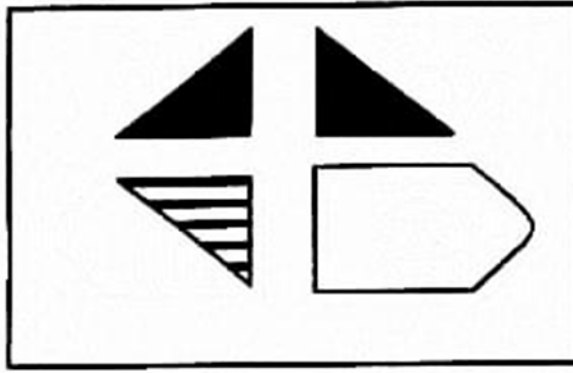
B-4

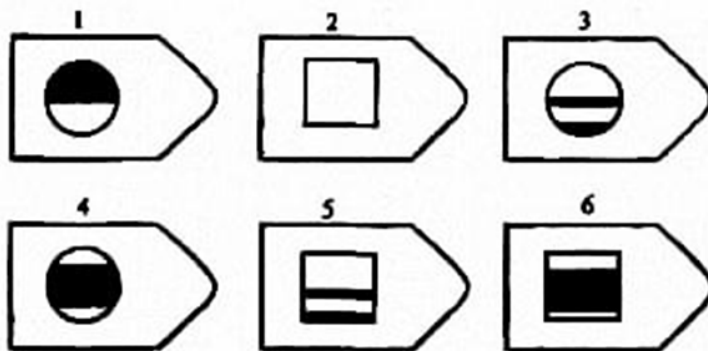
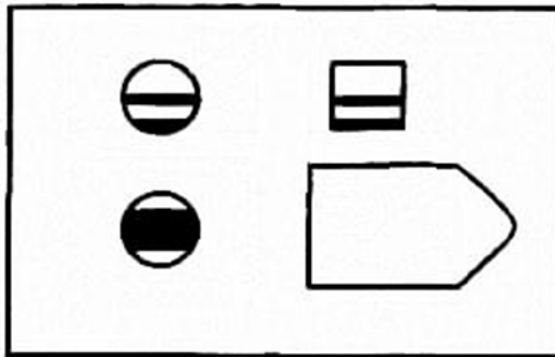
B-5

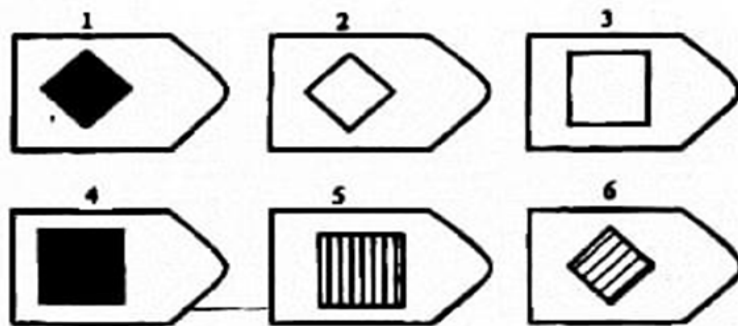
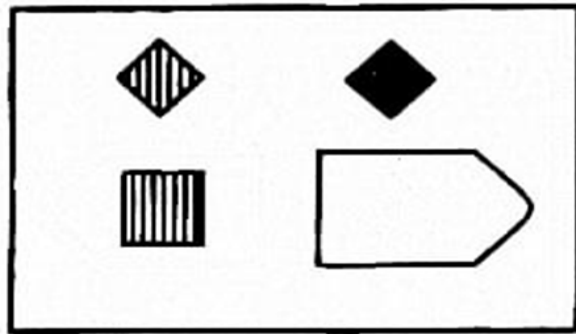
B-6

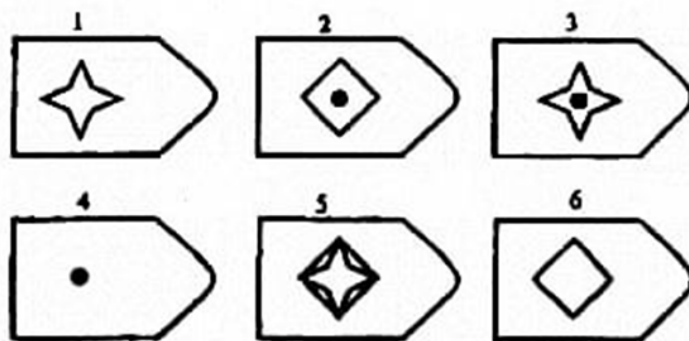
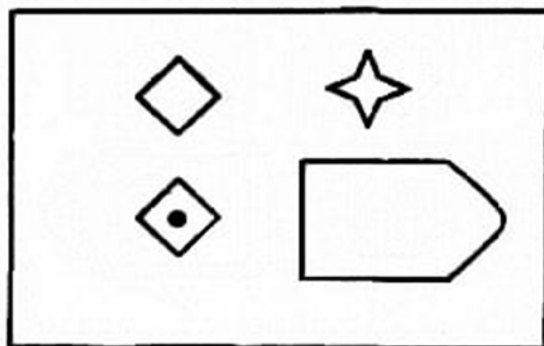
B-7

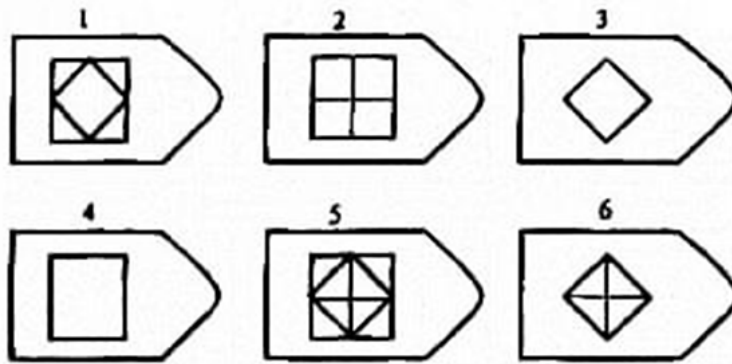
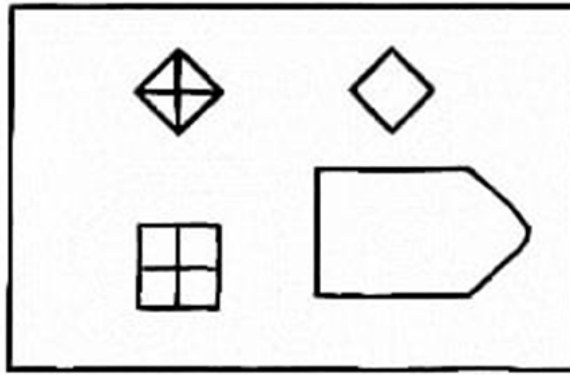
B-8

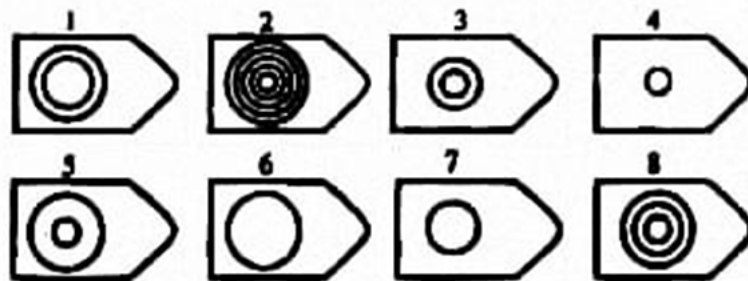
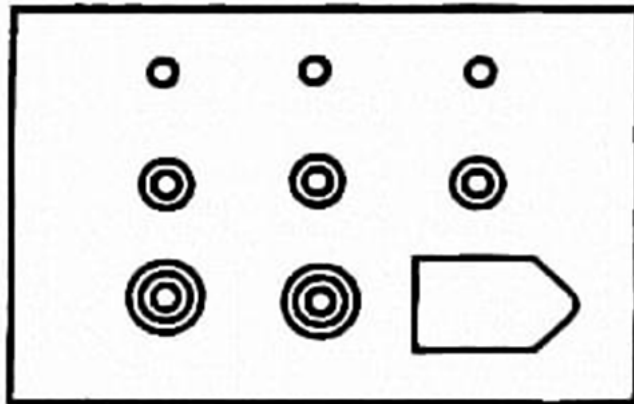
B-9

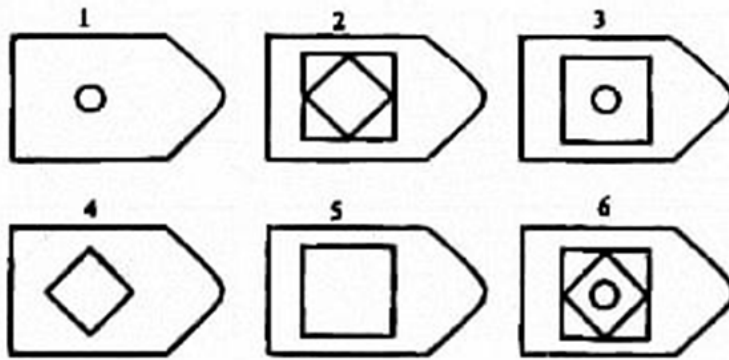
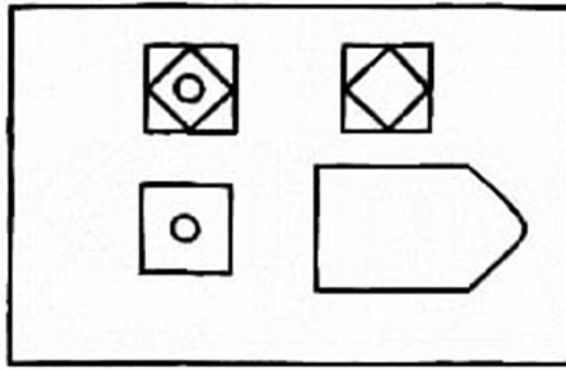
B-10

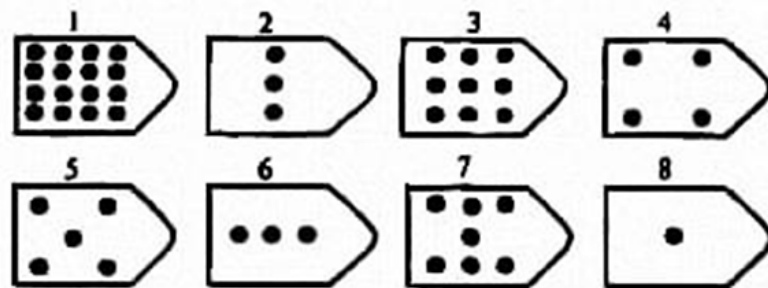
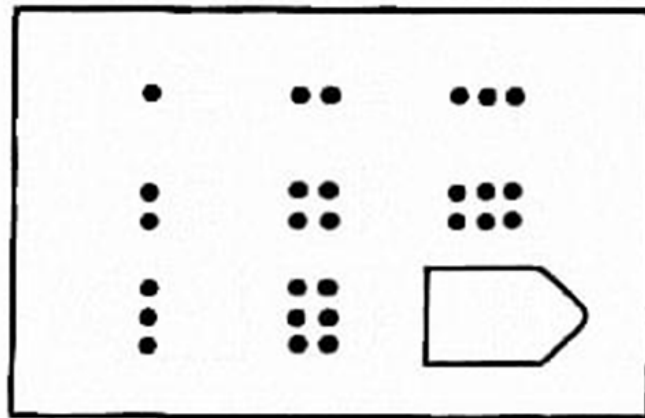
B-11

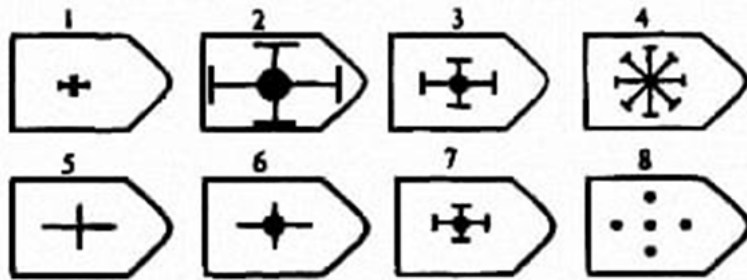
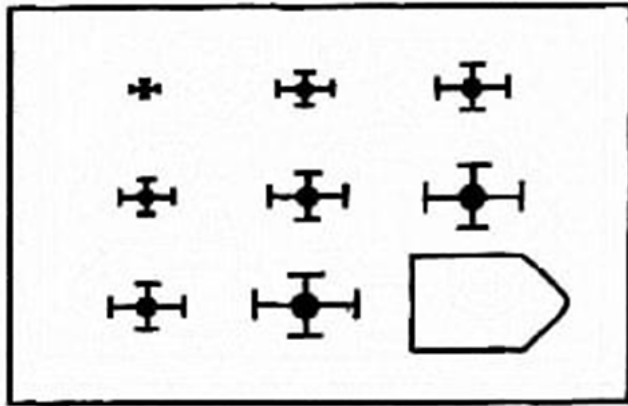
B-12
Серія 3

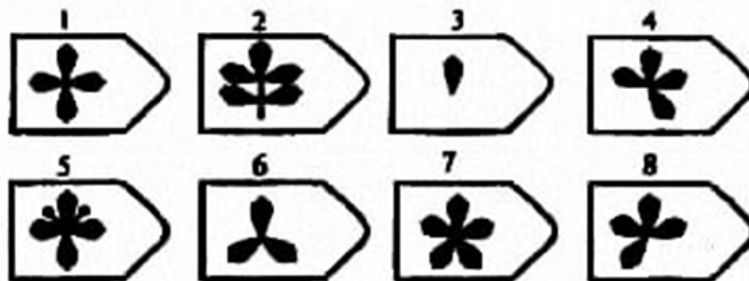
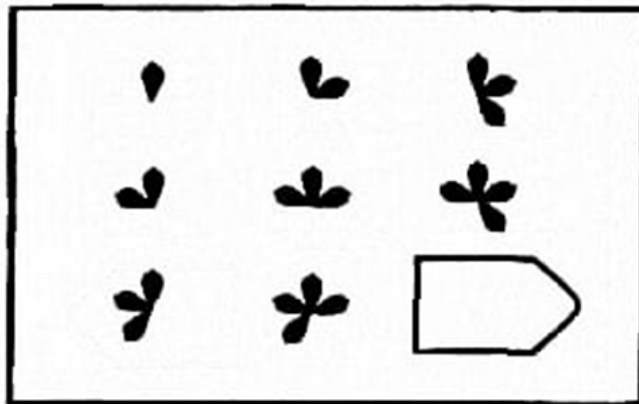
3-01

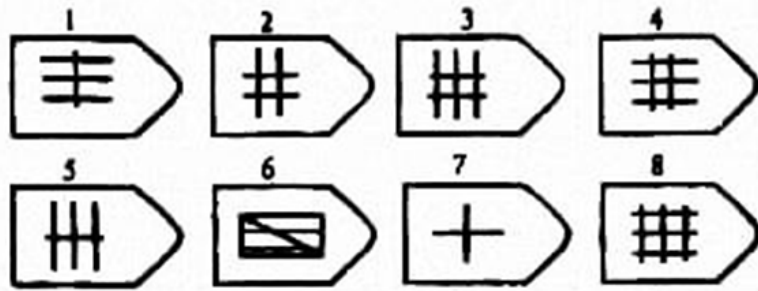
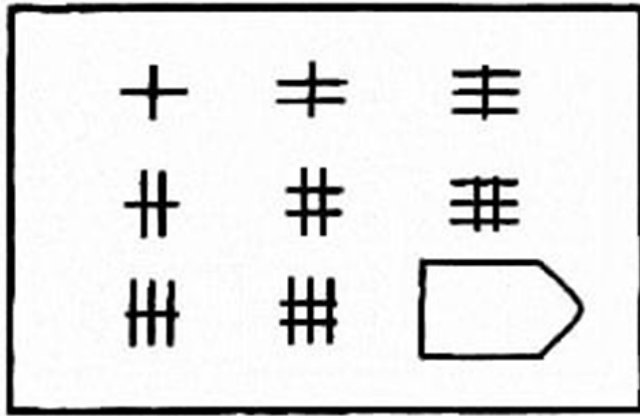
3-02

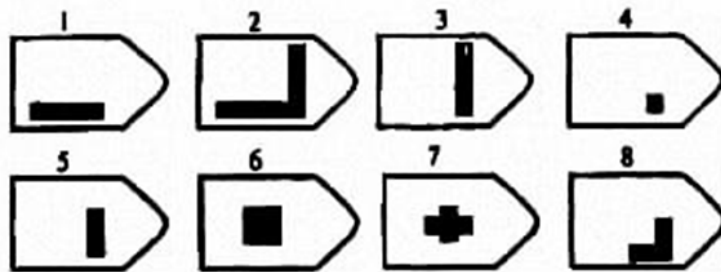
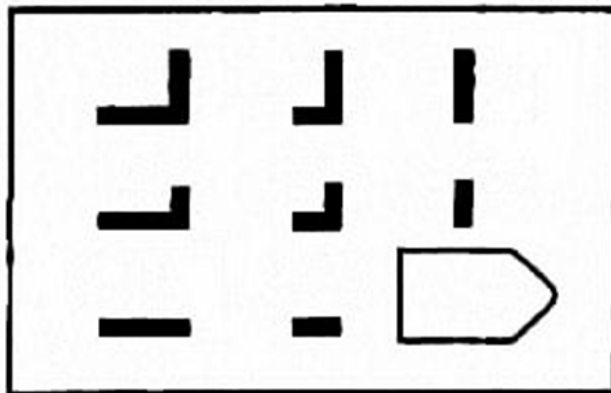
3-03

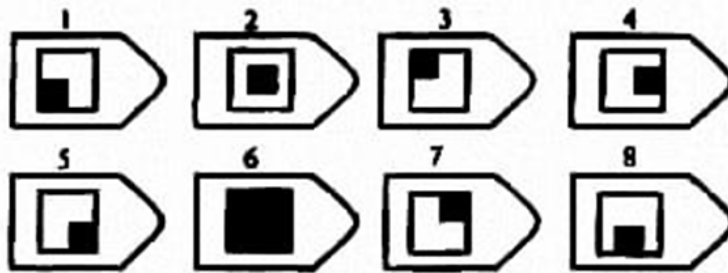
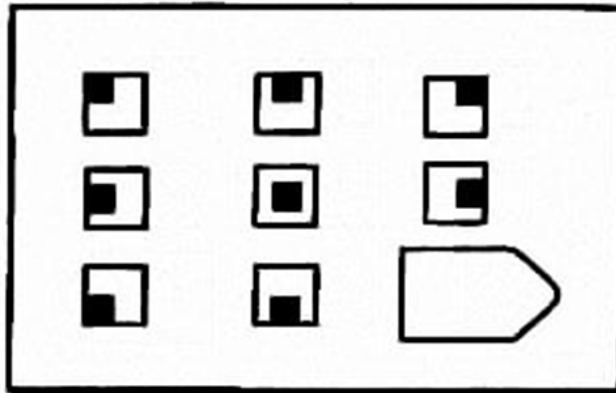
C-04

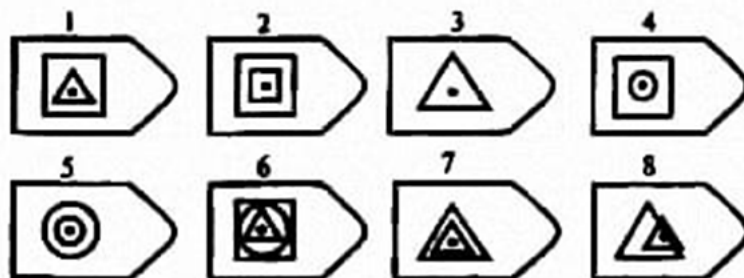
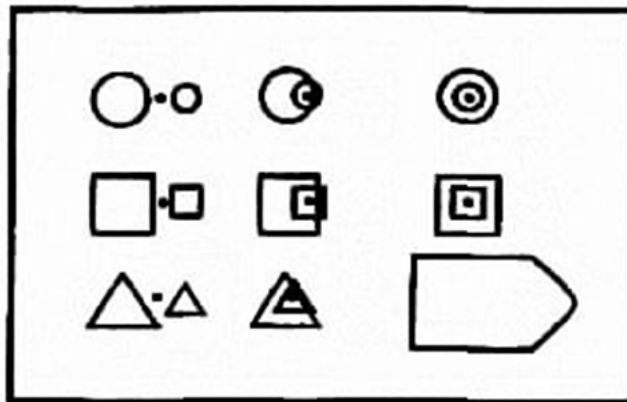
C-05

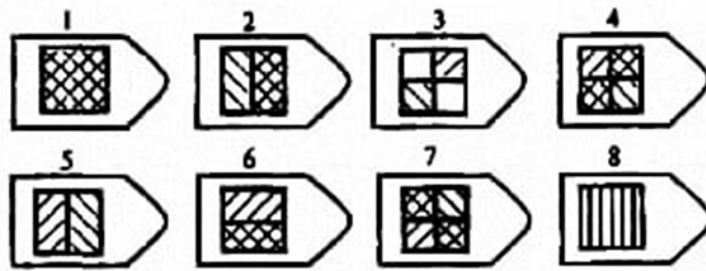
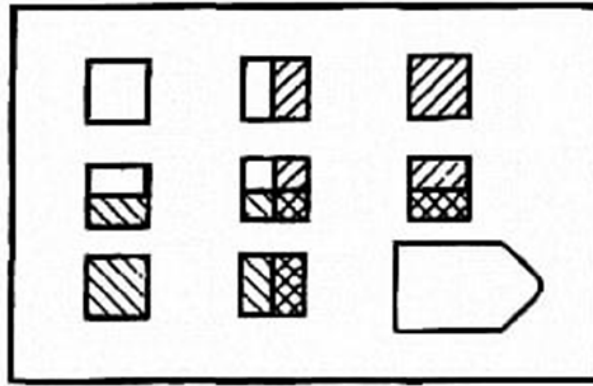
C-06

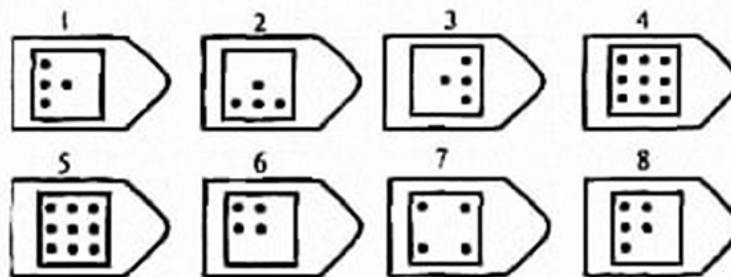
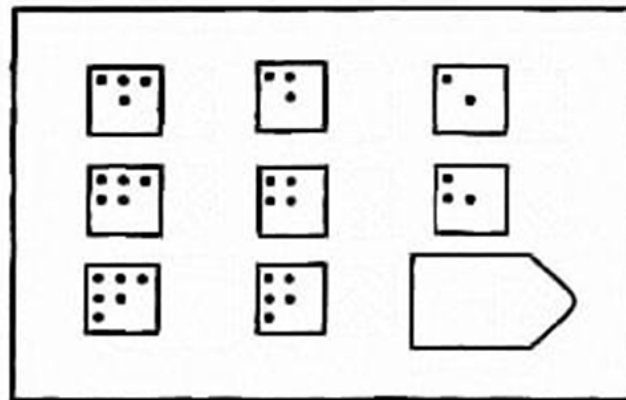
C-07

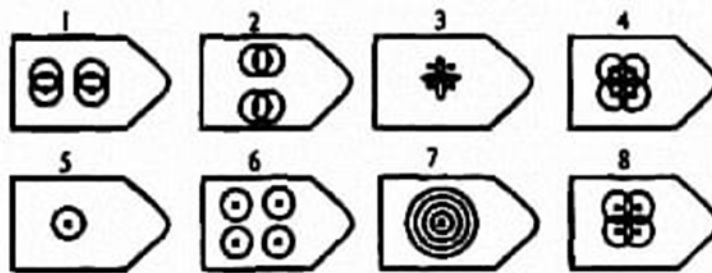
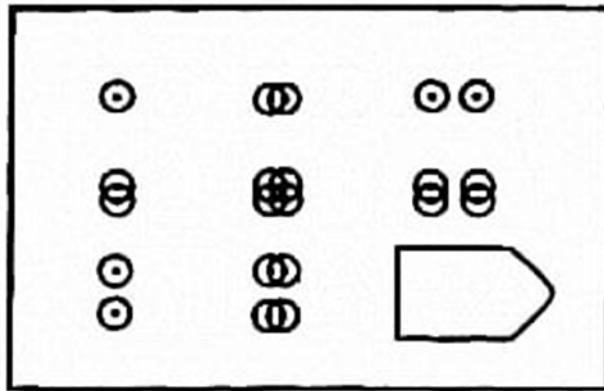
C-08

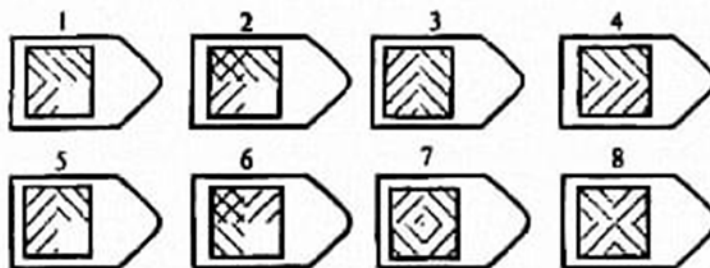
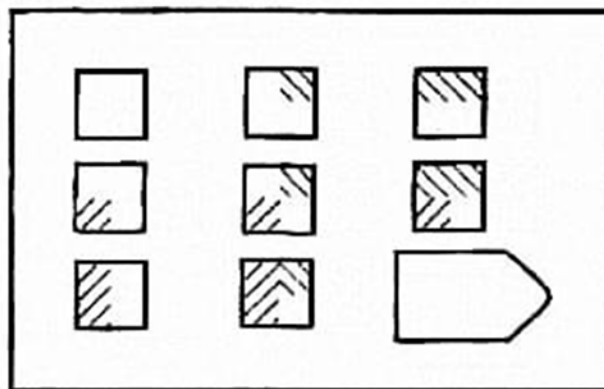
C-09

C-10

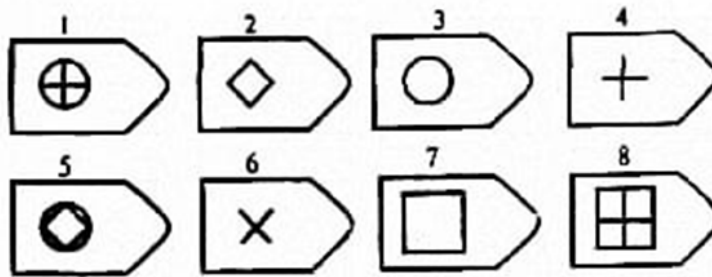
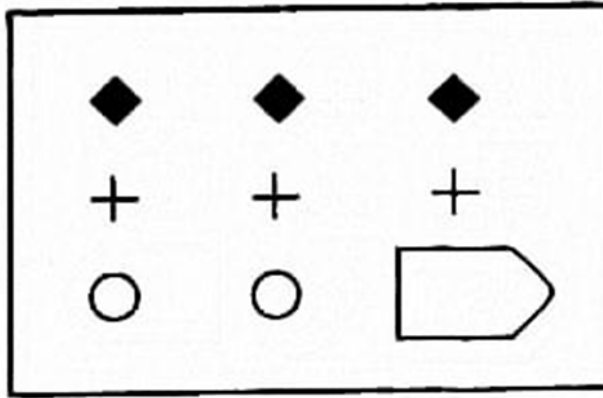

C-11

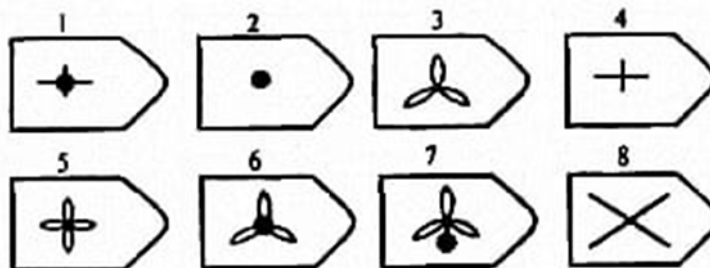
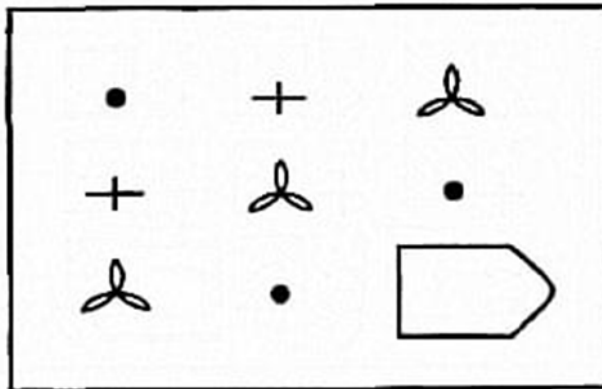

C-12

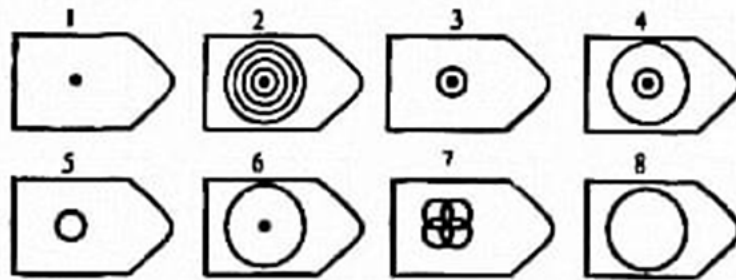
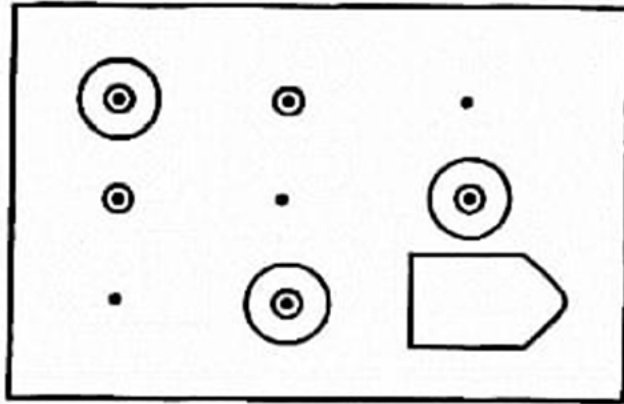
Серія 4

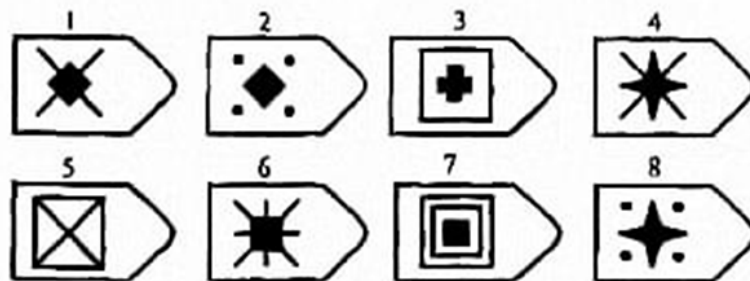
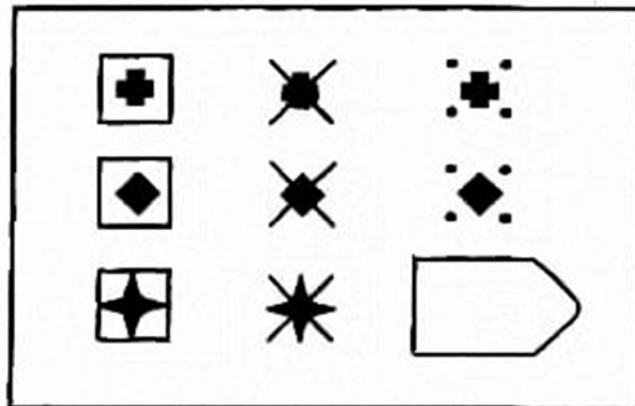
D-01

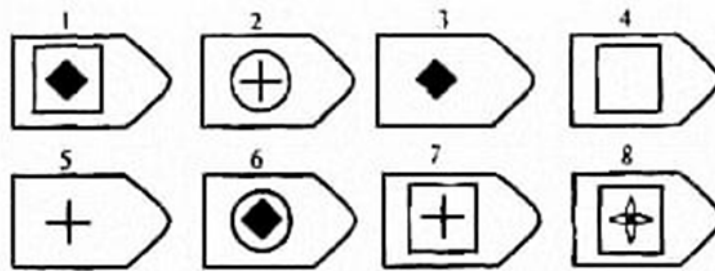
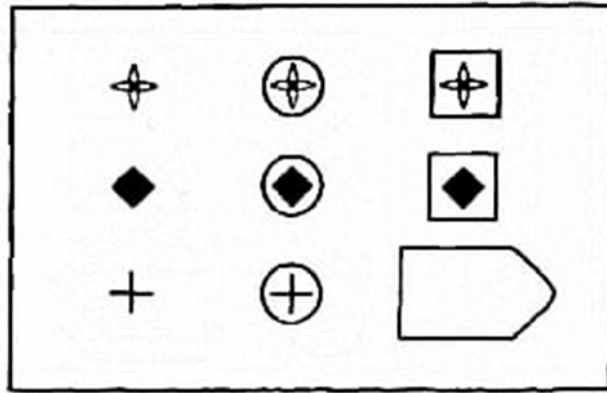
D-02

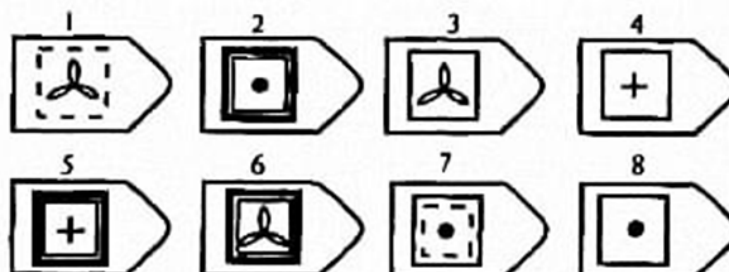
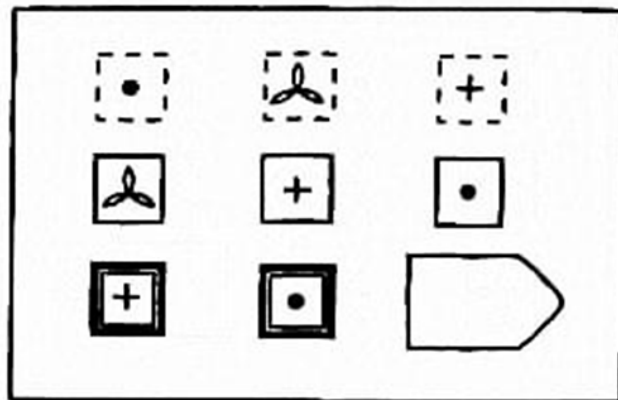
D-03

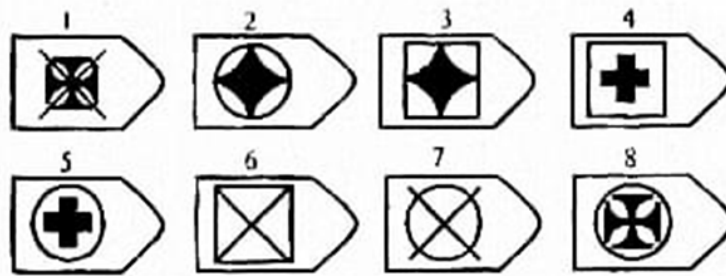
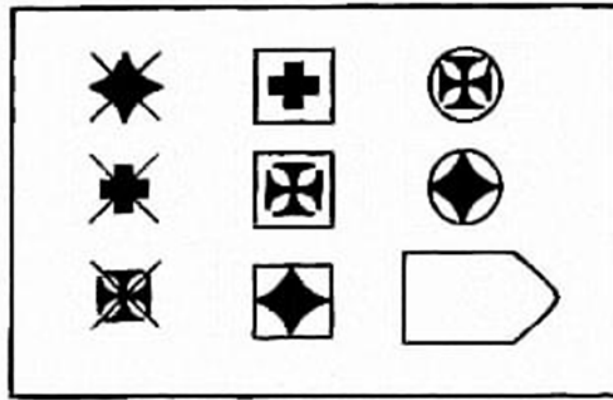
D-04

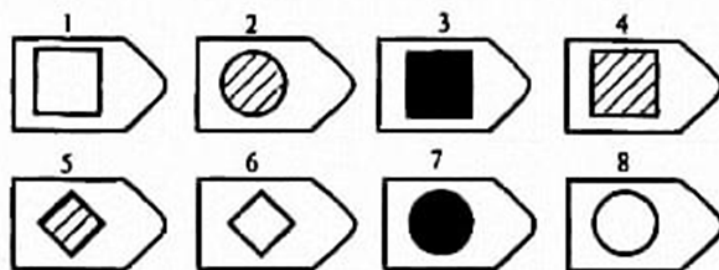
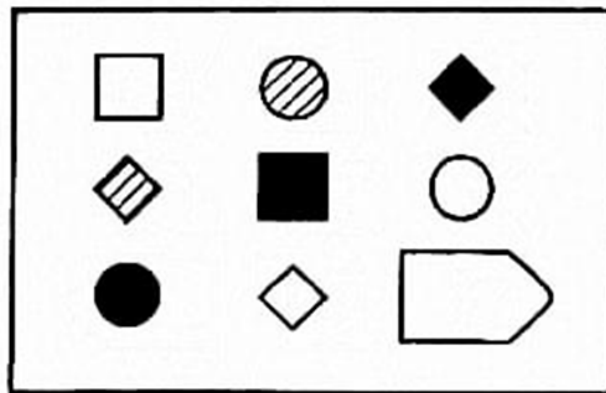
D-05

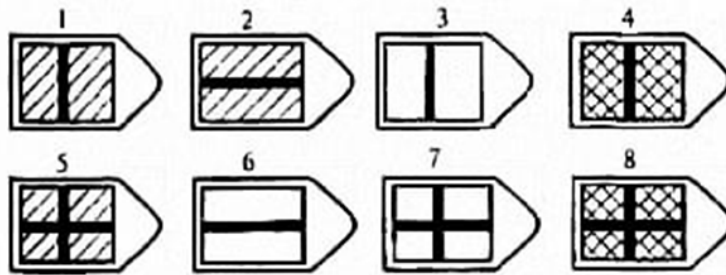
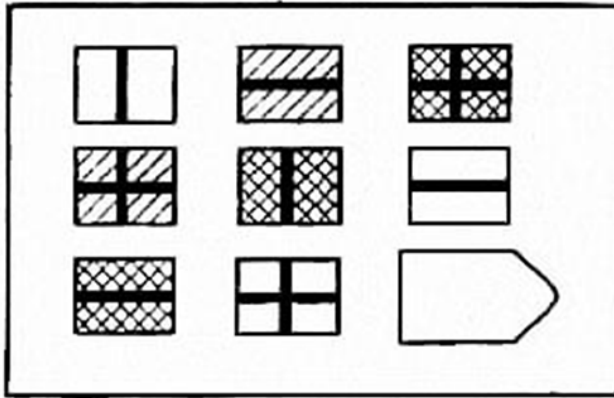
D-06

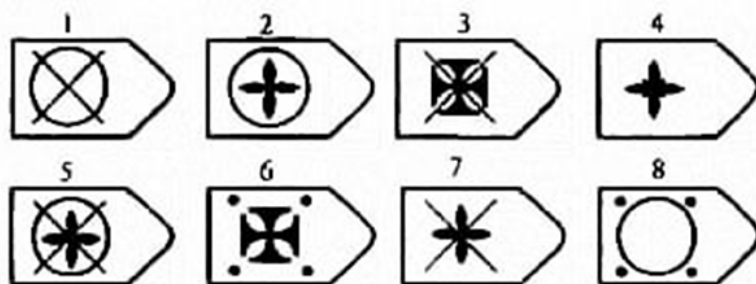
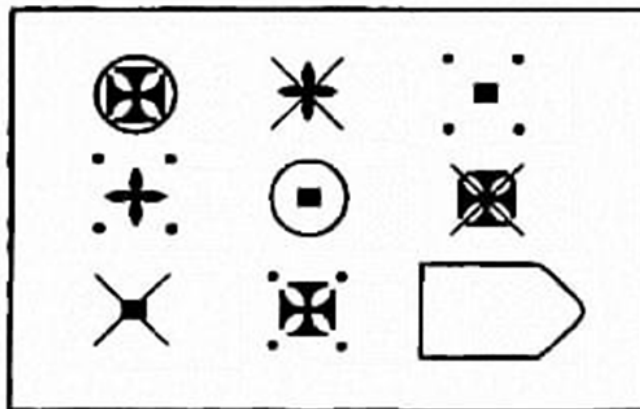
D-07

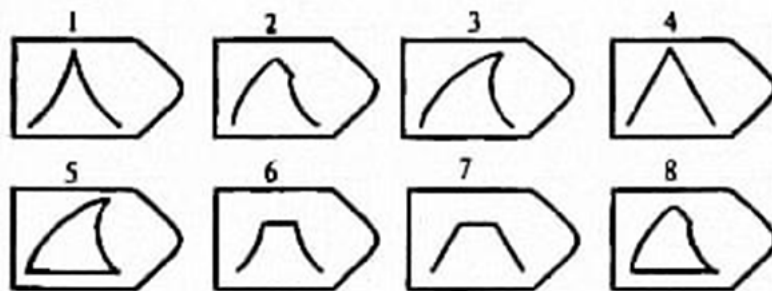
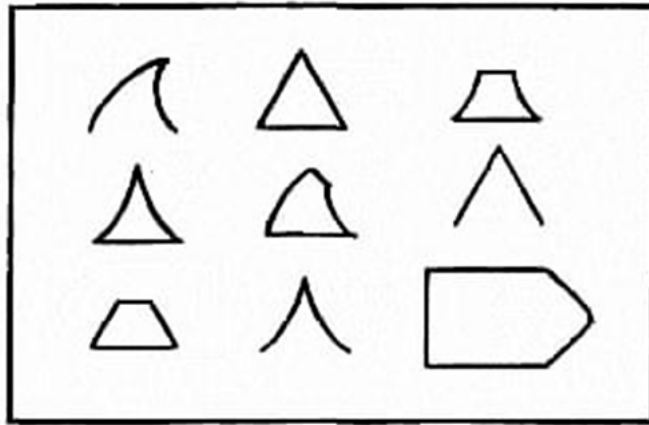
D-08

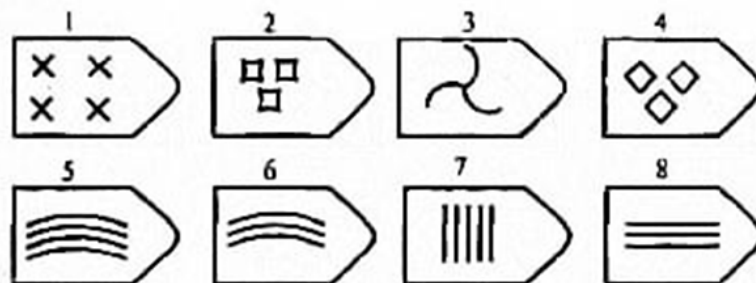
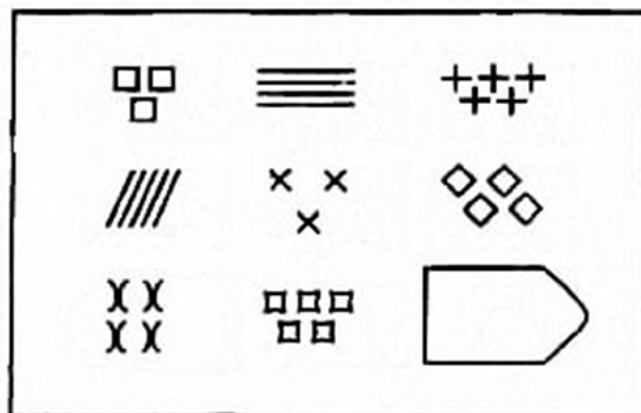
D-09

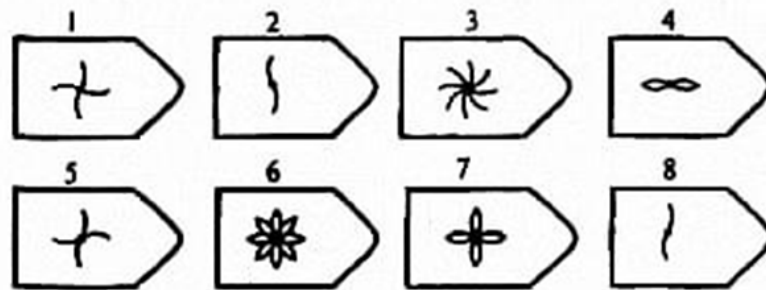
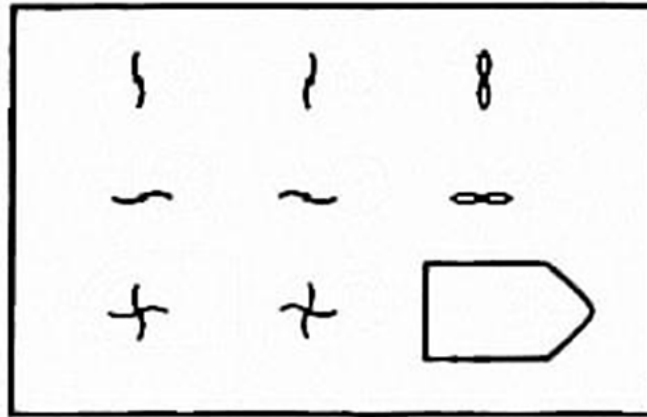
D-10

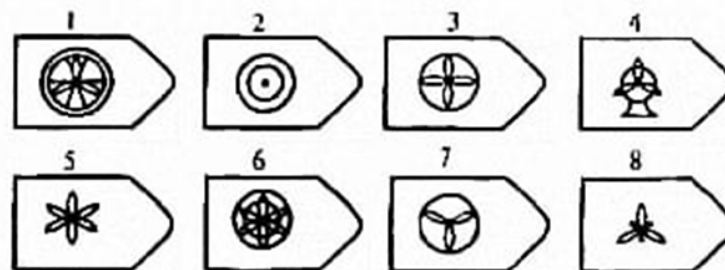
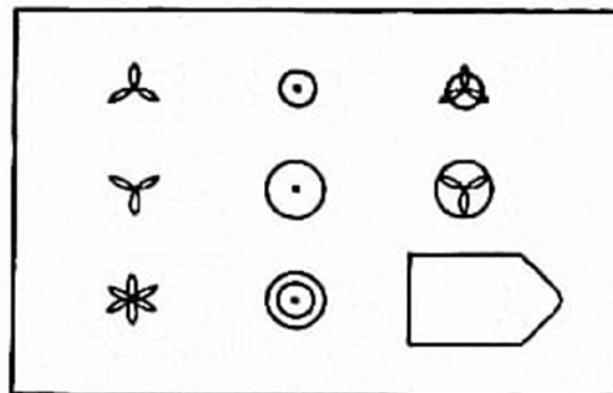
D-11

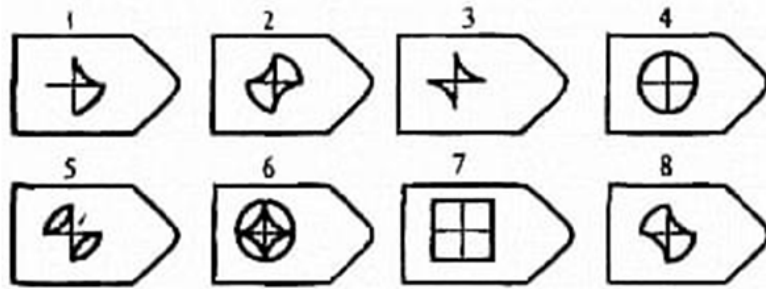
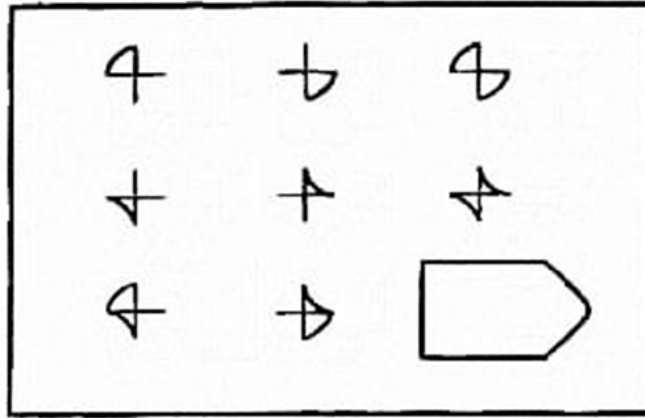
D-12

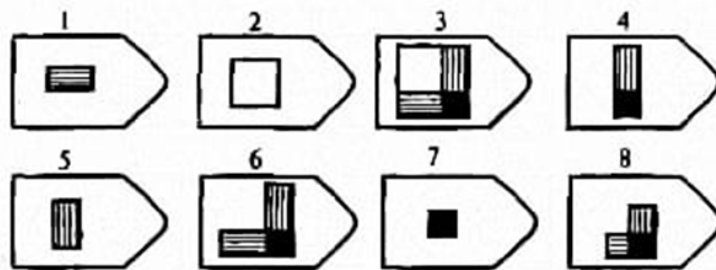
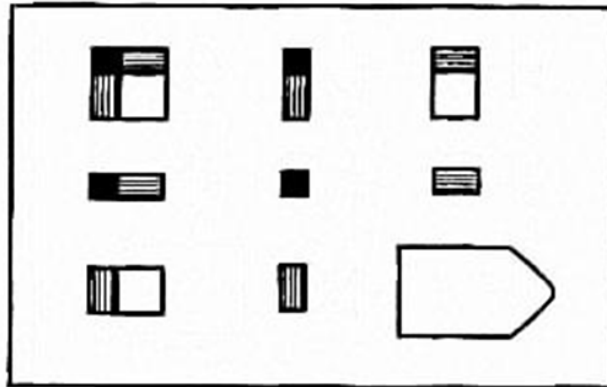
E-01

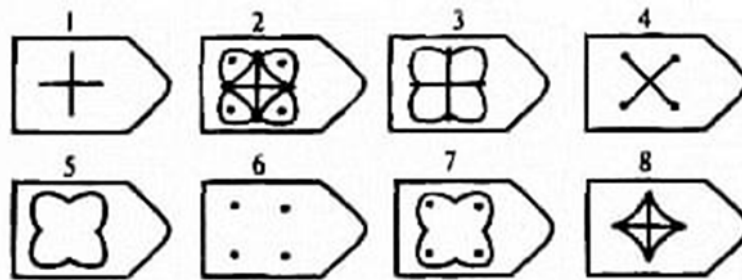
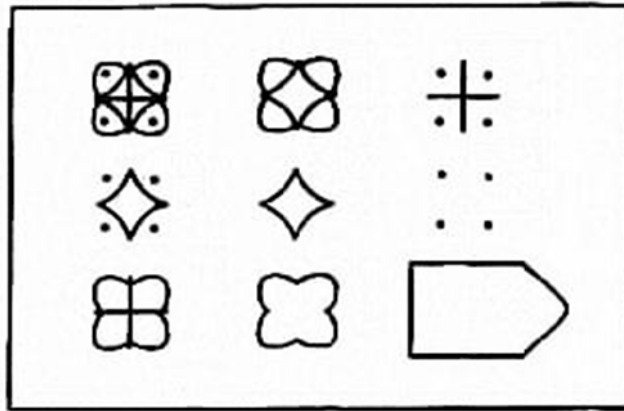
E-02

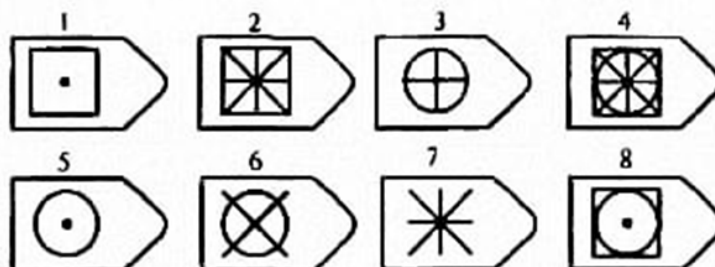
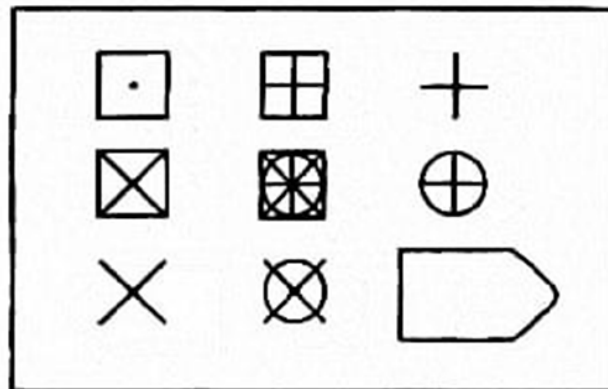
E-03

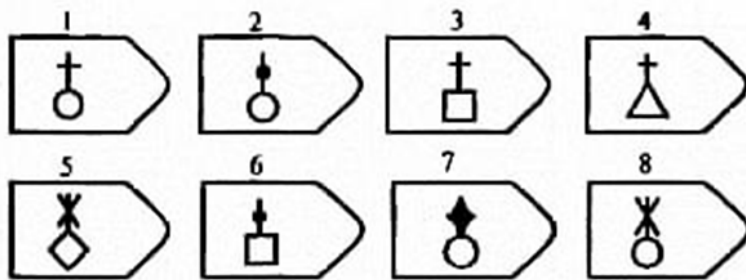
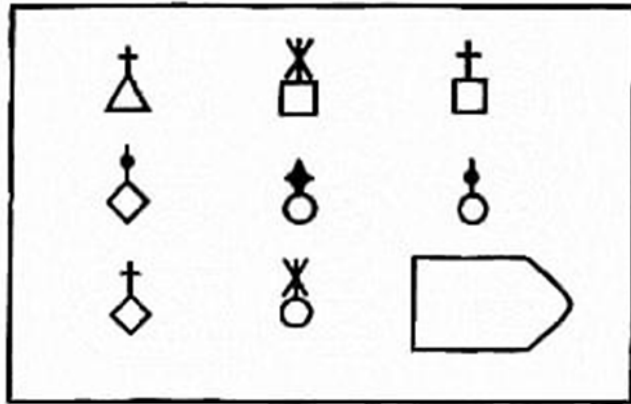
E-04

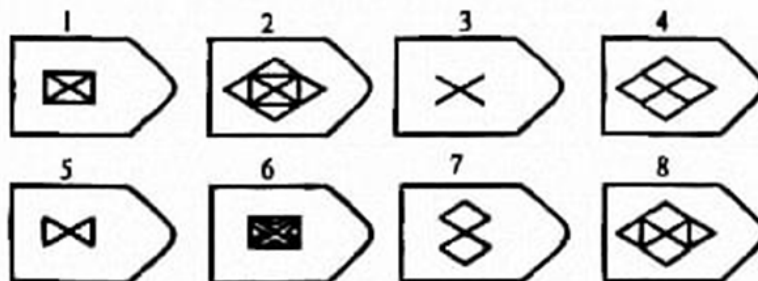
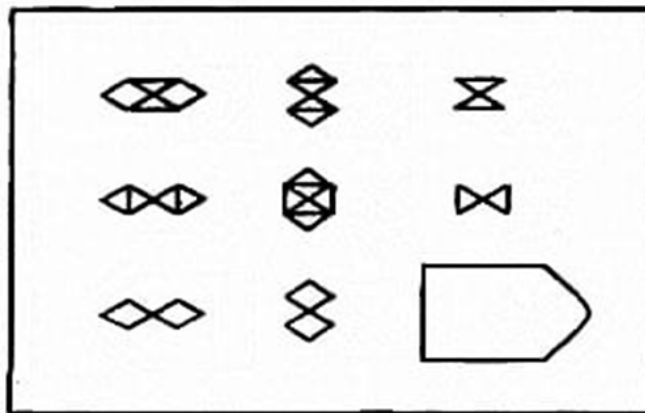
E-05

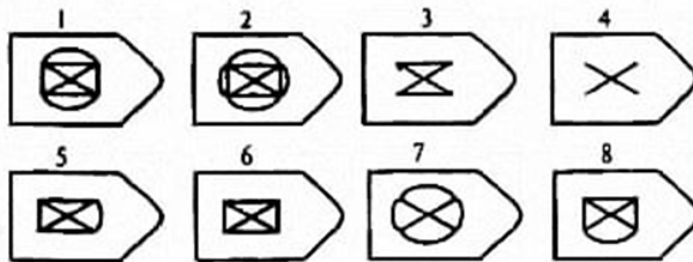
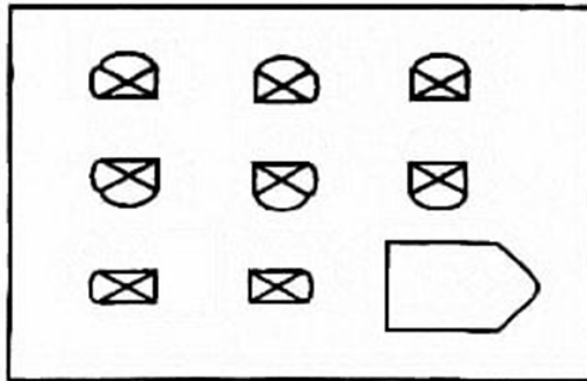
E-06

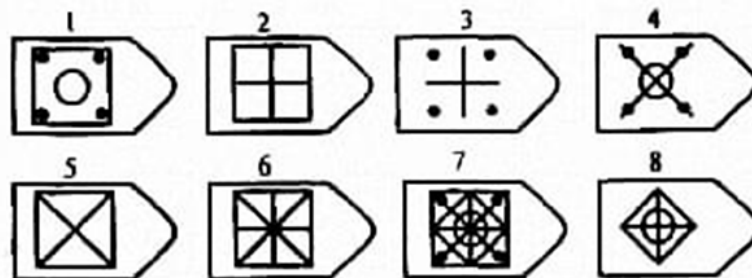
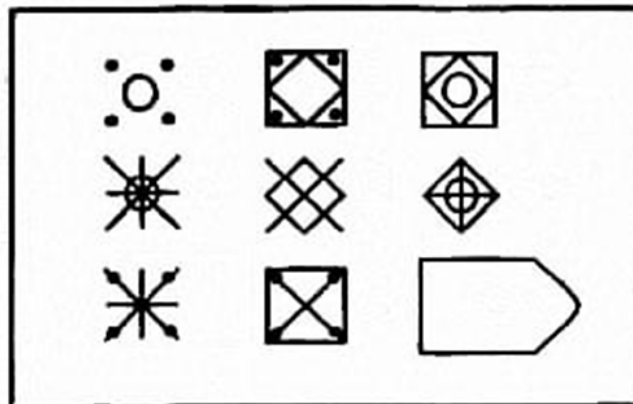
E-07

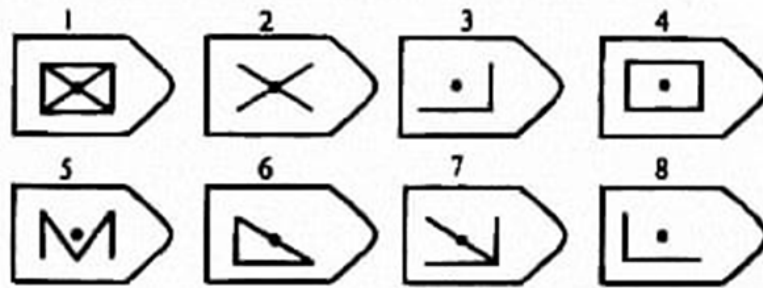
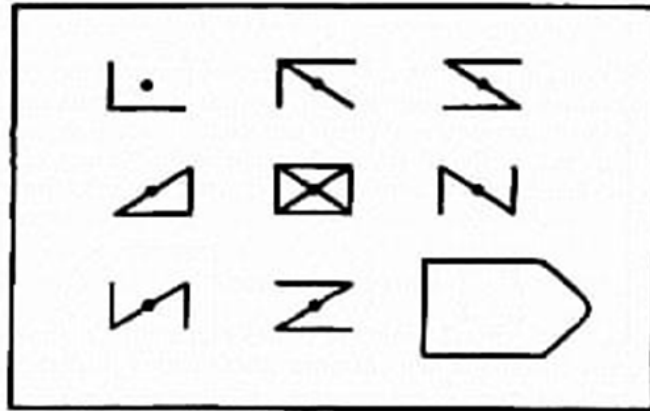
E-08

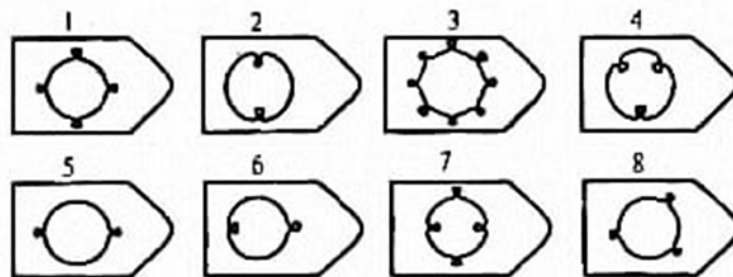
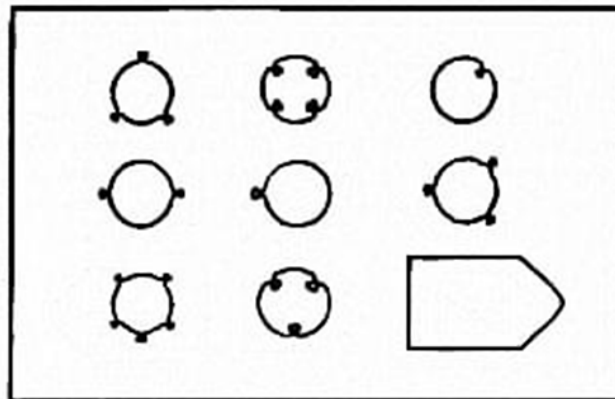
E-09

E-10

E-11

E-12

Серія А (задачі 1-12). Від обстежуваного вимагається заповнити вільну частину зображення, тобто відновити безперервність, цілісність структури. Фігури матриці «статичні». Вважається, що при розв'язуванні задач цієї серії активізується кілька важливих мислительних процесів серед яких провідна роль належить:

а) диференціації елементів структури (матриці) та розкриттю зв'язків між ними;

б) ідентифікації (ототожненню) відсутньої частини структури та зіставленню її з поданими зразками.

Психологічне значення: правильний розв'язок залежить від уважності учня, рівня розвитку в нього статичних уявлень, а також від здатності до візуального розпізнавання.

Серія В (задачі 13-24). Потрібно відшукати аналогії між двома парами фігур. Обстежуваний виявляє цей принцип, поступово аналізуючи, а потім диференціюючи елементи матриці. В результаті перевіряється спроможність учня встановлювати симетричність між фігурами.

Психологічне значення: правильний розв'язок залежить від здатності учня виконувати лінійну диференціацію та виробляти адекватне судження на підставі аналізу встановлених лінійних взаємозалежностей.

Серія С (задачі 25-36). Завдання цієї серії утримують складні видозміни фігур відповідно до принципів їх безперервної трансформації у горизонтальному і вертикальному напрямках збагачення. Треба встановити логічний принцип розвитку в розташуванні фігур та в їх динаміці на площині.

Психологічне значення: правильний розвиток залежить від здатності до оперативної спостережливості і зіставлення постійно змінних фігур, рівня розвитку уважності та динамічної уяви, схильності уявляти.

Серія Д (задачі 37-48). Завдання створені за принципом перестановки фігур у матриці, як у горизонтальному, так і у вертикальному напрямку. Така побудова завдань зумовлює розгортання кількох важливих мислительних процесів: аналізу, порівняння, синтезу, класифікації. Розв'язок має ґрунтуватися на тому, щоб мислено простежити закономірну послідовність щодо чергування фігур у цілісній структурі.

Психологічне значення: правильний розв'язок залежить від продуктивності інтелектуальних процесів, здатності мисленно охоплювати кількісні та якісні зміни під час упродовження («складання») фігур згідно з вимогами виявленої закономірності.

Серія Е (задачі 49-60). Матриці цієї серії задач є найскладнішими, тому що вимагають від обстежуваного максимально цілісної аналітично-синтетичної

діяльності під час виконання тестових завдань. Сам процес розв'язання тут полягає в аналізі фігур основного зображення і наступного «складання» з частин відсутньої фігури. При цьому шуканий елемент структури виявляється за допомогою доцільно використаних арифметичних операцій з усіма іншими елементами матриці.

Психологічне значення: правильний розв'язок залежить від здатності учня схоплювати та осмислювати складний кількісний і якісний розвиток кінетичних, змінних рядів фігур, а також від вміння аналізувати, наявності вищих форм абстракції і узагальнення та задатків до вищого динамічного синтезу в ході складної інтелектуальної діяльності.

Отже, у процесі прийняття і виконання тестових задач в індивіда активізується перебіг чотирьох фундаментальних прихідних процесів: уваги, сприймання, мислення, уяви. Відсутність вербальних завдань у тесті, як уже зазначалось, має певне позитивне значення, оскільки дає змогу дещо нівелювати вплив навчання та життєвого досвіду на розв'язок.

Типові інтерпретації результатів тестування

До тесту Равена нажаль, не існує надійних стандартизованих нормативів. Нижче подано ті вікові нормативи, які стосуються найпоширеніших типів похідних оцінок – КІ – показника і процентної шкали.

Переведення одержаних результатів у стандартний КІ – показник.

Тестовий метод, як відомо, забезпечує об'єктивну кількісну оцінку результатів психологічного обстеження через зіставлення психологічного вку з очевидним, календарним віком особи. А.Біне виходив з існування у кожного індивіда розумового віку, який не завжди, хоть і дуже часто, збігається з календарним. Пізніше у психології стали вживати поняття «емоційний вік», «соціальний вік», «психічний вік». Ці «віки» або «рівні» встановлюють за допомогою тестів інтелекту та соціальної зрілості і позначають числом, яке називається коефіцієнтом інтелектуальності:

$$KI = \frac{\text{Розумовий вік (міс.)}}{\text{Календарний вік (міс.)}} * 100$$

де 100 – константа, яка використовується для вираження КІ у цілих числах.

Наприклад: якщо розумовий вік обстежуваної восьмирічної дитини за даними тесту 12 років то її КІ = 150. Якщо навпаки, інша дитина цього ж віку має розумовий розвиток шести річки, то її КІ становитиме 75.

Якісний рівень розумового розвитку характерний для цих дітей, можна визначити за таблицею 1 (перша дитина потрапляє до мало чисельної групи обдарованих дітей, друга - до більш чисельної групи дітей зі зниженими розумовими здібностями).

Т А Б Л И Ц Я 1

Розподіл дітей з різними інтелектуальними показниками

Коефіцієнт інтелектуальності: шкальні оцінки	Якісний рівень інтелектуальності	% від вибірки
141 - 170	Розумова обдарованість	2
111 – 140	Підвищені розумові здібності	15 – 16
91 – 110	Розумова норма: середні здібності	65
71 - 90	Слабкі розумові здібності	15-16
30 - 70	Різні рівні розумової дефективності	2

Крім того ця таблиця дає змогу з'ясувати з яким темпом відбувається розумовий розвиток дитини: нормальним (відповідає календарному вікові), випереджаючим чи сповільненим.

Адекватне вітчизняному соціально-культурному контексту переведення первинних оцінок (загальна сума балів) у КІ – показник частково здійснюється за допомогою шкали стандартизації (таблиця 2).

Т А Б Л И Ц Я 2

Переведення суми первинних балів у стандартних КІ для обстежуваних віком 16 – 30 років

Сума первинних балів	КІ – показник	Рівень інтелектуального розвитку	Сума первинних балів	КІ – показник	Рівень інтелектуального розвитку
10	55	Інтелектуальний дефект: розумова відсталість на	3	90	Помірно, нижче середнього
11	57		37	91	
12	58		38	92	
13	59		39	93	
14	61		40	95	
15	62		41	96	
16	63		42	98	
17	65		43	99	

18	66	рівні дебільності	44	100	Нормальний, трохи вище
19	67		45	102	
20	69		46	104	
21	70	Невелика	47	106	Середнього
22	71		48	108	
23	72	ступінь	49	110	Хороший, не аби який, значно вище середнього
24	74		50	112	
25	75	розумової	51	114	
26	75		52	116	
27	76	відсталості	53	118	
28	79		54	120	
29	80	Слабкий,	55	122	Високий і дуже
30	82		56	124	
31	83	очевидно	57	126	Високий
32	84		58	128	
33	86	нижче	59	130	
34	87		60	132	
35	88	середнього			

Для осіб старших вікових груп вводиться так звана поправка вік (таблиця 3).

ТАБЛИЦЯ 3
Внесення поправок у визначення КІ – показника.

Вік. Років	16-30	35	40	45	50	55	60
Поправочний коефіцієнт	1,0	0,97	0,93	0,88	0,82	0,76	0,7

Так, якщо обстежуваному понад 30 років, то внесений за допомогою попередньої таблиці КІ ділиться на поправочний коефіцієнт. Останній передбачає поступове пониження з віком інтелектуальних можливостей людини.

Типова оцінка результатів за допомогою процентної шкали.

Традиційно при обстеженні групи осіб інтелектуальний розвиток кожного можна визначити користуючись таблицею 4.

ТАБЛИЦЯ 4

Типова оцінка результатів за тестом Равена.

Ступінь	Оцінка результату	Зауваження щодо процентного результату обстежуваних
I	Дуже хороший	Якщо результат 95% і вище
II	Хороший	Якщо результат від 75% до 95%

III	Середній	Якщо результат знаходиться у межах вище 25% і нижче 75%
---	Вище середнього	Якщо результат вище середньоарифметичного для даного віку.
---	Нижче середнього	Якщо результат нижче середньоарифметичного для даного віку.
IV	Слабкий	Якщо результат 25% і нижче.
V	Дуже слабкий	Якщо результат 5% і нижче

Крім того, є орієнтована таблиця, яка дає змогу переводити суму набраних балів у процентилі з урахування віку обстежуваного (таблиця 5)

ТАБЛИЦЯ 5.
Переведення суми набраних балів у процентилі.

Процентилі	Хронологічний вік, років									
	20	25	30	35	40	45	50	55	60	64
	Сума первинних балів									
95	55	55	54	53	52	50	48	46	44	42
90	54	54	53	51	49	47	45	43	41	39
75	49	49	47	45	43	41	39	37	35	33
50	44	44	42	40	38	35	33	30	27	24
25	37	37	34	30	27	24	21	18	15	12
10	28	28	-	-	-	-	-	-	-	-
5	23	23	-	-	-	-	-	-	-	-

Як же користуватися цією таблицею? Коли відомі вік обстежуваного та сума набраних ним балів, то під відповідною графою у стовбці з ліва у даному рядку зазначено процентиль.

Наприклад: учителька 26 років набрала 50 балів з 60 можливих. Багато це чи мало? Який її рейтинг серед інших представників вікової групи? З останньої таблиці визначимо процентиль учительки. Він становить 75. Як відомо, процентильні оцінки являють собою своєрідну шкалу. Окрема процентильна оцінка показує, який відсоток членів стандартної вибірки мають вищий, який нижчий прохідні оцінки. У нашому прикладі вчителька має 75-й процентиль. Це означає, що 75% осіб її вікової групи одержали такий само або менший рейтинг у шкалі інтелектуального розвитку і відносно 24% - кращий. Отже, вчителька має хороший, вище середнього інтелект серед інших представників її вікової групи.

Індекс варіабельності як показник надійності результатів тестування. Крім процентильних таблиць та таблиць для визначення КІ, класичний варіант тесту передбачає врахування очікуваного розсіювання результатів правильно розв'язаних індивідом задач у кожному субтесті (таблиця 6) та образування на цій основі індексу варіабельності.

ТАБЛИЦЯ 6

Очікуваний приблизний розподіл балів у окремих субтестах

Кількість балів усього	Субтести та кількість правильно розв'язаних задач у кожному субтесті									
	Індивідуальне тестування					Групове тестування				
	А	В	С	Д	Е	А	В	С	Д	Е
15	8	4	2	1	0	8	4	2	1	0
16	8	4	3	1	0	8	4	3	1	0
17	8	5	3	1	0	8	5	3	1	0
18	8	5	3	2	0	8	5	3	2	0
19	8	6	3	2	0	8	6	3	2	1
20	9	6	3	2	0	8	6	3	2	1
21	8	6	4	2	1	8	6	4	2	1
22	9	6	4	2	1	9	6	4	2	1
23	9	7	4	2	1	9	7	4	2	1
24	9	7	4	3	1	9	7	4	3	1
25	10	7	4	3	1	10	7	4	3	1
26	10	7	5	3	1	10	7	5	3	1
27	10	7	5	4	1	10	7	5	4	1
28	10	7	6	4	1	10	7	6	4	1
29	10	7	6	5	1	10	7	6	5	1
30	10	8	6	4	2	10	7	6	5	2
31	10	7	7	5	2	10	7	7	5	2
32	10	8	7	5	2	10	8	7	5	2
33	11	8	7	5	2	11	8	7	5	2
34	11	8	7	6	2	11	8	7	6	2
35	11	8	7	7	2	11	8	7	7	2
36	11	8	8	7	2	11	8	8	7	2
37	11	9	8	7	2	11	9	8	7	2
38	11	9	8	8	2	11	9	8	8	2
39	11	9	8	8	3	11	9	8	8	3
40	10	9	9	8	4	10	10	8	8	3
41	11	10	8	8	3	11	10	9	8	3
42	11	10	9	9	3	11	10	9	9	3
43	12	10	9	9	3	12	10	9	9	3
44	12	10	9	9	4	12	10	9	9	4
45	11	10	10	9	5	12	10	9	9	5
46	12	10	10	9	5	12	10	10	9	5
47	12	10	10	9	6	12	10	10	9	6
48	12	11	10	9	6	12	11	10	9	6
49	12	11	10	10	6	12	11	10	10	6
50	12	11	11	10	7	12	11	11	10	7
51	12	11	11	10	7	12	11	11	10	7
52	12	11	11	10	8	12	11	11	10	8
53	12	11	11	11	8	12	11	11	11	8
54	12	12	11	11	8	12	12	11	11	8
55	12	11	11	11	10	12	12	11	11	9
56	12	12	12	11	9	12	12	12	11	9
57	12	12	12	11	10	12	12	12	11	10
58	12	12	12	12	10	12	12	12	12	10
59	12	12	12	12	11	12	12	12	12	11
60	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12

Як слідує з таблиці, варіанти типового розподілу балів за серіями є відмінними при індивідуальному і груповому тестуванні. В обох випадках індекс варіабельності визначається співвідношенням результатів обстежуваного по кожному субтесту з очікуваними результатами розподілу балів, що наводиться у цій таблиці.

Обрахування індексу варіабельності. Наприклад, обстежуваний отримав 50 балів під час колективного тестування. При чому розсіювання результатів по субтестах таке: А = 12, В = 12, С = 11, Д = 9, Е = 6. звертаємось до таблиці 6 і знаходимо, що стандартний розподіл результатів має вигляд: А = 12, В = 11, С = 10, Д = 10, Е = 7. тепер підраховуємо відмінності між реальним і стандартним розподілом результатів у серіях, незважаючи на знак плюс чи мінус. Додаємо отриманні значення і маємо індекс варіабельності – 4.

Пристойним індекс варіабельності вважається тоді, коли не переважає 4 одиниць. Припустимо 5 – 6 одиниць. У цих випадках можна говорити про достовірність результатів дослідження. При зростанні індексу до критичних значень (7 одиниць і більше) результат обстеження починає хибувати. Тому інтелект індивіда у цьому разі досліджують іншими діагностичними методами. Водночас, слід мати на увазі, що різниця між реальними і табличними результатами щодо кожного субтесту не повинна перевищувати 2 одиниць.

Зіставлення реальних і очікуваних результатів у субтестах спрямовано на виявлення тих обстежуваних, які виконували завдання завдяки угадуванню. Крім того значення індексу варіабельності може бути значно вище критичного рівня за умови, якщо обстежуваний симулював низький результат тестування (здебільшого пов'язано з демонстративним типом особистості, юнацьким егоцентризмом, тощо). Використання таблиці нормального розподілу результатів по субтестах також значимо при застосуванні методики як експертної.

Бланк равен

Лабораторне заняття №3

МЕТОДИКА «ДОМІНУЮЧИЙ ТИП СПРИЙМАННЯ ЗА РОБОТОЮ ПРОВІДНИХ АНАЛІЗАТОРІВ»

Інструкція.

Відповідайте на запитання «згодні» (+) чи «не згодні» (-). У таблиці обведіть кружечком ті запитання, на які дали відповідь «згодний»/«згодна».

Опитувальник

1. Люблю спостерігати за хмарами і зірками.
2. Часто наспівую собі під ніс.
3. Не визнаю незручну моду.
4. Обожаю ходити в сауну.
5. В автомобілі для мене важливий колір.
6. Упізнаю по кроках, хто зайшов до кімнати.
7. Мене розважає копіювання діалектів.
8. Багато часу присвячую своїй зовнішності.
9. Люблю масаж.
10. Коли є вільна хвилина, люблю роздивлятися людей.
11. Погано себе почуваю, коли не насолоджуюся ходою.
12. Дивлячись на сукню (костюм) у вітрині магазину, я переконана, що мені в ній буде добре.
13. Коли почую стару мелодію, до мене повертається минуле.
14. Часто читаю, коли їм.
15. Дуже часто розмовляю по телефону.
16. Я схильний(а) до повноти.
17. Надаю перевагу прослуховуванню розповіді, ніж самостійному читанню.
18. Після поганого дня мій організм у напруженні.
19. Із задоволенням і дуже багато фотографую.
20. Довго пам'ятаю, що мені сказали друзі і знайомі.
21. З легкістю віддаю гроші за квіти, тому що вони прикрашають життя.
22. Увечері люблю приймати гарячу ванну.
23. Намагаюся записувати свої власні справи.
24. Часто розмовляю сам(а) з собою.
25. Після тривалої їзди в машині довго прихожу до тями.
26. Тембр голосу багато про що говорить мені про людину.
27. Дуже часто оцінюю людей за манерою одягатися.
28. Люблю потягатися, випрямляти кінцівки, розминатися.
29. Занадто тверде чи м'яке ліжко – це для мене мука.
30. Мені нелегко знайти зручне взуття.
31. Дуже люблю ходити в кіно.
32. Упізнаю обличчя навіть через роки.
33. Люблю ходити під дощем, коли краплини стукають по парасольці.
34. Умію слухати те, що мені говорять.
35. Люблю танцювати, а у вільний час займатися спортом чи гімнастикою.

36. Коли чую цокіт годинника, не можу заснути.
37. У мене якісна стереоапаратура.
38. Коли чую музику, починаю відбивати такт ногою.
39. На відпочинку не люблю оглядати пам'ятники архітектури.
40. Не можу терпіти розгартіяш.
41. Не люблю синтетичних тканин.
42. Вважаю, що атмосфера в кімнаті залежить від освітлення.
43. Часто ходжу на концерти.
44. Один потиск руки багато чого може сказати про особистість.
45. Охоче відвідую галереї і виставки.
46. Серйозна дискусія – це захоплююча справа.
47. Через дотик можна сказати значно більше, ніж словами.
48. У шумі не можу зосередитися.

Опрацювання результатів: Тепер підрахуйте, використовуючи таблицю-ключ, в якому розділі у вас найбільше кружечків – це і є ваш домінуючий тип сприймання.

Таблиця 8.

Ключ

Тип А (зоровий аналізатор)	1, 5, 8, 10, 12, 14, 19, 21, 23, 27, 31, 32, 39, 40, 42, 45.
Тип В (дотик, смак, нюх)	3, 4, 9, 11, 16, 18, 22, 25, 28, 29, 30, 35, 38, 41, 44, 47.
Тип С (слуховий аналізатор)	2, 6, 7, 13, 15, 17, 20, 24, 26, 33, 34, 36, 37, 43, 46, 48.

Тип А (зоровий аналізатор): часто використовуються слова і речення, які пов'язані із зором, з образами і уявою. Наприклад – «не бачив цього», «це, звичайно, роз'яснює всю справу», «помітила чудову особливість». Малюнки, образні описи, світлина говорять типу А більше, ніж слова. Люди, які належать до цього типу, миттєво схоплюють те, що можна побачити: кольори, форми, лінії, гармонію і безлад.

Тип В (дотик, нюх, смак): у даному випадку частіше використовуються слова «не можу цього зрозуміти», «атмосфера тут нестерпна», «її слова глибоко мене вразили», «подарунок для мене був чимось схожий на теплий дощ». Сприйняття і враження людей даного типу стосуються головним чином того, що пов'язане з дотиком, інтуїцією, здогадами. У розмові їх цікавлять внутрішні переживання.

Тип С (слуховий аналізатор): переважно вживаються такі звороти, як «не розумію, що ти мені говориш», «це звістка для мене погана», «не можу терпіти таких голосних мелодій» – це характерні вислови для людей такого типу. Велике значення для людей цього типу сприйняття має все акустичне: звуки, слова, музика, шумові ефекти.

МЕТОДИКА «СКЛАДНІ АНАЛОГІЇ»

Методика використовується для оцінки логічного мислення, може застосовуватися як індивідуально, так і в групі.

Інструкція.

Досліджуваному пропонується на бланку 20 пар слів, які пов'язані між собою абстрактними зв'язками. На цьому ж бланку в квадраті «Шифр» розміщено 6 пар слів у відповідності до цифр від 1 до 6. Після того, як досліджуваний визначить відношення між словами в парі, йому треба знайти аналогічну пару слів у квадраті «Шифр» і обвести кружечком відповідну цифру. Термін виконання – 3 хвилини. Оцінка виставляється за кількістю правильних відповідей.

ШИФР

1. Вівця – стадо
2. Малина – ягода
3. Море – океан
4. Світло – темнота
5. Отруєння – смерть
6. Ворог – неприятель

Тестові завдання

1. Страх – втеча.....1 2 3 4 5 6
2. Фізика – наука.....1 2 3 4 5 6
3. Правильно – вірно.....1 2 3 4 5 6
4. Грядка – город.....1 2 3 4 5 6
5. Пара – два.....1 2 3 4 5 6
6. Слово – фраза.....1 2 3 4 5 6
7. Бадьорий – в'ялий.....1 2 3 4 5 6
8. Свобода – воля.....1 2 3 4 5 6
9. Країна – місто.....1 2 3 4 5 6
10. Похвала – лайка.....1 2 3 4 5 6
11. Помста – підпал.....1 2 3 4 5 6
12. Десять – число.....1 2 3 4 5 6
13. Плакати – ревіти.....1 2 3 4 5 6
14. Глава – роман.....1 2 3 4 5 6
15. Спокій – рух.....1 2 3 4 5 6
16. Сміливість – геройство.....1 2 3 4 5 6
17. Прохолода – мороз.....1 2 3 4 5 6
18. Обман – недовіра.....1 2 3 4 5 6
19. Спів – мистецтво.....1 2 3 4 5 6
20. Тумбочка – шафа.....1 2 3 4 5 6

Аналіз результатів

Підрахунок результатів дослідження проводиться за ключем:

1 – 5, 2 – 2, 3 – 6, 4 – 1, 5 – 6, 6 – 1, 7 – 4, 8 – 6, 9 – 3, 10 – 4, 11 – 5, 12 – 2, 13 – 6, 14 – 1, 15 – 4, 16 – 6, 17 – 3, 18 – 5, 19 – 2, 20 – 3.

Норма правильних відповідей – 5 та більше.

ЕКСПРЕС-МЕТОД Д.ДЖОНСОНА

Опитувальник креативності Д.Джонсона є експрес-методом психодіагностики креативності. В експериментальній практиці дана методика може бути застосована в якості доповнення до відомих тестів творчого мислення П.Торранса і Дж. Гілфорда.

Оцінка надійності опитувальника креативності Д.Джонсона в нашій країні, здійснена Е.Е.Тунік. Отримані нею дані свідчать про „можливість застосування опитувальника креативності Джонсона в якості психодіагностичного інструменту для оцінки творчих проявів, доступних прямому спостереженню”.

Опитувальник креативності складається із восьми характеристик творчого мислення і поведінки.

Заповнення опитувальників вимагає мінімальних затрат часу (10-30 хвилин). Кожен пункт (характеристика) оцінюється на основі спостережень експерта в конкретній ситуації (в класі, на заняттях) або на основі тривалого досвіду спостережень. Даний опитувальник дозволяє провести як самооцінку (старший шкільний вік, студенти), так і експертну оцінку креативності іншими особами: вчителями, батьками, однокласниками. Кожен пункт оцінюється по 5-бальній шкалі: 1 – ніколи, 2 – рідко, 3 – іноді, 4 – часто, 5 – постійно.

Загальна оцінка креативності є сумою балів по 8 характеристикам (мінімальна оцінка – 8, максимальна – 40 балів).

Розподіл сумарних оцінок по рівням креативності

Рівні креативності	Шкала загальних оцінок опитувальника
Дуже високий	40-34
Високий	33-27
Середній	26-20
Низький	19-15
Дуже низький	14-0

Характеристика креативності

1. Чутливість до проблеми, надання переваги труднощам, здатність відчувати тонкі, невизначені, складні, суперечливі особливості оточуючого світу.

2. Здатність висувати і висловлювати велику кількість різноманітних ідей, образів, гіпотез, варіантів.

3. Використання різних стратегій вирішення проблеми, здатність пропонувати різні види, типи, категорії ідей.

4. Здатність доповнювати ідею різними деталями, розробляти, удосконалювати ідею-образ.

5. Оригінальність, нестандартність мислення і поведінки, унікальність результатів діяльності, індивідуальний стиль.

6. Здатність до перетворень, розвитку образів і ідей, динамічність, винахідливість, здатність структурувати.

7. Емоційна зацікавленість в творчій діяльності, почуття гумору, інтерес, потреба, творча мотивація.

8. Незалежність мислення оцінок, поведінки, відповідальність за нестандартну позицію, стиль поведінки з опорою на себе, самодостатня поведінка.

Опитувальник креативності

(лист відповідей)

Дата _____ Навчальний заклад _____ Група _____

Вид діяльності _____

Респондент (П.І.П) _____

В таблиці, зображеній нижче, під номерами 1-8 відмічені характеристики творчих проявів (креативності).

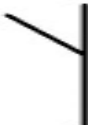

Будь-ласка, оцініть, використовуючи п'ятибальну шкалу, в якій степені кожен учень, студент володіє вищеописаними творчими характеристиками.

Оціночні бали: 5 – постійно, 4 – часто, 3 – інколи, 2 – рідко, 1 – ніколи.

ІНСТРУКЦІЯ

Вам пропонується виконати захоплюючі завдання. Всі вони зажадають від вас уяви і фантазії. При виконанні кожного завдання намагайтеся придумати щось нове і незвичайне і добре б таке, до якого далеко не кожен додумається. Перед вами 10 незакінчених фігур. Якщо ви додасте до них додаткові лінії або штрихи, то вийдуть цікаві предмети або навіть сюжетні картинки. Придумайте назву для кожного малюнка і запишіть його. Час виконання тесту - 15 хвилин.

Тестовий матеріал

 1. _____	 2. _____
 3. _____	 4. _____
 5. _____	 6. _____
 7. _____	 8. _____
 9. _____	 10. _____

Обробка та аналіз результатів тесту

Кількість балів, отримане обстежуваним, є одним з показників креативності, здатності висувати ідеї, які від очевидних. Оригінальність рішень

означає здатність уникати легких і тривіальних відповідей. Максимальна кількість набраних балів - 20.

I. Критерії, використовувані при підведенні результатів тестування

Малюнок 1

Абстрактний візерунок, обличчя, голова людини, окуляри, птиця, чайка 0 балів

Брови, очі, хвиля, море, морда тварини, хмара хмара, серце, 1 бал сова, квітка, яблуко, людина, собака

Всі інші менш стандартні і більш оригінальні малюнки 2 бали

Малюнок 2

Абстрактний візерунок, дерево, рогатка, квітка 0 балів

Буква, будинок, символ, покажчик, слід ноги птиці, цифра, людина 1 бал

Всі інші більш оригінальні малюнки 2 бали

Малюнок 3

Абстрактний візерунок, звукові і радіохвилі, обличчя людини, човен, 0 балів корабель, люди, фрукти

Вітер, хмара, дощ, кульки, деталі дерева, дорога, міст, гойдалки 1 бал, морда тварини, колеса, лук і стріли, риба, верстати, квіти

Всі інші більш оригінальні малюнки 2 бали

Малюнок 4

Абстрактний візерунок, хвиля, море, змія, хвіст, знак питання 0 балів

Кішка, крісло, стілець, ложка, миша, гусениця, черв'як, окуляри, черепашка 1 бал. гусак, лебідь, квітка, трубка для куріння

Всі інші більш оригінальні малюнки 2 бали

Малюнок 5

Абстрактний візерунок, блюдо, ваза, чаша, човен, корабель, обличчя чело- 0 балів століття, парасольку

Водойма, озеро, гриб, губи, підборіддя, таз, лимон, яблуко, цибуля 1 бал і стріли, яр, яма, риба, яйце

Всі інші більш оригінальні малюнки 2 бали

Малюнок 6

Абстрактний візерунок, сходи, шаблі, обличчя людини 0 балів

Гора, скеля, ваза, ялина, кофта, піджак, плаття, блискавка, гроза, чело- 1 бал століття, квітка

Всі інші більш оригінальні малюнки 2 бали

Малюнок 7

Абстрактний візерунок, машина, ключ, серп 0 балів

Гриб, черпак, ківш, лінза, обличчя людини, молоток, окуляри, само- 1 бал кат, серп і молот, тенісна ракетка

Всі інші більш оригінальні малюнки 2 бали

Малюнок 8

Абстрактний візерунок, дівчинка, жінка, очі і тіло людини 0 балів

Буква, ваза, дерево, книга, майка, плаття, ракета, квітка, шитий 1 бал

Всі інші більш оригінальні малюнки 2 бали

Малюнок 9

Абстрактний візерунок, пагорб, гори, буква, вуха тварини 0 балів

Верблюд, вовк, кішка, лисиця, обличчя людини, собака, людина, фігура 1 бал

Всі інші більш оригінальні малюнки 2 бали

Малюнок 10

Абстрактний візерунок, гусак, качка, дерево, обличчя людини, лисиця 0 балів

Буратіно, дівчинка, птиця, цифра, людина, фігура 1 бал

Всі інші більш оригінальні малюнки 2 бали

Лабораторна робота №4

ТЕСТ КЕТТЕЛА (16РР-опитувальник)

Багатофакторний особистісний опитувальник опублікований Р.Б.Кеттелом в 1949 р. і з тих пір широко використовується в психодіагностичній практиці. Цей тест універсальний, практичний, дає багатогранну інформацію про індивідуальність. Питання відображають звичайні життєві ситуації.

В даний час різні форми 16PP-опитувальника є найбільш популярним засобом експрес-діагностики особистості. Вони використовуються у всіх ситуаціях, коли необхідне знання індивідуально-психологічних особливостей людини. Опитувальник діагностує риси особистості, які Р.Б.Кеттел називає конституційними чинниками. Вивчення динамічних чинників – мотивів, потреб, інтересів, цінностей – вимагає застосування інших методів. Це необхідно враховувати при інтерпретації, оскільки реалізація в поведінці особистих рис і установок залежить від потреб і характеристик ситуації.

Ми приводимо скорочений варіант опитувальника, якого слід використовувати в умовах дефіциту часу. Він містить 105 питань. Час обстеження коливається від 20 до 50 хв. Спосіб роботи з опитувальником виражений в інструкції для учасників. Відповіді заносяться на спеціальний бланк для відповідей, а потім обраховуються за допомогою спеціального ключа. Збіг з ключем відповідей «а» і «с» оцінюється 2 балами, збіг відповідей «б» – 1 балом. Сума балів по кожній виділеній групі питань дає в результаті значення чинника. Виключенням є чинник В – тут будь-який збіг відповіді з ключем дає 1 бал. Таким чином, максимальна оцінка по кожному чиннику – 12 балів, по чиннику В – 8 балів, мінімальна – 0 балів.

Інструкція «Перед Вами ряд питань, які допоможуть визначити деякі властивості Вашої особистості. Тут не може бути відповідей правильних або помилкових. Люди різні, і кожен може висловити свою думку. Прагніть відповідати щиро і точно.

Напишіть своє прізвище та інші дані про себе у верхній частині листка для відповідей.

Відповідаючи на кожне питання, Ви повинні вибрати 1 з 3 запропонованих Вам відповідей – та, яка найбільшою мірою відповідає Вашим поглядам, Вашій думці про себе. Відповідати треба таким чином: у відповідній клітинці на бланку для відповідей поставте виразний хрестик (ліва клітинка відповідає відповіді «а», середня, – відповіді «б», а клітинка справа – відповіді «с»).

У самому питальнику нічого не пишеть і не підкреслюйте!

Якщо Вам що-небудь не зрозуміло, запитайте експериментатора. Коли відповідатимете на питання, весь час пам'ятаєте 4 наступних правила.

1. Не потрібно багато часу витратити на обдумування відповідей. Давайте ту відповідь, яка першою спала Вам на думку.

Звичайно, питання часто будуть сформульовані не так детально, як вам хотілося б. У такому разі, відповідаючи, прагніть представити середню, найбільш типову ситуацію, яка відповідає сенсу питання, і на основі цього вибирайте відповідь.

Відповідати треба якомога точніше, але не дуже повільно, приблизно 5-6 питань за 1 хв. Ви повинні витратити на всі відповіді не більше 30 хв.

2. Старайтесь не удаватися дуже часто до проміжних, невизначених відповідей «не знаю», «щось середнє» і тому подібне.

3. Обов'язково відповідайте на всі питання підряд, нічого не пропускаючи.

Можливо, деякі питання будуть для Вас не дуже відповідними, але і в цьому випадку постарайтеся знайти якнайкращу відповідь, найбільш точну. Деякі питання можуть здатися особистими, але Ви можете бути впевнені, що Ваші відповіді не будуть розголошені. Відповіді можуть бути розшифровані тільки за допомогою спеціального ключа, який знаходиться у експериментатора. Причому відповіді на кожне окреме питання взагалі не будуть розглядатися: нас цікавлять тільки узагальнені показники.

4. Відповідайте чесно і щиро.

Не прагніть справити хороше враження своїми відповідями, вони повинні відповідати дійсності. В цьому випадку:

- 1) Ви зможете краще пізнати себе;
- 2) допоможете нам в нашій роботі.

Інтерпретація чинників

Чинник А – «замкнутість - товариськість»

При низьких оцінках людина характеризується нетовариськістю, замкнутістю, байдужістю, деякою ригідністю і зайвою строгістю в оцінці людей. Вона скептично налаштована по відношенню до тих, що її оточують, любить бути наодинці, не має близьких друзів, з якими можна бути відвертим.

При високих оцінках людина відкрита і добросерда, товариська і добродушна. Їй властиві природність і невимушеність в поведінці, уважність, доброта, м'якосердість у стосунках. Вона охоче працює з людьми, активна в усуненні конфліктів, довірлива, не боїться критики, переживає яскраві емоції, жваво відгукується на будь-які події.

В цілому чинник орієнтований на вимірювання товариськості людини в малих групах.

Чинник В - «інтелект»

При низьких оцінках людині властиві конкретність і деяка ригідність мислення, може мати місце емоційна дезорганізація мислення. При високих оцінках спостерігаються абстрактність мислення, кмітливості і висока швидкість навчання. Існує деякий зв'язок з рівнем вербальної культури і ерудицією.

Чинник С – «емоційна нестійкість – емоційна стійкість»

При низьких оцінках виражена низька толерантність по відношенню до фрустрації, висока чутливість, мінливість інтересів, схильність до лабільності настрою, дратівливість, стомлюваність, невротичні симптоми, іпохондрія.

При високих оцінках людина стримана, працездатна, емоційно зріла, реалістично настроєна. Вона здатна дотримуватись вимог групи, характеризується постійністю інтересів. В неї відсутнє нервово стомлення.

У крайніх випадках може мати місце емоційна ригідність і нечутливість. По деяких роботах чинник зв'язаний з силою нервової системи, лабільністю і переважанням процесу гальмування.

Чинник Е – «підлеглість – домінантність»

При низьких оцінках людина соромлива, схильна поступатися дорогою іншим. Вона часто виявляється залежною, бере вину на себе, турбується про можливі свої помилки. Їй властиві тактовність, покірливість, шанобливість, покірність до повної пасивності.

При високих оцінках людина владна, незалежна, самовпевнена. Вона незалежна в думках і поведінці, свій зразок думок схильна вважати законом для себе і оточуючих. У конфліктах звинувачує інших, не визнає влади і тиску з боку, віддає перевагу авторитарному стилю керівництва, але постійно бореться за вищий статус; конфліктна, примхлива.

Чинник F – «стриманість – експресивність»

При низьких оцінках людина характеризується розсудливістю, обережністю, мовчазністю. Їй властиві схильність все ускладнювати, заклопотаність, песимістична в сприйнятті дійсності. Турбується про майбутнє, чекає невдач. Оточуючим вона здається нудною і млявою.

При високих оцінках людина життєрадісна, імпульсивна, безтурботна, весела, балакуча, рухлива, енергійна, соціальні контакти для неї емоційно значимі. Вона експансивна, щира в сосунках з людьми. Емоційність, динамічність спілкування приводять до того, що вона часто стає лідером та ініціатором групової діяльності, вірить в успіх.

В цілому оцінка по цьому чиннику відображає емоційну забарвленість і динамічність спілкування.

Чинник G – «схильність до почуттів – висока нормативність поведінки».

При низьких оцінках людина схильна до непостійності, до впливу випадку і обставин. Не робить зусиль для виконання групових вимог і норм. Вона характеризується безпринципністю, неорганізованістю, безвідповідальністю, гнучкими установками по відношенню до соціальних норм. Свобода від впливу норм може привести до антисоціальної поведінки.

При високих оцінках спостерігаються усвідомлене дотримання норм і правил поведінки, наполегливість в досягненні мети, точність, відповідальність, ділова спрямованість.

В цілому чинник визначає, якою мірою різні норми і заборони регулюють поведінку і відносини людини.

Чинник Н – «боязнь – сміливість»

При низьких оцінках людина сором'язлива, не упевнена в своїх силах, стримана, боязка, вважає за краще знаходитися в тіні. Вона віддає перевагу 1-2 друзям, а не великому суспільству. Відрізняється підвищеною чутливістю до загрози.

При високих оцінках людині властиві соціальна сміливість, активність, готовність мати справу з незнайомими обставинами і людьми. Вона схильна до ризику, тримається вільно, розкуто.

В цілому чинник визначає реактивність на загрозу і визначає ступінь активності в соціальних контактах.

Чинник І – «байдужість – чутливість»

При низьких оцінках людині властиві мужність, самовпевненість, розсудливість, реалістичність думок, практичність, деяка жорстокість, суворість, черствість по відношенню до оточуючих. При високих оцінках спостерігаються м'якість, стійкість, залежність, прагнення до заступництва, схильність до романтизму, артистичність натури, жіночність, художність сприйняття світу. Можна говорити про здібність до симпатії, співчуття, співпереживання і розуміння інших людей.

Чинник L – «довірливість – підозрілість»

При низьких оцінках людина характеризується відвертістю, довірливістю, доброзичливістю по відношенню до інших людей, терпимістю, відсутністю заздрості, легко ладнає з людьми і добре працює в колективі.

При високих оцінках людина ревнива, заздрісна, характеризується підозрілістю, їй властива велика зарозумілість. Її інтереси спрямовані на себе, вона зазвичай обережна в своїх вчинках, егоцентрична.

В цілому чинник говорить про емоційне відношення до людей.

Чинник М – «практичність – розвинена уява»

При низьких оцінках людина є практичною, добросовісною. Вона орієнтується на зовнішню реальність і слідує загальноприйнятим нормам, їй властива деяка обмеженість і зайва уважність до дрібниць. При високій оцінці можна говорити про розвинену уяву, орієнтацію на свій внутрішній світ, високий творчий потенціал людини.

Чинник N – «прямолінійність – дипломатичність»

При низьких оцінках людині властиві прямолінійність, наївність, природність, безпосередність поведінки. При високих оцінках людина характеризується обачністю, проникливістю, розумним і сентиментальним підходом до подій і навколишніх людей.

Чинник O – «упевненість в собі – тривожність»

При низьких оцінках людина безтурботна, холоднокровна, спокійна, упевнена в собі. При високих оцінках людині властиві тривожність, депресивність та вразливість.

Чинник Q1- «консерватизм – радикалізм»

При низьких оцінках людина характеризується консервативністю, стійкістю по відношенню до традиційних труднощів, вона знає, в що повинна вірити і не дивлячись на неспроможність якихось принципів, не шукає нових, з сумнівом відноситься до нових ідей, схильна до моралізації. Вона опирається змінам і не цікавиться аналітичними і інтелектуальними міркуваннями.

При високих оцінках людина критично налаштована, характеризується наявністю інтелектуальних інтересів, аналітичним мисленням, прагне бути добре інформованою. Більше схильна до експериментування, спокійно сприймає нові несталі погляди і зміни, не довіряє авторитетам, на віру нічого не приймає.

Чинник Q2 – «конформізм – нонконформізм»

При низьких оцінках людина залежна від групи, слідує за громадською думкою, вважає за краще і працювати, і ухвалювати рішення разом з іншими людьми, орієнтується на соціальне схвалення. При цьому у неї часто відсутня ініціатива ухвалення рішень.

При високій оцінці людина віддає перевагу власним рішенням, незалежна, йде по самостійно вибраному нею шляхом, сама ухвалює рішення і сама діє, проте вона не завжди домінуюча, маючи власну думку, вона не прагне нав'язувати оточуючим. Не можна сказати, що вона не любить людей, вона просто не потребує їхнього схвалення і підтримки.

Чинник Q3 – «низький самоконтроль – високий самоконтроль»

При низьких оцінках спостерігаються недисциплінованість, внутрішня конфліктність уявлень про себе, людина не стурбована виконанням соціальних вимог.

При високих оцінках — розвинений самоконтроль, точність виконання соціальних вимог. Людина слідує своєму уявленню про себе, добре контролює свої емоції і поведінку, доводить всяку справу до кінця. Їй властива цілеспрямованість й інтегрованість особистості.

На відміну від соціальної нормативності поведінки (чинник G) цей чинник вимірює рівень внутрішнього контролю поведінки.

Чинник Q4 – «розслабленість – напруженість»

При низьких оцінках людині властиві розслабленість, млявість, спокій, низька мотивація, лінощі, зайва задоволеність і незворушність.

Висока оцінка свідчить про напруженість, наявність збудження і неспокою. Стан фрустрації, в якому людина знаходиться, є результат підвищеної мотивації. Їй властиве активне незадоволення цілями.

Чинник MD – «адекватність самооцінки»

Чим вище оцінка цього чинника, тим більшою мірою людині властиво завищувати свої можливості і переоцінювати себе.

На основі якісного і кількісного аналізу змісту особистісних чинників і їх взаємозв'язків можуть бути виділені наступні блоки чинників.

1. Інтелектуальні особливості: чинники **В, М, Q1**.
2. Емоційно-вольові особливості: чинники **С, G, I, O, Q3, Q4**.
3. Комунікативні властивості і особливості міжособової взаємодії: чинники **А, Н, F, E, Q2, N, L**.

ТЕСТ КЕТТЕЛА (16РР-опитувальник)

Інструкція «Перед Вами ряд питань, які допоможуть визначити деякі властивості Вашої особистості. Тут не може бути відповідей правильних або помилкових. Люди різні, і кожен може висловити свою думку. Прагніть відповідати щиро і точно.

Напишіть Ваше прізвище та інші дані про себе у верхній частині листка для відповідей.

Відповідаючи на кожне питання, Ви повинні вибрати 1 із 3 запропонованих Вам відповідей – та, яка найбільшою мірою відповідає Вашим поглядам, Вашій думці про себе. Відповідати треба таким чином: у відповідній клітинці на бланку для відповідей поставте виразний хрестик (ліва клітинка відповідає відповіді «а», середня, – відповіді «б», а клітинка справа – відповіді «с»).

У самому питальнику нічого не пишеть і не підкреслюйте!

Якщо Вам що-небудь не зрозуміло, запитайте експериментатора. Коли відповідатимете на питання, весь час пам'ятаєте 4 наступних правила.

1. Не потрібно багато часу витратити на обдумування відповідей. Давайте ту відповідь, яка першою спала Вам на думку.

Звичайно, питання часто будуть сформульовані не так детально, як вам хотілося б. У такому разі, відповідаючи, прагніть представити середню, найбільш типову ситуацію, яка відповідає сенсу питання, і на основі цього вибирайте відповідь.

Відповідати треба якомога точніше, але не дуже повільно, приблизно 5-6 питань за 1 хв. Ви повинні витратити на всі відповіді не більше 30 хв.

2. Старайтесь не удаватися дуже часто до проміжних, невизначених відповідей «не знаю», «щось середнє» і тому подібне.

3. Обов'язково відповідайте на всі питання підряд, нічого не пропускаючи.

Можливо, деякі питання будуть для Вас не дуже відповідними, але і в цьому випадку постарайтеся знайти якнайкращу відповідь, найбільш точну. Деякі питання можуть здатися особистими, але Ви можете бути впевнені, що Ваші відповіді не будуть розголошені. Відповіді можуть бути розшифровані тільки за допомогою спеціального ключа, який знаходиться у експериментатора. Причому відповіді на кожне окреме питання взагалі не будуть розглядатися: нас цікавлять тільки узагальнені показники.

4. Відповідайте чесно і щиро.

Не прагніть справити хороше враження своїми відповідями, вони повинні відповідати дійсності. В цьому випадку:

- 1) Ви зможете краще пізнати себе;
- 2) допоможете нам в нашій роботі.

Заздалегідь дякуємо Вам за вашу участь у проведенні дослідження».

Стимульний матеріал

1. Я думаю, що моя пам'ять зараз краща, ніж була раніше:
а) так; б) важко сказати; с) ні.
2. Я цілком міг би жити один, далеко від людей:
а) так; б) іноді; с) ні.
3. Якби я сказав, що небо знаходиться внизу і що взимку «жарко», я повинен був би назвати злочинця:
а) бандитом; б) святим; с) хмарою.
4. Коли я лягаю спати, я:
а) засипаю швидко; б) щось середнє; с) засипаю насилу.
5. Якби я вів машину по дорозі, де багато інших автомобілів, я вважав би за краще :
а) пропустити вперед більшість машин; б) не знаю;
с) обігнати всі машини попереду.
6. У компанії я надаю можливість іншим жартувати і розповідати всякі історії:
а) так; б) іноді; с) ні.
7. Мені важливо, щоб у всьому, що мене оточує, не було безладу:
а) вірно; б) важко сказати; с) невірно.
8. Більшість людей, з якими я буваю в компаніях, поза сумнівом, раді мене бачити:
а) так; б) іноді; с) ні.
9. Я швидше б займався:
а) фехтуванням і танцями; б) важко сказати;
с) боротьбою і баскетболом.
10. Мене забавляє те, що люди роблять, зовсім не схоже на те, що вони потім розповідають про це:
а) так; б) іноді; с) ні.
11. Читаючи про яку-небудь подію, я цікавлюся всіма подробицями:
а) завжди; б) іноді; с) рідко.
12. Коли друзі жартують наді мною, я зазвичай сміюся разом зі всіма і зовсім не ображаюся:
а) вірно; б) не знаю; с) невірно.
13. Якщо мені хто-небудь нагрубіє, я можу швидко забути про це:
а) вірно; б) не знаю; с) невірно.
14. Мені більше подобається придумувати нові способи у виконанні якої-небудь роботи, чим дотримуватися випробуваних прийомів:
а) вірно; б) не знаю; с) невірно.
15. Коли я планую що-небудь, я вважаю за краще робити це самостійно, без чийсь-небудь допомоги:
а) вірно; б) іноді; с) ні.
16. Я думаю, що я менш чутливий і запальний, ніж більшість людей:
а) вірно; б) важко відповісти; с) невірно.
17. Мене дратують люди, які не можуть швидко ухвалювати рішення:
а) вірно; б) не знаю; с) невірно.

Кінець першого стовпця у бланку для відповідей

18. Іноді, хоча і короткочасно, у мене виникало відчуття роздратування по відношенню до моїх батьків:
а) так; б) не знаю; з) ні.
19. Я швидше розкрив би свої сокровенні думки:
а) моїм хорошим друзям; б) не знаю; с) у своєму щоденнику.
20. Я думаю, що протилежне по сенсу слову «неточний», – це:
а) недбалий; б) ретельний; с) приблизний.
21. У мене завжди вистачає енергії, коли мені це необхідно:
а) так; б) важко сказати; з) ні.
22. Мене більше дратують люди, які:
а) своїми тупими жартами заставляють людей червоніти;
б) важко відповісти;
с) створюють незручності для мене, спізнюючись на заплановану зустріч.
23. Мені дуже подобається запрошувати гостей і розважати їх:
а) вірно; б) не знаю; с) невірно.
24. Я думаю, що:
а) не все треба робити однаково ретельно;
б) важко сказати;
с) будь-яку роботу слід виконувати ретельно, якщо ви за неї узялися.
25. Мені завжди доводиться долати збентеження:
а) так; б) можливо; с) ні.
26. Мої друзі частіше:
а) радяться зі мною; б) роблять те й інше порівну;
с) дають мені поради.
27. Якщо приятель обдурює мене в дрібницях, я швидше вважаю за краще зробити вигляд, що не помітив цього, ніж викривати його:
а) так; б) іноді; с) ні.
28. Мені симпатизує друг:
а) інтереси якого мають діловий і практичний характер;
б) не знаю;
с) який відрізняється глибоко продуманими поглядами на життя.
29. Я не можу байдуже слухати, як інші люди висловлюють ідеї, протилежні тим, в які я твердо вірю:
а) вірно; б) важко відповісти; с) невірно.
30. Мене хвилюють мої минулі вчинки і помилки:
а) так; б) не знаю; с) ні.
31. Якби я однаково добре умів і те, і інше, то я б вважав за краще:
а) грати в шахи; б) важко сказати; с) грати в городки.
32. Мені подобаються товариські, компанійські люди:
а) так; б) не знаю; з) ні.
33. Я настільки обережний і практичний, що зі мною трапляється менше неприємних несподіванок, ніж з іншими людьми:
а) так; б) важко відповісти; з) ні.
34. Я можу забути про свої турботи і обов'язки, коли мені завгодно:
а) так; б) іноді; с) ні.

Кінець другого стовпця у бланку для відповідей

35. Мені буває важко визнати, що я не правий:
а) так; б) іноді; с) ні.
36. На підприємстві мені було б цікаво:
а) працювати з машинами і механізмами і брати участь в основному виробництві;
б) важко сказати;
с) розмовляти з людьми, займаючись суспільною роботою.
37. Яке слово не пов'язане з двома іншими:
а) кішка; б) близько; с) сонце.
38. Те, що в деякій мірі відволікає мою увагу:
а) дратує мене; б) щось середнє; с) не турбує мене абсолютно.
39. Якби у мене було багато грошей, то я:
а) поклопотався б про те, щоб не викликати до себе заздрості;
б) не знаю;
с) жив би, не відмовляючи собі ні в чому.
40. Гірше покарання для мене:
а) важка робота; б) не знаю; с) бути замкнутим наодинці.
41. Люди повинні більше, ніж вони роблять це зараз, вимагати дотримання законів моралі:
а) так; б) іноді; с) ні.
42. Мені говорили, що дитиною я був:
а) спокійним і любив залишатися наодинці; б) не знаю;
с) жвавим і рухливим.
43. Мені подобалася б практична повсякденна робота з різними установками і машинами:
а) так; б) не знаю; с) ні.
44. Я думаю, що більшість свідків говорять правду, навіть якщо це нелегко для них:
а) так; б) важко сказати; с) ні.
45. Іноді я не наважуюся втілювати в життя свої ідеї, тому що вони здаються мені нездійсненними:
а) вірно; б) важко відповісти; с) невірно.
46. Я прагну сміятися над жартами не так голосно, як це роблять більшість людей:
а) вірно; б) не знаю; с) невірно.
47. Я ніколи не відчуваю себе таким нещасним, що хочеться плакати:
а) вірно; б) не знаю; с) невірно.
48. У музиці я насолоджуюся:
а) маршами у виконанні військових оркестрів; б) не знаю; с) невірно.
49. Я швидше вважав би за краще провести 2 літніх місяця:
а) у селі з 1 або 2 друзями; б) важко сказати;
с) очолюючи групу в туристичному таборі.

50. Зусилля, затрачені на складання планів:

- а) ніколи не лишні; б) важко сказати; с) не вартують цього.

51. Необдумані вчинки і вислови моїх приятелів в мою адресу не кривдять і не засмучують мене:

- а) вірно; б) не знаю; с) невірно.

Кінець третього стовпця в бланку для відповідей

52. Коли мені все вдається, я вважаю ці справи легкими:

- а) завжди; б) іноді; с) рідко.

53. Я вважав би за краще швидше працювати:

- а) в установі, де мені довелося б керувати людьми і весь час бути серед них;
б) важко відповісти;
с) архітектором, який в тихій кімнаті розробляє свій проект.

54. Будинок так відноситься до кімнати, як дерево:

- а) до лісу; б) до рослини; с) до листка.

55. Те, що я роблю, у мене не виходить:

- а) рідко; б) іноді; с) часто.

56. У більшості справ я:

- а) вважаю за краще ризикнути; б) не знаю;
с) вважаю за краще діяти напевно.

57. Ймовірно, деякі люди вважають, що я дуже багато говорю:

- а) швидше це так; б) не знаю; с) думаю, що ні.

58. Мені більше подобається людина:

- а) великого розуму, будь вона навіть ненадійна і непостійна;
б) важко сказати;
с) з середніми здібностями, проте така, яка вміє протистояти всяким спокусам.

59. Я ухвалюю рішення:

- а) швидше, ніж багато інших людей; б) не знаю;
з) повільніше, ніж більшість людей.

60. На мене більше враження справляють:

- а) майстерність і витонченість; б) важко сказати;
с) сила і потужність.

61. Я вважаю, що я схильна до співпраці:

- а) так; б) щось середнє; с) ні.

62. Мені більше подобається розмовляти з людьми вишуканими, витонченими, ніж з відвертими і прямолінійними:

- а) так; б) не знаю; с) ні.

63. Я вважаю за краще:

- а) вирішувати питання, що стосуються особисто мене, сам;
б) важко відповісти;
с) радитися з моїми друзями.

64. Якщо людина не відповідає відразу ж після того, як я що-небудь сказав їй, то я відчуваю, що напевинно, сказав яку-небудь дурість:

- а) вірно; б) не знаю; с) невірно.
65. У шкільні роки я більше всього отримав знань:
а) на уроках; б) важко сказати; с) читаючи книги.
66. Я уникаю суспільної роботи і пов'язаної з нею відповідальності:
а) вірно; б) іноді; с) невірно.
67. Коли питання, яке треба вирішити, дуже важке і вимагає від мене багато зусиль, я стараюсь:
а) зайнятися іншим питанням; б) важко відповісти;
с) ще раз спробувати вирішити це питання.
68. У мене виникають сильні емоції: тривога, гнів, напади сміху і так далі, здавалося б, без певної причини:
а) так; б) іноді; с) ні.

Кінець четвертого стовпця в бланку для відповідей

69. Іноді я думаю гірше, ніж зазвичай:
а) вірно; б) не знаю; с) невірно.
70. Мені приємно зробити людині послугу, погодившись призначити зустріч з нею на якийсь час, зручний для неї, навіть якщо це трохи незручно для мене:
а) так; б) іноді; с) ні.
71. Я думаю, що правильне число, яке повинне продовжити ряд 1, 2, 3, 5, 6, буде:
а) 10; б) 5; с) 7.
72. Іноді у мене бувають нетривалі приступи нудоти і запаморочення без певної причини:
а) так; б) не знаю; с) ні.
73. Я вважаю за краще швидше відмовитися від свого замовлення, ніж доставити офіціантові або офіціантці зайвий клопіт:
а) так; б) іноді; с) ні.
74. Я живу сьогоднішнім днем більшою мірою, ніж інші люди:
а) вірно; б) важко сказати; с) невірно.
75. На вечірці мені подобається:
а) брати участь в цікавій бесіді;
б) важко відповісти;
с) дивитися, як люди відпочивають, і просто відпочивати самому.
76. Я висловлюю свою думку незалежно від того, скільки людей можуть її почути:
а) так; б) іноді; с) ні.
77. Якби я міг перенестися в минуле, я б більше хотів зустрітися з:
а) Колумбом; б) не знаю; с) Пушкіним.
78. Я вимушений утримувати себе від того, щоб не залагоджувати чужі справи:
а) так; б) іноді; с) ні.
79. Працюючи в магазині, я вважав за краще б:
а) оформляти вітрини; б) не знаю; с) бути касиром.
80. Якщо люди погано про мене думають, я не прагну переконати їх, і продовжую чинити так, як вважаю за потрібне:
а) так; б) важко сказати; с) ні.

81. Якщо я бачу, що мій старий друг уникає мене, я зазвичай:
а) відразу ж думаю: «У нього поганий настрій»;
б) не знаю;
с) думаю про те, який невірний вчинок я зробив.
82. Всі нещастя відбуваються із-за людей:
а) які прагнуть у все внести зміни, хоча вже існують задовільні способи вирішення цих питань;
б) не знаю;
с) які відкидають нові, багатообіцяючі пропозиції.
83. Я отримую велике задоволення, розповідаючи місцеві новини;
а) так; б) іноді; с) ні.
84. Акуратні, вимогливі люди не уживаються зі мною:
а) вірно; б) іноді; с) невірно.
85. Мені здається, що я менш дратівливий, ніж більшість людей:
а) вірно; б) не знаю; с) невірно.

Кінець п'ятого стовпця в бланку для відповідей

86. Я можу легше не зважати на інших людей, ніж вони на мене:
а) вірно; б) іноді; с) невірно.
87. Буває, що весь ранок я не хочу ні з ким розмовляти:
а) часто; б) іноді; с) ніколи.
88. Якщо стрілки годинника зустрічаються рівно через кожних 65 хв, відміряних по точному годиннику, то цей годинник:
а) відстає; б) йде правильно; с) спішить.
89. Мені буває нудно:
а) часто; б) іноді; с) рідко.
90. Люди говорять, що мені подобається робити все своїм оригінальним способом:
а) вірно; б) іноді; с) невірно.
91. Я вважаю, що потрібно уникати зайвих хвилювань, тому що вони втомливі:
а) так; б) іноді; с) ні.
92. Удома у вільний час я:
а) розмовляю і відпочиваю; б) важко відповісти;
с) займаюся справами, що цікавлять мене.
93. Я боязко і обережно відношуся до зав'язування дружніх взаємин з новими людьми:
а) так; б) іноді; с) ні.
94. Я вважаю, що те, що люди говорять віршами можна так само точно виразити прозою:
а) так; б) іноді; с) ні.
95. Я підозрюю, що люди, з якими я знаходжуся в дружніх взаєминах, можуть виявитися зовсім не друзями за моєю спиною:
а) так, в більшості випадків; б) іноді; с) ні, рідко.
96. Я думаю, що навіть найдраматичніші події через рік вже не залишають в моїй душі ніяких слідів:
а) так; б) іноді; с) ні.

97. Я думаю, що було б цікаво бути:
а) натуралістом і працювати з рослинами; б) не знаю;
с) страховим агентом.
98. Я схильний до безпричинного страху і огиди по відношенню до деяких речей, наприклад до певних тварин, місць і т. д.:
а) так; б) іноді; с) ні.
99. Я люблю роздумувати про те, як можна було б покращити світ:
а) так; б) важко сказати; с) ні.
100. Я віддаю перевагу іграм:
а) де треба грати в команді або мати партнера; б) не знаю;
с) де кожен грає за себе.
101. Вночі мені сняться фантастичні або безглузді сни:
а) так; б) іноді; с) ні.
102. Якщо я залишаюсь в будинку один, то через деякий час я відчуваю тривогу і страх:
а) так; б) іноді; с) ні.

Кінець шостого стовпця в бланку для відповідей

103. Я можу своїм дружнім відношенням ввести людей в оману, хоча насправді вони мені не подобаються:
а) так; б) іноді; с) ні.
104. Яке слово не відноситься до двох інших?
а) думати; б) бачити; с) чути.
105. Якщо мати Марії є сестрою батька Олександра, то ким є Олександр по відношенню до батька Марії?
а) двоюрідним братом; б) племінником; с) дядьком.

ТЕСТ КЭТТЕЛА (16РР-опитувальник)

Бланк для відповідей

a b c	a b c	a b c	a b c	a b c	a b c	a b c
1 ☐ ☐ ☐	18 ☐ ☐ ☐	35 ☐ ☐ ☐	52 ☐ ☐ ☐	69 ☐ ☐ ☐	86 ☐ ☐ ☐	103 ☐ ☐
☐ MD						
2 ☐ ☐ ☐	19 ☐ ☐ ☐	35 ☐ ☐ ☐	53 ☐ ☐ ☐	70 ☐ ☐ ☐	87 ☐ ☐ ☐	104 ☐ ☐ ☐
-A						
3 ☐ ☐ ☐	20 ☐ ☐ ☐	37 ☐ ☐ ☐	54 ☐ ☐ ☐	71 ☐ ☐ ☐	88 ☐ ☐ ☐	105 ☐ ☐
☐ B						
4 ☐ ☐ ☐	21 ☐ ☐ ☐	38 ☐ ☐ ☐	55 ☐ ☐ ☐	72 ☐ ☐ ☐	89 ☐ ☐ ☐ ————C	
5 ☐ ☐ ☐	22 ☐ ☐ ☐	39 ☐ ☐ ☐	56 ☐ ☐ ☐	73 ☐ ☐ ☐	90 ☐ ☐ ☐ ————E	
6 ☐ ☐ ☐	23 ☐ ☐ ☐	40 ☐ ☐ ☐	57 ☐ ☐ ☐	74 ☐ ☐ ☐	91 ☐ ☐ ☐ ————F	
7 ☐ ☐ ☐	24 ☐ ☐ ☐	41 ☐ ☐ ☐	58 ☐ ☐ ☐	75 ☐ ☐ ☐	92 ☐ ☐ ☐ ————G	
8 ☐ ☐ ☐	25 ☐ ☐ ☐	42 ☐ ☐ ☐	59 ☐ ☐ ☐	76 ☐ ☐ ☐	93 ☐ ☐ ☐ ————H	
9 ☐ ☐ ☐	26 ☐ ☐ ☐	43 ☐ ☐ ☐	60 ☐ ☐ ☐	77 ☐ ☐ ☐	94 ☐ ☐ ☐ ————I	
10 ☐ ☐ ☐	27 ☐ ☐ ☐	44 ☐ ☐ ☐	61 ☐ ☐ ☐	78 ☐ ☐ ☐	95 ☐ ☐ ☐ ————J	
11 ☐ ☐ ☐	28 ☐ ☐ ☐	45 ☐ ☐ ☐	62 ☐ ☐ ☐	79 ☐ ☐ ☐	96 ☐ ☐ ☐ ————M	
12 ☐ ☐ ☐	29 ☐ ☐ ☐	46 ☐ ☐ ☐	63 ☐ ☐ ☐	80 ☐ ☐ ☐	97 ☐ ☐ ☐ ————N	
13 ☐ ☐ ☐	30 ☐ ☐ ☐	47 ☐ ☐ ☐	64 ☐ ☐ ☐	81 ☐ ☐ ☐	98 ☐ ☐ ☐ ————O	
14 ☐ ☐ ☐	31 ☐ ☐ ☐	48 ☐ ☐ ☐	65 ☐ ☐ ☐	82 ☐ ☐ ☐	99 ☐ ☐ ☐ ————Q1	
15 ☐ ☐ ☐	32 ☐ ☐ ☐	49 ☐ ☐ ☐	66 ☐ ☐ ☐	83 ☐ ☐ ☐	100 ☐ ☐ ☐ ————Q2	
16 ☐ ☐ ☐	33 ☐ ☐ ☐	50 ☐ ☐ ☐	67 ☐ ☐ ☐	84 ☐ ☐ ☐	101 ☐ ☐ ☐ ————Q3	
17 ☐ ☐ ☐	34 ☐ ☐ ☐	51 ☐ ☐ ☐	68 ☐ ☐ ☐	85 ☐ ☐ ☐	102 ☐ ☐ ☐ ————Q4	

ТЕСТ КЭТТЕЛА (16РР-опитувальник)

Ключ

a	b	c	a	b	c	a	b	c	a	b	c	a	b	c	a	b	c	
1	☐	☐	18	☐	☐	35	☐	☐	52	☐	☐	69	☐	☐	86	☐	103	☐
☐	—MD																	
2	☐	☐	19	☐	☐	35	☐	☐	53	☐	☐	70	☐	☐	87	☐	104	☐
A																		----
3	☐	☐	20	☐	☐	37	☐	☐	54	☐	☐	71	☐	☐	88	☐	105	☐
4	☐	☐	21	☐	☐	38	☐	☐	55	☐	☐	72	☐	☐	89	☐	-----	C
5	☐	☐	22	☐	☐	39	☐	☐	56	☐	☐	73	☐	☐	90	☐	-----	E
6	☐	☐	23	☐	☐	40	☐	☐	57	☐	☐	74	☐	☐	91	☐	-----	F
7	☐	☐	24	☐	☐	41	☐	☐	58	☐	☐	75	☐	☐	92	☐	-----	G
8	☐	☐	25	☐	☐	42	☐	☐	59	☐	☐	76	☐	☐	93	☐	-----	H
9	☐	☐	26	☐	☐	43	☐	☐	60	☐	☐	77	☐	☐	94	☐	-----	I
10	☐	☐	27	☐	☐	44	☐	☐	61	☐	☐	78	☐	☐	95	☐	-----	J
11	☐	☐	28	☐	☐	45	☐	☐	62	☐	☐	79	☐	☐	96	☐	-----	M
12	☐	☐	29	☐	☐	46	☐	☐	63	☐	☐	80	☐	☐	97	☐	-----	N
13	☐	☐	30	☐	☐	47	☐	☐	64	☐	☐	81	☐	☐	98	☐	-----	O
14	☐	☐	31	☐	☐	48	☐	☐	65	☐	☐	82	☐	☐	99	☐	-----	Q1
15	☐	☐	32	☐	☐	49	☐	☐	66	☐	☐	83	☐	☐	100	☐	-----	Q2
16	☐	☐	33	☐	☐	50	☐	☐	67	☐	☐	84	☐	☐	101	☐	-----	Q3
17	☐	☐	34	☐	☐	51	☐	☐	68	☐	☐	85	☐	☐	102	☐	-----	Q4

Лабораторна робота №5

ОПИТУВАЛЬНИК «РІВЕНЬ СУБ'ЄКТИВНОГО КОНТРОЛЮ» (РСК)

РСК виявляє екстернальний або інтернальний тип поведінки. У першому випадку людина вважає, що події, які з нею відбуваються, – результат дії зовнішніх сил – випадку, інших людей тощо. У другому випадку людина інтерпретує значущі події як результат своєї діяльності.

Локус контролю, характерний для індивіда, універсальний щодо будь-яких подій та ситуацій, з якими йому доведеться постати. Той самий тип контролю характеризує поведінку цієї особистості і при невдачах, і при досягненнях, причому це стосується різних галузей соціального життя.

Конформна та поступлива поведінка більш властива людям із екстернальним локусом. Інтернали, на відміну від екстернатів, менш схильні підпорядковуватись тиску інших, чинять спротив, коли відчують, що ними маніпулюють, реагують сильніше, ніж екстернали на втрату особистої свободи.

Люди з інтернальними локусами контролю краще працюють наодинці, ніж під наглядом або при відеозаписі. Для екстернатів характерне прагнення до постійного спілкування.

Екстернальність корелює з тривожністю та депресією.

Інтернали надають перевагу недирективним методам психокорекції, екстернали суб'єктивно більш орієнтовані на зовнішній контроль.

Опитувальник РСК складається з 44 пунктів. Він містить пункти, які вимірюють екстернальність-інтернальність у міжособистісних та сімейних стосунках, а також пункти, які вимірюють РСК щодо хвороб і здоров'я.

Слід давати відповіді за бінарною шкалою «згоден-не згоден», проставляючи у бланку відповідей «+» і «-» відповідно.

Текст опитувальника

1. Просування по службі більше залежить від вдалого збігу обставин, ніж від здібностей та зусиль людини.
2. Більшість розлучень відбувається через те, що люди не захотіли пристосуватись один до одного.
3. Хвороба – справа випадку; якщо судилося захворіти, то нічого не вдієш.
4. Люди залишаються самотніми, тому що самі не виявляють зацікавленості та дружелюбності до оточуючих.
5. Здійснення моїх бажань часто залежить від сприятливих обставин.
6. Недоцільно витратити зусилля на завоювання симпатії інших людей.
7. Зовнішні обставини – батьки та добробут – впливають на сімейне щастя не менше, ніж стосунки подружжя.
8. Я часто відчуваю, що мало впливаю на те, що відбувається зі мною.
9. Як правило, керівництво виявляється ефективнішим, коли повністю контролює дії підлеглих, а не покладається на їх самостійність.
10. Мої оцінки в школі частіше залежали від випадкових обставин (наприклад, від настрою вчителя), ніж від моїх власних зусиль.
11. Коли я будую плани, то вірю, що зможу здійснити їх.

12. Те, що багато людей вважає вдачею, насправді результат довгих цілеспрямованих зусиль.
13. Думаю, що правильний спосіб життя може більше допомогти здоров'ю, ніж лікарі та ліки.
14. Якщо люди не підходять один одному, то яких би зусиль вони не докладали б, налагодити сімейне життя вони все ж не зможуть.
15. Те хороше, що я роблю, зазвичай правильно оцінюють інші.
16. Діти виростають такими, якими їх виховують батьки.
17. Гадаю, що випадок або доля не відіграють важливої ролі в моєму житті.
18. Я намагаюсь не планувати заздалегідь, тому що багато залежить від того, як складуться обставини.
19. Мої оцінки в школі найперше залежали від моїх зусиль та рівня підготовки.
20. У сімейних конфліктах я частіше відчуваю провину за собою, ніж за протилежною стороною.
21. Життя більшості людей залежить від збігу обставин.
22. Я надаю перевагу такому керівництву, при якому можна самостійно визначати, що і як робити.
23. Думаю, що мій спосіб життя в жодному разі не є причиною моїх хвороб.
24. Як правило, саме невдалий збіг обставин заважає людям досягти успіхів.
25. За погане управління організацією відповідальні самі люди, які в ній працюють.
26. Я часто відчуваю, що нічого не можу змінити у стосунках в сім'ї, які склалися.
27. Якщо я дуже захочу, то зможу завоювати симпатію до себе будь-кого.
28. На молоде покоління впливає так багато різних обставин, що зусилля батьків у їхньому вихованні часто марні.
29. Те, що зі мною трапляється, – результат моїх зусиль.
30. Важко буває зрозуміти, чому керівники чинять так, а не по-іншому.
31. Людина, яка не змогла досягти успіху у своїй роботі, очевидно, не виявила достатньо зусиль.
32. Найчастіше я можу домогтися від членів моєї сім'ї того, чого хочу.
33. У неприємностях та невдачах, які були у моєму житті, частіше були винні інші люди, а не я сам.
34. Дитину завжди можна вберегти від застуди, якщо за нею стежити та правильно одягати.
35. У складних обставинах я схильний почекати, поки проблеми вирішаться самі.
36. Успіх – результат наполегливої праці і мало залежить від випадку або везіння.
37. Я відчуваю, що саме від мене залежить щастя моєї родини.
38. Мені завжди було важко зрозуміти, чому я одним людям подобаюсь, а іншим – ні.

39. Я завжди схильний приймати рішення та діяти самостійно, а не сподіватись на допомогу інших або на долю.

40. На жаль, заслуги людини часто залишаються невизнаними, попри всі її старання.

41. У сімейному житті бувають такі ситуації, які неможливо вирішити, навіть при найсильнішому бажанні.

42. Здібні люди, які не зуміли реалізувати своїх можливостей, повинні звинувачувати в цьому тільки себе.

43. Багато моїх успіхів були можливі тільки завдяки допомозі інших людей.

44. Більшість невдач у моєму житті відбувалося від невміння, незнання або лінощів і мало залежали від удачі.

Обробку заповнених відповідей слід проводити за зазначеним нижче ключем, підсумовуючи відповіді на пункти у лінійках «+» і «-».

Показники опитувальника РСК організовані відповідно до принципу ієрархічної структури системи регуляції діяльності. Оскільки кожній шкалі відведена різна кількість запитань, то слід вивести відсоткове співвідношення. Наприклад, до шкали відноситься 12 запитань, а Ви набрали 6 балів, то складається наступне співвідношення:

$$12 - 100\%$$

$$6 - x;$$

$$x = \frac{6 \times 100}{12} = 50\%$$

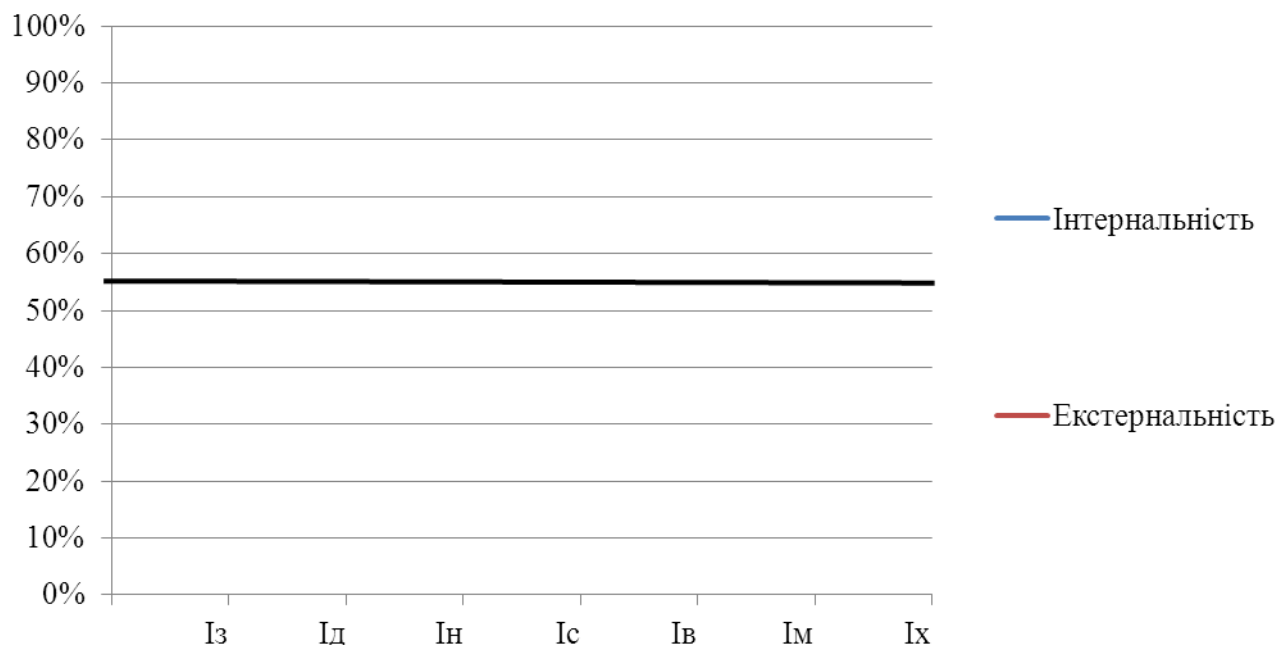
Тоді

(3)

Ключ

Із:	«+»	2, 4, 11, 12, 13, 15, 16, 17, 19, 20, 22, 25, 27, 29, 31, 32, 34, 36, 37, 39, 42, 44.
	«-»	1, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 14, 18, 21, 23, 24, 26, 28, 30, 33, 35, 38, 40, 41, 43.
Ід:	«+»	12, 15, 27, 32, 36, 37.
	«-»	1, 5, 6, 14, 26, 43.
Ін:	«+»	2, 4, 20, 31, 42, 44.
	«-»	7, 24, 33, 38, 40, 41.
Іс:	«+»	2, 16, 20, 32, 37.
	«-»	7, 14, 26, 28, 41.
Ів:	«+»	19, 22, 25, 42.
	«-»	1, 9, 10, 30.
Ім:	«+»	4, 27.
	«-»	6, 38.
Іх:	«+»	13, 34.
	«-»	3, 23.

Отримані результати (у %) відзначте на графіку.

Графік результатів дослідження

1. Шкала загальної інтернальності (Із). Високий показник за цією шкалою відповідає високому рівню суб'єктивного контролю над будь-якими значущими ситуаціями. Такі люди вважають, що більшість важливих подій у їхньому житті були результатом їхніх дій. Таким чином, вони відчувають власну відповідальність за ці події і за те, як складається їхнє життя в цілому. Низький показник за шкалою Із відповідає низькому рівню суб'єктивного контролю. Такі досліджувані не бачать зв'язку між своїми діями та значущими для них подіями в житті, не вважають себе здатними контролювати їх розвиток та вважають, що більшість їх – результат випадку або дій інших людей.

2. Шкала інтернальності в галузі досягнень (Ід). Високі показники за цією шкалою відповідають високому рівню суб'єктивного контролю над емоційно позитивними подіями та ситуаціями. Такі люди вважають, що вони самі досягли всього того, що було і є у їхньому житті, і що вони здатні успішно досягати своєї мети в майбутньому. Низькі показники за шкалою Ід свідчать про те, що людина приписує свої успіхи, досягнення та радощі зовнішнім обставинам – везінню, щасливій долі або допомозі інших людей.

3. Шкала інтернальності в галузі невдач (Ін). Високі показники за цією шкалою свідчать про розвинене відчуття суб'єктивного контролю стосовно негативних подій та ситуацій, які виявляються у схильності звинувачувати самого себе у різноманітних неприємностях та стражданнях. Низькі показники Ін доводять, що досліджуваний схильний приписувати відповідальність іншим людям або вважати їх результатом невезіння.

4. Шкала інтернальності у сімейних стосунках (Іс). Високі показники Іс означають, що людина вважає себе відповідальною за події, які відбуваються в її подружньому житті. Низькі Іс вказують на те, що суб'єкт вважає не себе, а своїх партнерів причиною значущих ситуацій, які виникають у його сім'ї.

5. Шкала інтернальності в галузі виробничих відносин (Ів). Високий Ів підтверджує те, що людина вважає свої дії важливим фактором організації

власної виробничої діяльності, в стосунках у колективі, у своєму просуванні тощо. Низький **Iв** вказує на те, що досліджуваний схильний приписувати важливіше значення зовнішнім обставинам – керівництву, співробітникам, везінню-невезінню.

6. Шкала **інтернальності в галузі міжособистісних відносин (Im)**. високий показник **Im** свідчить про те, що людина відчуває себе здатною викликати повагу і симпатію інших людей. Низький **Im** вказує на те, що суб'єкт не схильний брати на себе відповідальність за свої відносини з оточуючими.

7. Шкала **інтернальності стосовно здоров'я і хвороб (Ix)**. Високі показники **Ix** свідчать про те, що досліджуваний вважає себе відповідальним за своє здоров'я: якщо він хворий, то звинувачує в цьому самого себе і вважає, що одужання багато в чому залежить від його дій. Людина з низьким **Ix** вважає здоров'я та хворобу результатом випадку і сподівається на те, що одужання прийде внаслідок дій інших людей, насамперед лікарів.

Дослідження самооцінок людей із різними типами суб'єктивного контролю довело, що:

- люди з низьким РСК вважають себе егоїстичними, нерішучими, залежними, несправедливими, метушливими, ворожими, невпевненими, нещирими, несамотійними, дратівливими;

- люди з високим РСК – добрими, незалежними, рішучими, справедливими, здібними, дружелюбними, чесними, самотійними, спокійними.

Таким чином, РСК пов'язаний з відчуттям людиною своєї сили, достоїнства, відповідальності за те, що відбувається, з самоповагою, соціальною зрілістю та самотійністю особистості.

Тест призначений для індивідуального та групового дослідження. Застосування опитувальника РСК придатне для вирішення низки соціально-психологічних та медико-психологічних проблем. Рівень суб'єктивного контролю підвищується в процесі психокорекційного впливу на особистість, тому можливе застосування РСК для оцінювання ефективності методів психологічної корекції.

ТЕСТ-ОПИТУВАЛЬНИК САМОСТАВЛЕННЯ (В. В. СТОЛІН, С. Р. ПАНТЕЛЄВ)

Тест опитувальник самоствавлення побудований відповідно до розробленої В. В. Століним ієрархічною моделлю структури самоствавлення. Дана версія опитувальника дозволяє виявити три рівні самовідношення, що відрізняються за ступенем узагальненості: 1) глобальне самоствавлення; 2) самоствавлення, диференційоване за самоповазі, аутсімпатії, самоінтересу і очікуванням ставлення до себе, 3) рівень конкретних дій (готовності до них) у відношенні до свого «Я».

В якості вихідного приймається відмінність змісту «Я-образу» (знання або уявлення про себе, в тому числі і у формі оцінки вираженості тих чи інших рис) і самоствавлення. У ході життя людина пізнає себе і накопичує про себе знання, ці про себе. Однак знання про себе самого, природно, йому небайдужі: те, що в них розкривається, виявляється об'єктом його емоцій, оцінок, стає предметом його більш-менш стійкого самоствавлення. Знання становлять змістовну частину його уявлень.

Опитувальник включає наступні шкали.

Шкала S - вимірює інтегральне почуття «за» чи «проти» власне «Я» випробуваного.

Шкала I - самоповага.

Шкала II-аутосимпатія.

Шкала III - очікуване ставлення від інших.

Шкала IV - самоінтерес.

Опитувальник містить також сім шкал спрямованих на вимірювання вираженості установки на ті чи інші внутрішні дії на адресу «Я» випробуваного.

Шкала 1 - самовпевненість.

Шкала 2 - ставлення інших.

Шкала 3 - самоприйняття.

Шкала 4 - самокерівництво, самопослідовність.

Шкала 5 - самозвинувачення.

Шкала 6 - самоінтерес.

Шкала 7 - саморозуміння.

Глобальне само ставлення - внутрішньо недиференційоване почуття «за» і «проти» самого себе.

Самоповага - шкала з 15 пунктів, об'єднали затвердження, що стосуються «внутрішньої послідовності», «саморозуміння», «самовпевненості». Мова йде про той аспект самоствавлення, який емоційно і змістовно об'єднує віру в свої сили, здібності, енергію, самостійність, оцінку своїх можливостей, контролювати власне життя і бути послідовним, розуміння самого себе.

Аутосимпатія - шкала з 16 пунктів, що об'єднує пункти, в яких від-ражаєт дружність-ворожість до власного «Я». У шкалу увійшли пункти, що стосуються «самоприйняття», «самозвинувачення». У змістовному плані шкала на позитивному полюсі об'єднує схвалення себе в цілому і в істотних деталях, довіру до себе і позитивну самооцінку, на негативному полюсі, - бачення в собі

переважно недоліків, низьку самооцінку, готовність до самозвинувачення. Пункти свідчать про таких емоційних реакціях на себе, як роздратування, презирство, глузування, винесення самоприговорів («і Так тобі й треба»).

Самоінтерес - шкала з 8 пунктів, відображає міру близькості до самого себе, зокрема інтерес до власних думок і почуттів, готовність спілкуватися з собою «на рівних», впевненість у своїй цікавості для інших.

Очікуване ставлення від інших - шкала з 13 пунктів, що відображають сподівання позитивного чи негативного ставлення до себе оточуючих.

Інструкція випробуванним. Вам пропонується відповісти на наступні 57 питань. Якщо Ви згодні з цим твердженням ставте знак «+», якщо не з-голосних то знак «-».

Тест опитувальника

1. Думаю, що більшість моїх знайомих ставиться до мене з симпатією.
2. Мої слова не так вже й часто розходяться з ділом.
3. Думаю, що багато хто бачить у мені щось схоже з собою.
4. Коли я намагаюся себе оцінити, насамперед я бачу свої недоліки.
5. Думаю, що як особистість я цілком можу бути привабливим для інших.
6. Коли я бачу себе очима люблячого мене людини, мене неприємно вражає те, наскільки мій образ далекий від дійсності.
7. Моє «Я» завжди мені цікаво.
8. Я вважаю, що іноді не гріх пожаліти самого себе.
9. У моєму житті є або принаймні були люди з якими я був надзвичайно близький.
10. Власне повагу мені ще треба заслужити.
11. Бувало, і не раз, що я сам себе гостро ненавидів;
12. Я цілком довіряю своїм раптово виникли бажанням.
13. Я сам хотів багато в чому себе переробити.
14. Моє власне «Я» не представляється мені чимось гідним глибокої уваги.
15. Я широ хочу, щоб у мене було все добре в житті.
16. Якщо я, і ставлюся до кого-небудь з докором, то перш за все до самого себе.
17. Випадковій знайомому я швидше за все здамся людиною приємним.
18. Частіше за все я схвалюю свої плани і вчинки.
19. Власні слабкості викликають у мене щось на зразок презирства.
20. Якби я роздвоївся, то мені було б досить цікаво спілкуватися зі своїм двійником.
21. Деякі свої якості я відчуваю як сторонні, чужі мені.
22. Навряд чи хто-небудь зможе відчутти свою подібність зі мною.
23. У мене досить здібностей і енергії втілити в життя задумане.
24. Часто я не без глузування жартують над собою.
25. Найрозумніше, що може зробити людина в своєму житті - це підпорядкуватися власній долі.
26. Стороння людина, на перший погляд, знайде в мені багато недоліків.
27. На жаль, якщо я і сказав щось, це не означає, що саме так і буду поступати.
28. Своє ставлення до самого себе можна назвати дружнім;
29. Бути поблажливим до власних слабостей цілком природно.

30. У мене не виходить бути для коханої людини цікавим тривалий час.
31. У глибині душі я б хотів, щоб зі мною сталося щось катастрофи-чеський.
32. Навряд чи я викликаю симпатію в більшості моїх знайомих.
33. Мені буває дуже приємно побачити себе очима люблячого мене людини.
34. Коли у мене виникає якесь бажання, я перш за все питаю про себе, чи розумно це.
35. Іноді мені здається, що якби якийсь мудрий чоловік зміг побачити мене наскрізь, він би туг ж зрозумів, яке я нікчема.
36. Часом я сам собою захоплююсь.
37. Можна сказати, що я ціную себе досить високо.
38. У глибині душі я ніяк не можу повірити, що я дійсно дорослий чоловік.
39. Без сторонньої допомоги я мало що можу зробити.
40. Іноді я сам себе погано розумію.
41. Мені дуже заважає нестача енергії, волі і цілеспрямованості.
42. Думаю, що інші в цілому оцінюють мене досить високо.
43. В моїй особистості є, напевно, щось таке, що здатне викликати в інших неприязнь.
44. Більшість моїх знайомих не приймають мене вже так серйозно.
45. Сам у себе я досить часто викликаю почуття роздратування.
46. Я цілком можу сказати, що принижую себе сам.
47. Навіть мої негативні риси не здаються мені чужими.
48. У цілому, мене влаштовує те, яким я є.
49. Навряд чи мене можна любити по-справжньому.
50. Моїм мріям і планам не вистачає реалістичності.
51. Якби моє друге «Я» існувало, то для мене це був би самий нудний партнер по спілкуванню.
52. Думаю, що міг би знайти спільну мову з будь-яким розумним і знаючим чоловіком.
53. Те, що в мені відбувається, як правило, мені зрозуміло.
54. Мої гідності цілком переважають мої недоліки.
55. Навряд чи знайдеться багато людей, які звинуватять мене в відсутності совес-ти.
56. Коли зі мною трапляються неприємності, як правило, я кажу: «І поді-лом тобі».
57. Я можу сказати, що в цілому я контролюю свою долю.

Порядок підрахунку

Показник по кожному фактору підраховується шляхом підсумовування тверджень, з якими досліджуваний згоден, якщо вони входять в фактор з позитивним знаком, і з якими досліджуваний не згоден, якщо вони входять в фактор з негативним знаком. Отриманий «сирої бал» по кожному фактору перекладається, за наведеними нижче таблиць, в накопичені частоти (у%).

Ключ для обробки

Номери пунктів і знак, з яким пункт входить у відповідний фактор.

Шкала S (інтегральна):

«+»: 2, 5, 23, 33, 37, 42, 46, 48, 52, 53, 57.

«-»: 6, 9, 13, 14, 16, 18, 30, 35, 38, 39, 41, 43, 44, 45, 49, 50, 56.

Шкала самоповаги (I):

«+»: 2, 23, 53, 57.

«-»: 8, 13, 25, 27, 31, 35, 38, 39, 40, 41, 50.

Шкала аутосимпатії (II):

«+»: 12, 18, 28, 29, 37, 46, 48, 54.

«-»: 4, 9, 11, 16, 19, 24, 45, 56.

Шкала очікуваного ставлення від інших (III):

«+»: 1, 5, 10, 15, 42, 55.

«-»: 3, 26, 30, 32, 43, 44, 49.

Шкала самоінтересов (IV):

«+»: 7, 17, 20, 33, 34, 52.

«-»: 14, 51.

Шкала самовпевненості (1);

Фактор I

«+»: 2, 23, 37, 42, 46.

«-»: 38, 39, 41.

Шкала ставлення інших (2):

«+»: 1, 5, 10, 52, 55.

«-»: 32, 44.

Шкала самоприйняття (3).

«+»: 12, 18, 28, 47, 48, 54

«-»: 21.

Шкала самопослідовності (самокерівництво) (4):

+ "": 50, 57.

«-»: 25, 27, 31, 35, 36.

Шкала самозвинувачення (5):

«+»: 3, 4, 9, 11, 16, 24, 45, 56.

«-»:

Шкала самоінтереса (6):

«+»: 17, 20, 33.

«-»: 26, 30, 49, 51.

Шкала саморозуміння (7):

«+»: 53.

«-»: 6, 8, 13, 15, 22, 40.

ФАКТОР S

«Сирий бал»	Накопичені частоти (в %)	«Сирий бал»	Накопичені частоти (в %)
0	0	16	74,33
1	0,67	17	80,00
2	3,00	18	85,00
3	5,33	19	88,00
4	6,33	20	90,67
5	9,00	21	93,33
6	13,00	22	96,00
7	16,00	23	96,67
8	21,33	24	98,00
9	26,67	25	98,33
10	32,33	26	98,67
11	38,33	27	99,67
12	49,00	28	99,67
13	55,33	29	100
14	62,67	30	100
15	69,33		

Фактор I		Фактор II	
«Сирий бал»	Накопичені частоти (в %)	«Сирий бал»	Накопичені частоти (в %)
0	1,67	0	0,33
1	4,00	1	3,67
2	6,00	2	9,00
3	9,33	3	16,00
4	16,00	4	21,67
5	25,33	5	28,00
6	34,00	6	37,33
7	44,67	7	47,00
8	58,67	8	58,33
9	71,33	9	69,67
10	80,00	10	77,33
11	86,67	11	86,00
12	91,33	12	90,67
13	93,67	13	96,67
14	99,67	14	98,33
15	100	15	99,67
		16	100

Фактор III		Фактор IV	
«Сирий бал»	Накопичені частоти (в %)	«Сирий бал»	Накопичені частоти (в %)
0	0	0	0,67
1	0	1	2,00
2	0,67	2	5,33
3	1,00	3	16,00
4	3,33	4	29,00
5	6,00	5	49,67

6	9,00	6	71,33
7	17,67	7	92,33
8	27,33	8	100
9	39,67		
10	53,00		
11	72,33		
12	91,33		
13	100		

Фактор 1		Фактор 2	
«Сирий бал»	Накопичені частоти (в %)	«Сирий бал»	Накопичені частоти (в %)
0	3,77	0	0
1	7,33	1	0,67
2	16,67	2	3,67
3	29,33	3	7,33
4	49,67	4	15,00
5	65,67	5	32,00
6	81,33	6	51,33
7	92,33	7	80,00
8	100	8	100

Фактор 3		Фактор 4	
«Сирий бал»	Накопичені частоти (в %)	«Сирий бал»	Накопичені частоти (в %)
0	2,67	0	3,00
1	7,67	1	9,67
2	16,67	2	25,67
3	34,33	3	38,33
4	50,67	4	60,33
5	70,67	5	79,67
6	89,67	6	92,00
7	100	7	100

Фактор 5		Фактор 6	
«Сирий бал»	Накопичені частоти (в %)	«Сирий бал»	Накопичені частоти (в %)
0	1,67	0	0,67
1	4,67	1	3,00
2	15,00	2	11,33
3	27,67	3	20,00
4	43,33	4	34,33
5	60,77	5	54,67
6	81,67	6	80,00
7	96,67	7	100
8	100		

Фактор 7	
«Сирий бал»	Накопичені частоти

	(в %)
0	4,33
1	21,33
2	43,33
3	68,67
4	83,67
5	94,00
6	99,33
7	100

Лабораторна робота № 7

МЕТОДИКА «САН» (Стан–Активність–Настрій)

Інструкція.

Тест представляє собою завдання, в яке включено 30 пар слів протилежного значення, що відображають різноманітні аспекти самопочуття, активності, настрою. Кожну категорію характеризують 10 пар слів. До категорії «самопочуття» належать характеристики руху, рухомості, швидкості й темпу перебігу функцій та процесів віднесено до категорії «активність»; характеристики емоційного стану – до категорії «настрій».

Між парами слів розташовано цифри 3–2–1–0–1–2–3. Завдання досліджуваного полягає в тому, щоб вибрати й позначити цифру, яка найточніше характеризує стан на момент дослідження.

Тестові завдання

Прізвище _____ Стать _____
 Вік _____ Дата _____ Час _____

1. Самопочуття добре	3 2 1 0 1 2 3	Самопочуття погане
2. Почуваюся сильним	3 2 1 0 1 2 3	Почуваюся слабким
3. Пасивний	3 2 1 0 1 2 3	Активний
4. Малорухомий	3 2 1 0 1 2 3	Рухомий
5. Веселий	3 2 1 0 1 2 3	Сумний
6. Добрий настрій	3 2 1 0 1 2 3	Поганий настрій
7. Працездатний	3 2 1 0 1 2 3	Розладнаний
8. Сповнений сил	3 2 1 0 1 2 3	Знесилений
9. Повільний	3 2 1 0 1 2 3	Швидкий
10. Бездіяльний	3 2 1 0 1 2 3	Діяльний
11. Щасливий	3 2 1 0 1 2 3	Нещасний
12. Життєрадісний	3 2 1 0 1 2 3	Похмурий
13. Напружений	3 2 1 0 1 2 3	Розслаблений
14. Здоровий	3 2 1 0 1 2 3	Хворий
15. Збайдужілий	3 2 1 0 1 2 3	Запальний
16. Байдужий	3 2 1 0 1 2 3	Схвильований
17. Захоплений	3 2 1 0 1 2 3	Понурий
18. Радісний	3 2 1 0 1 2 3	Зажурений
19. Відпочилий	3 2 1 0 1 2 3	Стомлений
20. Свіжий	3 2 1 0 1 2 3	Охлялий
21. Сонний	3 2 1 0 1 2 3	Збуджений
22. Бажання відпочити	3 2 1 0 1 2 3	Бажання працювати
23. Спокійний	3 2 1 0 1 2 3	Стурбований

24. Оптимістичний	3 2 1 0 1 2 3	Песимістичний
25. Витривалий	3 2 1 0 1 2 3	Стомлюваний
26. Бадьорий	3 2 1 0 1 2 3	Млявий
27. Міркувати важко	3 2 1 0 1 2 3	Міркувати легко
28. Неуважний	3 2 1 0 1 2 3	Уважний
29. Сповнений надій	3 2 1 0 1 2 3	Розчарований
30. Задоволений	3 2 1 0 1 2 3	Незадоволений

Аналіз результатів

Під час розшифрування заповненої карти оцінки ознаки перекодовуються у ряд від одиниці до семи, причому бал 3, який відповідає поганому самопочуттю, низькій активності й кепському настроєві, отримує значення 1, бал 0 оцінюється цифрою 4, а бал 3, який відображає добре самопочуття, високу активність і добрий настрій, отримує 7. Підкреслення усіх клітинок в одному й тому самому вертикальному стовпчику є підставою для не розглядання карти (робота не зараховується, фальшива).

На інструктаж і виконання методики, як правило, витрачається не більше 15 хв. Обробка бланків проводиться за допомогою ключів самопочуття, активності і настрою. Підраховується кількість балів від 1 до 7, відповідно від гіршого стану (1) до найкращого (7). Сума кожної пари станів (самопочуття, активності, настрою) в цілому ділиться на 10.

Оцінюючи результати, можливо орієнтуватися на середні показники, котрі для операторів за віком 30-35 років дорівнюють для самопочуття – $5,4 \pm 0,15$ балів, активності – $5,0 \pm 0,12$ балів, настрою – $5,1 \pm 0,20$ балів, та інтегральної оцінки – $5,17 \pm 0,15$ балів. Для студентів аналогічні показники вищі на 0,9-1 бал.

При аналізі функціонального стану досліджуваних можливе використання не тільки абсолютних величин оцінок самопочуття, активності та настрою, але і їх співвідношення. Так, у людини, яка відпочила, всі три категорії оцінюються близькими цифрами, але з наростанням утоми збільшується різниця між середніми оцінками самопочуття, активності та настрою за рахунок відносного зниження показників самопочуття та активності стосовно настрою.

Здійсніть обробку результатів:

самопочуття – 1, 2, 7, 8, 13, 14, 19, 20, 25, 26;

активність – 3, 4, 9, 10, 15, 16, 21, 22, 27, 28;

настрій – 5, 6, 11, 12, 17, 18, 23, 24, 29, 30.

МЕТОДИКА ОЦІНКИ РІВНЯ РЕАКТИВНОЇ ТА ОСОБИСТІСНОЇ ТРИВОЖНОСТІ (Ч. СПІЛБЕРГЕР)

Опитувальник Ч. Спілбергера складається з двох шкал: 1) вимірювання тривожності як емоційного стану; 2) вимірювання тривожності як якості.

Шкала самооцінки ситуативної тривожності.

Інструкція. Уважно прочитайте кожне твердження і закресліть праворуч відповідний бал залежно від того, як Ви у цей час почуваетесь. Над завданнями довго не думайте, правильні або неправильні відповіді відсутні.

Твердження	Ні, це зовсім не так	Мабуть, так	Правильно	Абсолютно правильно
1. Я спокійний	1	2	3	4
2. Мені ніщо не загрожує	1	2	3	4
3. Я напружений	1	2	3	4
4. Я жалкую	1	2	3	4
5. Я розкуто відчуваюся	1	2	3	4
6. Я засмучений	1	2	3	4
7. Мене хвилюють можливі невдачі	1	2	3	4
8. Я бадьорий	1	2	3	4
9. Я стривожений	1	2	3	4
10. Я переживаю внутрішнє задоволення	1	2	3	4
11. Я впевнений у собі	1	2	3	4
12. Я нервую	1	2	3	4
13. Я не знаходжу собі місця	1	2	3	4
14. Я знервований	1	2	3	4
15. Я не відчуваюсь напружено, некомфортно	1	2	3	4
16. Я задоволений	1	2	3	4
17. Я занепокоєний	1	2	3	4
18. Я надто збуджений і мені не по собі	1	2	3	4
19. Мені радісно	1	2	3	4
20. Мені приємно	1	2	3	4

Ситуативна (або реактивна) тривожність вимірюється комплексом із 20 тверджень, 10 з яких указують на напруженість, неспокій, а решта – на їх відсутність.

Оцінка стану тривожності. Від суми відповідей на твердження № 3, 4, 6, 7, 9, 12, 13, 14, 17, 18 віднімається сума відповідей на твердження № 1, 2, 5, 8, 10, 11, 15, 16, 19, 20. До отриманого результату додається число 50.

Рівні ситуативної (реактивної) тривожності:

- 1) низький: менше 30 балів;
- 2) середній: 30 – 45 балів;
- 3) високий: більше 45 балів.

Шкала самооцінки особистісної тривожності.

Інструкція. Уважно прочитайте кожне речення і закресліть відповідний бал справа в залежності від того, як Ви зазвичай почуваетесь. Над питаннями довго не думайте, правильні або неправильні відповіді відсутні.

Твердження	Майже ніколи	Іноді	Часто	Майже Завжди
1. Я задоволений	1	2	3	4
2. Я швидко втомлююсь	1	2	3	4
3. Я можу легко заплакати	1	2	3	4
4. Я хотів би бути таким щасливим, як інші	1	2	3	4
5. Трапляється, я програю, бо недостатньо швидко приймаю рішення	1	2	3	4
6. Я бадьорий	1	2	3	4
7. Я спокійний, витриманий та зібраний	1	2	3	4
8. Очікування труднощів дуже мене турбує	1	2	3	4
9. Я надто переживаю із-за дрібниць	1	2	3	4
10. Я цілком щасливий	1	2	3	4
11. Я надто близько все приймаю до серця	1	2	3	4
12. Мені не вистачає впевненості в собі	1	2	3	4
13. Я відчуваюся безпечно	1	2	3	4
14. Я прагну уникати критичних ситуацій та труднощів	1	2	3	4
15. У мене буває хандра	1	2	3	4
16. Я буваю задоволений	1	2	3	4
17. Всілякі дрібниці відволікають і хвилюють мене	1	2	3	4
18. Я так сильно розчаровуюся, що потім не можу про це забути	1	2	3	4

19. Я врівноважена людина	1	2	3	4
20. Мене охоплює сильний неспокій, коли думаю про свої справи і турботи	1	2	3	4

Особистісна шкала самооцінки Спілбергера має 20 тверджень.

Оцінка стану тривожності. Від суми відповідей на твердження № 2, 3, 4, 5, 8, 9, 11, 12, 14, 15, 17, 18, 20 віднімається сума відповідей на твердження № 1, 6, 7, 10, 13, 16, 19. До отриманого результату додається число 35.

Рівні особистісної тривожності:

- 1) низький: менше 30 балів;
- 2) середній: 30 – 45 балів;
- високий: більше 45 балів.

ТЕСТ "ВИЗНАЧЕННЯ СТУПЕНЯ СХИЛЬНОСТІ ДО СТРЕСУ"

Перед Вами 18 тверджень. Ви повинні визначити, якою мірою кожне твердження стосується вас. У відповідях використайте шкалу:

- 1 — завжди;
- 2 — майже завжди; 3—рідко;
- 4 — дуже рідко;
- 5 — ніколи.

1. Не менше одного разу в день я їм гарячу їжу.
2. Не менше чотирьох ночей на тиждень я сплю по 7-8 год.
3. Я отримую від людей позитивний емоційний заряд, сам плачу людям тим самим.
4. У мене є родичі, на яких я можу покластися.
5. Я займаюся фізичною зарядкою не менш двох разів на тиждень.
6. Я викурюю за день менше половини пачки сигарет.
7. За тиждень я вживаю алкоголь менше п'яти разів.
8. Моя вага відповідає моєму зростові.
9. Моя зарплата відповідає моїм витратам.
10. У мене багато друзів і знайомих.
11. У мене є товариш, якому я можу довірити свої найпотемніші думки.
12. Моє здоров'я в нормі.
13. Я можу вільно говорити про свої переживання, перебуваючи не в гуморі.
14. Я обговорюю свої особисті проблеми з людьми, з якими спілкуюся.
15. Не менше одного разу на тиждень жартую.
16. Я здатний досить ефективно організувати свій час.
17. Я випиваю менше як три чашки кави (чаю) на тиждень.

18. Протягом дня мені вдається деякий час побути наодинці.

Обробка й оцінка результатів

1. Підсумуйте отримані вами бали.
2. Із загальної суми слід відняти 18:
сума балів близько 25 свідчить про стресовість;
40-65 — стресовість значного ступеня;
більше 65 балів — Ви на грані зриву.

А тепер перевірте, виконавши невеличкий тест, **чи піддаєтеся ви впливу стресу**. На кожне питання потрібно відповісти “так”, “ні” чи “іноді”.

1. Чи часто у Вас з'являється почуття втомленості?
2. Чи відчуваєте Ви погіршення здібності зосередитися?
3. Чи помічаєте Ви, що ваша пам'ять стала гірше?
4. Чи є у Вас схильність до безсоння?
5. Чи часто Вас хвилюють болі в області хребта?
6. Чи бувають у Вас сильні головні болі?
7. Чи є у Вас проблеми з апетитом?
8. Чи помічаєте Ви, що відпочинок не дає очікуваного результату?
9. Чи скучаєте Ви на роботі?
10. Чи легко Вас вивести із себе?
11. Чи помічаєте Ви за собою схильність до надмірної суєти?
12. Чи буває, що Вам важко завершити думку?
13. Чи часто Ви перестаєте собі подобатися?
14. Чи часто Вам без видимої на то причини стає тривожно?
15. Чи часто Вам не хочеться бачити зовсім нікого?

Після проведення цього тесту потрібно підбити **підсумок** за такими критеріями: “так” – 2 бали, “іноді” – 1 бал, “ні” – 0 балів.

За результатами тесту стрес поділяється на три рівня (низький/середній/високий).

Низький (0-6 балів) Вам можна позздрити, Ви неймовірно стресостійкі. У непередбачених і небезпечних ситуаціях Ви спокійні та розсудливі. Якщо Ви набрали від 0 до 2 балів, то Ви, скоріше за все, віднесли до тесту поверхово, тому що така степінь не піддавання стресам – це дійсно неймовірно.

Середній (6-21 балів) Стреси Вам докучають, але особливих проблем не утворюють. Рівень стресу – середній. Це означає, що позбавлення від стресів не буде для Вас великою трудностю.

Високий (21-34 балів) Рівень стресу – високий. Вам варто замислитися про наслідки. Якщо Ви не згущуєте фарби, то наслідки не за горами. Не нехтуйте своїм здоров'ям – Вам потрібно негайно змінити своє життя.

Лабораторна робота № 8

ОПИТУВАЛЬНИК «ДІАГНОСТИКА СТАНУ АГРЕСІЇ»

Автор: А.Басс, А. Дарки

Мета: вивчення схильності особистості до агресивної поведінки та типу прояву агресивної поведінки.

Вік: підлітки

Джерело: Диагностика состояния агрессии (опросник Басса-Дарки) / Диагностика эмоционально-нравственного развития. Ред. и сост. Дерманова И.Б. – СПб., 2002. С.80-84.

Шкали: фізична агресія, непряма агресія, дратівливість, негативізм, уразливість, підозрілість, вербальна агресія, почуття провини.

Призначення тесту

Опитувальник диференціює прояви агресії і ворожості. А. Басс і А. Дарка виділили наступні види реакцій:

- Фізична агресія - використання фізичної сили проти іншої особи.
- Непряма агресія, обхідним шляхом спрямована на іншу особу або ні на кого не спрямована.
- Роздратування - готовність до прояву негативних почуттів при найменшому порушенні (запальність, грубість).
- Негативізм - опозиційна манера в поведінці від пасивного опору до активної боротьби проти сталих звичаїв і законів.
- образа - заздрість і ненависть до оточуючих за дійсні та вигадані дії.
- Підозрілість - в діапазоні від недовіри і обережності стосовно людей до переконання в тому, що інші люди планують і приносять шкоду.
- Вербальна агресія - вираз негативних почуттів як через форму (крик, виск), так і через зміст словесних відповідей (прокляття, погрози).
- Почуття провини - виражає можливе переконання суб'єкта в тому, що він є поганою людиною, що спричинює зло, а також відчуває докори сумління.

При складанні опитувальника використовувалися такі принципи:

- питання може відноситися тільки до однієї форми агресії.

- питання формулюються таким чином, щоб найбільшою мірою послабити вплив суспільного схвалення відповіді на запитання.

Опитувальник складається з 75 тверджень, на які випробовуваний відповідає "так" чи "ні".

- 10 балів і менше - низький показник.

Тест

1. Часом я не можу впоратися з бажанням завдати шкоди іншим
2. Іноді пліткую про людей, яких не люблю
3. Я легко дратуюся, але швидко заспокоююсь
4. Якщо мене не попросять по-хорошому, я не виконаю
5. Я не завжди отримую те, що мені належить
6. Я не знаю, що люди говорять про мене за моєю спиною
7. Якщо я не схвалюю поведінку друзів, я даю їм це відчути
8. Коли мені траплялося обдурити кого-небудь, я відчував болючі докори совісті
9. Мені здається, що я не здатний ударити людину
10. Я ніколи не дратуюся настільки, щоб кидатися предметами
11. Я завжди поблажливий до чужих недоліків
12. Якщо мені не подобається встановлене правило, мені хочеться порушити його
13. Інші вміють майже завжди користуватися сприятливими обставинами
14. Я тримаюся насторожено з людьми, які ставляться до мене трохи більш дружньо, ніж я очікував
15. Я часто буваю незгодний з людьми
16. Іноді мені на розум приходять думки, яких я соромлюся
17. Якщо хто-небудь першим ударив мене, я не відповім йому
18. Коли я дратуюся, я ляскаю дверима
19. Я набагато більш дратівливий, ніж здається
20. Якщо хтось уявляє себе начальником, я завжди роблю йому наперекір
21. Мене трохи засмучує моя доля
22. Я думаю, що багато людей не люблять мене
23. Я не можу втриматися від суперечки, якщо люди не згодні зі мною
24. Люди, які ухиляються від роботи, повинні відчувати почуття провини
25. Той, хто ображає мене і мою сім'ю, напрошується на бійку
26. Я не здатний на грубі жарти
27. Мене охоплює лють, коли наді мною глузують
28. Коли люди вдають із себе начальників, я роблю все, щоб вони не зазнавалися
29. Майже кожен тиждень я бачу когось, хто мені не подобається
30. Досить багато людей заздрять мені
31. Я вимагаю, щоб люди поважали мене

32. Мене пригнічує те, що я мало роблю для своїх батьків
33. Люди, які постійно знущаються з вас, варті того, щоб їх "клацнули по носі"
34. Я ніколи не буваю похмурий від злості
35. Якщо до мене ставляться гірше, ніж я того заслуговую, я не засмучуюсь
36. Якщо хтось виводить мене з себе, я не звертаю уваги
37. Хоча я і не показую цього, мене іноді гризе заздрість
38. Іноді мені здається, що наді мною сміються
39. Навіть якщо я злюся, я не вдаюся до "сильних" виразів
40. Мені хочеться, щоб мої гріхи були пробачені
41. Я рідко даю здачі, навіть якщо хто-небудь ударить мене
42. Коли виходить не по-моєму, я іноді ображаюся
43. Іноді люди дратують мене однією своєю присутністю
44. Немає людей, яких би я по-справжньому ненавидів
45. Мій принцип: "Ніколи не довіряти чужинцям "
46. Якщо хтось дратує мене, я готовий сказати, що я про нього думаю
47. Я роблю багато такого, про що згодом шкодую
48. Якщо я розлючуся, я можу вдарити когось
49. З дитинства я ніколи не виявляв спалахів гніву
50. Я часто відчуваю себе як порохова бочка, готова вибухнути
51. Якби всі знали, що я відчуваю, мене б вважали людиною, з якою нелегко працювати
52. Я завжди думаю про те, які таємні причини змушують людей робити що-небудь приємне для мене
53. Коли на мене кричать, я починаю кричати у відповідь
54. Невдачі засмучують мене
55. Я б'юся не рідше і не частіше ніж інші
56. Я можу пригадати випадок, коли я був настільки злий, що хапав перший-ліпший предмет і ламав його
57. Іноді я відчуваю, що готовий першим почати бійку
58. Іноді я відчуваю, що життя чинить зі мною несправедливо
59. Раніше я думав, що більшість людей говорить правду, але тепер я в це не вірю
60. Я лаюся тільки зі злості
61. Коли я поступаю неправильно, мене мучить совість
62. Якщо для захисту своїх прав мені потрібно застосувати фізичну силу, я застосовую її
63. Іноді я висловлюю свій гнів тим, що стукаю кулаком по столу
64. Я буваю грубуватий стосовно людей, які мені не подобаються
65. У мене немає ворогів, які б хотіли мені нашкодити
66. Я не вмію поставити людину на місце, навіть якщо вона на те заслуговує
67. Я часто думаю, що жив неправильно
68. Я знаю людей, які здатні довести мене до бійки
69. Я не засмучуюсь через дрібниці
70. Мені рідко приходить до голови, що люди намагаються розлютити або образити мене

71. Я часто тільки погрожую людям, хоча і не збираюся приводити погрози у виконання
72. Останнім часом я став занудою
73. У суперечці я часто підвищую голос
74. Я намагаюся зазвичай приховувати своє погане ставлення до людей
75. Я краще погоджуся з чим-небудь, ніж стану сперечатися

Обробка та інтерпретація результатів тесту

Ключ до тесту

Відповіді оцінюються за шкалами наступним чином:

1. Фізична агресія:

- "так" = 1, "ні" = 0: 1, 25, 33, 48, 55, 62, 68;
- "ні" = 1, "так" = 0: 9, 17, 41.

2. Непряма агресія:

- "так" = 1, "ні" = 0: 2, 18, 34, 42, 56, 63;
- "ні" = 1, "так" = 0: 10, 26, 49.

3. Роздратування:

- "так" = 1, "ні" = 0: 3, 19, 27, 43, 50, 57, 64, 72;
- "ні" = 1, "так" = 0: 11, 35, 69.

4. Негативізм:

- "так" = 1, "ні" = 0: 4, 12, 20, 23, 36;

5. Образа:

- "так" = 1, "ні" = 0: 5, 13, 21, 29, 37, 51, 58.
- "ні" = 1, "так" = 0: 44.

6. Підозрілість:

- "так" = 1, "ні" = 0: 6, 14, 22, 30, 38, 45, 52, 59;
- "ні" = 1, "так" = 0: 65, 70.

7. Вербальна агресія:

- "так" = 1, "ні" = 0: 7, 15, 28, 31, 46, 53, 60, 71, 73;
- "ні" = 1, "так" = 0: 39, 66, 74, 75.

8. Почуття провини:

- "так" = 1, "ні" = 0: 8, 16, 24, 32, 40, 47, 54, 61, 67

Індекс ворожості включає в себе 5 і 6 шкалу, а індекс агресивності (як прямої, так і мотиваційної) включає в себе шкали 1, 3, 7.
